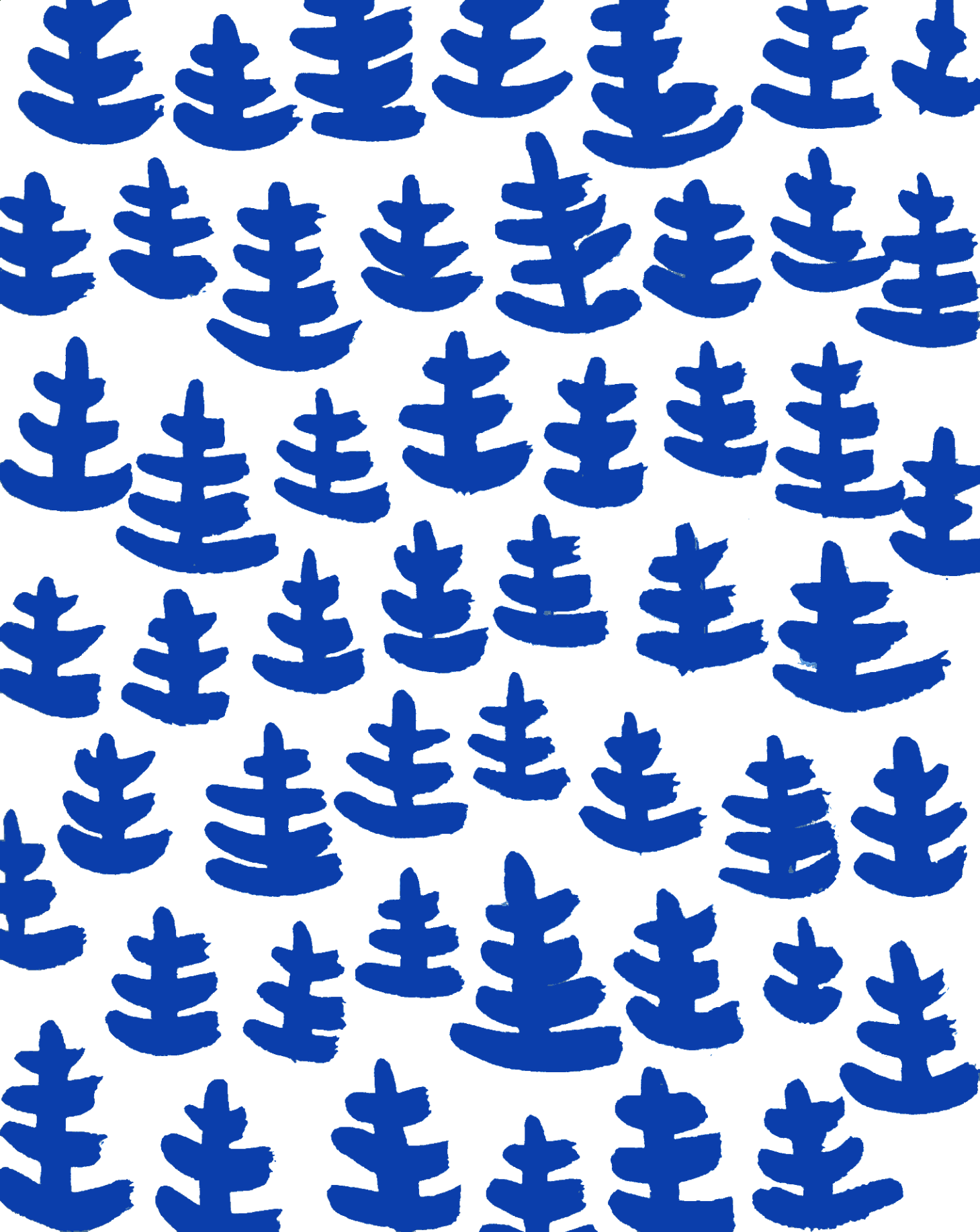

ДВАНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ 1966

Дванадцять місяців

Дитячий календар на 1966 рік

Видавництво
дитячої літератури
«Веселка»
Київ
1965

Дванадцять братів
один за одним ходять,
один одного не обходять.

/ Українська народна загадка /

ГАЛЯ ПРАВИЛЬНО

З Новим роком!

З Новим роком, дорогі мої малята!

От і став він на порозі вашого дитсадка в білому кожушку, пухнастій шапці-вушанці. Збив сніг із червоних чобіт, аж срібні підківки задзвеніли, привітався весело:

— Добридень! Ану, чим ви мене зустрічаєте?

— Піснями дзвінкими! — радісно відгукуєтесь ви.

— Віршами новими!

— Танцями!

— Та й тільки? — дивується Новий рік.

— Ой ні, не тільки! Іграшок он скільки змайстрували, з паперу клеїли, з глини і пластиліну ліпили.

— Город садили і урожай зібрали: бачиш, у вузликах насіння чекає нової весни.

— А ще двох кроликів виростили. Були як вузлики, а тепер які вухані в живому куточку бігають.

— Деревця у дворі посадили і поливали. Глянь — всі до одного прийнялися. Яблук улітку покуштуємо.

— І курчата в нас будуть, шефи-школярі інкубатора змайстрували і подарували.

— Та це чи ще буде, а ви вже хвалитесь! — усміхається Новий рік.

— Не хвалимося, справді буде!

А звичайно, буде, все буде, мої дорогі друзі. І ця книжка вам у всьому допомагатиме. Тож за діло, меткі працьовиті рученята. Нехай же щастить вам у цьому році!

ВАШ КАЛЕНДАРИК.

СІЧЕНЬ

ЯЛИНЯ

Сива матінка зима
Молоду яличку
Одягала крадькома
В снігову спідничку.

Обтрусило ялиня
Снігову спідничку,
Бо зелене убрання
До лиця яличкам.

У своєму убранні
Юні ялинята
Дуже милі, осяйні
В новорічні свята.

ПЛАТОН ВОРОНЬКО

Здрастуй, Зимо, біла чарівнице, здрастуй, Січню-сніговію, здрастуйте, любі птахи і звірята! Не дуже вас кривдить Морозенко сердитий?

— Еге, не кривдить! — гукають ображені пташки. — Так і ніжки відморозити недовго...

— Що ти, Морозенку, опам'ятайся, хіба так можна?

Навіть зайці, які завжди бігають в теплому кожушку, теж скаржаться, що у них довгі вуха мерзнуть. Воно зайцеві можна вуха і під пахвою погріти, але в цю зимову пору, коли то там, то тут лунають мисливські постріли, вухам краще навсторч стояти і добре прислухатися.

Навіть ведмедеві, що спить у теплому барлозі, Морозенко теж часом дошкуляє. Пролізе крізь шпарку і починає бігати під кожухом, холодить коліна, за п'яти щипле. Мишко сердиться, промовляє крізь сон гу-у-м-у-у... і обтирає мокрого носа волохатою лапою.

Зараз і в лісі, і в полі, і в садах — скрізь безліч різних слідів. Не сидиться птахам і звірятам, жене їх голод туди, де можна знайти якийсь харч.

Біля колгоспних стодол і засніжених скирт збіжжя вже так натоптано... І всі сліди на хрестики схожі. Це куріпки зернят шукали. Від скирт сліди довгими низочками простяглися в поле. Сторожкі птахи, певне, почули лисицю і тікали бігцем, поки було не дуже страшно. А потім хтось як скрикнув, усі враз схопилися і полетіли, розсі-

каючи крильми нічне морозяне повітря...

Зима... Біла снігова красуня вбрала у тендітні мережива тоненьке гілля дерев і кущиків, сховала під теплою пухнастою ковдрою налякані Морозенком ніжні стеблинки озимини, знов і знов підсипає снігу, бавиться холодним колючим вітром.

— Я тут зараз господиня! — владно промовляє вона. І ніхто їй не перечить, бо кожен знає, що білу снігову чарівницю пильно стереже гордий сніговий велетень Січень.

Він тримає у руці довгу сукувату палицю і раз у раз поглядає навколо.

— Ну, кому ще снігу?! Егей-й-й...

Січневий календар

1 СУБОТА — Новорічне свято

2 НЕДІЛЯ — Новорічне свято

3 ПОНЕДІЛОК — Новорічне свято

4 ВІВТОРОК — Новорічне свято

5 СЕРЕДА — Новорічне свято

6 ЧЕТВЕР — Канікули

7 П'ЯТНИЦЯ — Канікули

8 СУБОТА — Канікули

9 НЕДІЛЯ — Канікули

10 ПОНЕДІЛОК — Канікули

11 ВІВТОРОК — Канікули

12 СЕРЕДА — Канікули

13 ЧЕТВЕР — Канікули

14 П'ЯТНИЦЯ — Канікули

15 СУБОТА — Канікули

16 НЕДІЛЯ — Канікули

17 ПОНЕДІЛОК — Знову до школи

18 ВІВТОРОК — Знову до школи

19 СЕРЕДА — Знову до школи

20 ЧЕТВЕР — Знову до школи

21 П'ЯТНИЦЯ — Знову до школи

22 СУБОТА — Знову до школи

23 НЕДІЛЯ — Знову до школи

24 ПОНЕДІЛОК — Знову до школи

25 ВІВТОРОК — Знову до школи

26 СЕРЕДА — Знову до школи

27 ЧЕТВЕР — Знову до школи

28 П'ЯТНИЦЯ — Знову до школи

29 СУБОТА — Знову до школи

30 НЕДІЛЯ — Знову до школи

31 ПОНЕДІЛОК — Знову до школи

ЯЛИНОЧКА-КРАСУНЕЧКА

У нас сьогодні весело
В дитячому садку.
Ялиночку принесено,
Поставлено в кутку.

Так гарно-гарно прибрано
Ялиночку у нас
І блискітками срібними,
І безліччю прикрас.

Ялиночко-красунечко!
Ліхтарики блищать.
Хороші подаруночки
Під вітами лежать.

А ми в долоні плескаєм,
Співаємо пісень.
Нам дуже-дуже весело
В такий веселий день.

НАТАЛЯ ЗАБІЛА

НОВОРІЧНІ МАЛЮНКИ

ЗАГАДКИ

На цій новорічній ялинці багато іграшок. Є тут ракета, супутник. Є й ваші давні друзі — лісові звірята й свійські тварини та птахи. Знайдіть їх на ялинці.

Надумали звірі влаштувати новорічний маскарад. І так одягся кожен, що й не впізнав ніхто нікого.

А ви, діти, впізнаєте?

Кожне з трьох звірят хоче пройти до одного з трьох предметів, що вгорі. Допоможіть кожному пройти до найлюбішого йому предмета.

СТУКОТІЙ

У гаю пісень немає,
Гай засніжений дрімає.
Тільки чути гук:
«Тук, тук, тук».

Мабуть, це строкатий дятел
Хоче дуба роздовбати,
І несеться гук:
«Тук, тук, тук».

Попід дубом — що за смішки! —
Стукотій розсипав шишки,
Лічить, скільки штук:
«Тук, тук, тук».

Він на дубі «кузню» має,
З шишок зернята виймає,
І лунає гук:
«Тук, тук, тук».

ГАЛИНА ДЕМЧЕНКО

ПРИЛЕТІЛИ ГУСИ

Прилетіли гуси, сіли у воротях,
Білі-білі гуси в червоних чоботях,
В червоних чоботях, в хустинках рябеньких.
Загелгали гуси, що я ще маленький.

МИКОЛА ВІНГРАНОВСЬКИЙ

Якось узимку

Санин батько був водопровідник. Він працював у Кремлі. А Саня навчалася в кремлівській школі, в першому класі. Вона сиділа на одній парті з хлопчиком Стьопою.

Носик у Сані був малесенький-малесенький. І Стьопа дражнив її за це Кнопкою...

Якось пішов він кататися з гори на санчатах, і Саня пішла з ним. Спочатку все було добре, а потім Стьопка раптом загорлав:

Куди Стьопка — туди Кнопка!
Ніс твій синій, наче крапка.

Пісня була безглузда, але Саня страшенно образилась. Вона відскочила вбік і крикнула:

— Не буду з тобою кататися!

Стьопка сказав:

— І не катайся! Подумаєш! Тобі все одно з гори не з'їхати! А я он як можу.

І Стьопка став кататися сам. Він забирався на самісіньку гору і з вереском летів униз.

Сані дуже кортіло прокататися хоча б разок. Та вона, як і раніше, стояла збоку і навіть повернулася до Стьопки спиною.

Надто вже вона розсердилася на хлопчиська!

Коли Стьопка нарешті пішов додому, Саня вилізла на гору, розбіглась, кинулася з розгону на санчата і помчала! З самісінького верху! По крижаній горі!

Ясна річ, Саня злякалася, вона навіть заплющилась. У цю мить санчата раптом перекинулися, і дівчинка з усього розгону ткнулась головою в замет. Тепер із замету стирчали тільки її ноги в полатаних валянцях.

Саня голосно закричала. Та сніг заліпив їй вуха, і дівчинка не почула власного голосу. І від цього вона злякалася ще дужче.

Раптом вона відчула, що хтось тягне її за ноги.

— Ти чудово катаєшся! — почула вона. — Надзвичайно сміліва дівчинка!

Саня поспіхом змахнула з обличчя сніг і побачила... Леніна.

— Здрастуйте, товаришу Ленін, — мовила вона. — Я зовсім не забилася. А Стьопка казав, що я не з'їду!..

— Та ти мене знаєш, виявляється! Як же так: ти мене знаєш, а я тебе ні!

— Мені вас татко показав...

— А хто твій татко? Де він працює?

— Він водопровідник. Ми тут неподалік живемо.

— А як тебе звуть?

— Саня.

Дівчинці не хотілося розлучатися з Леніним, і вона сказала:

— Ходімте кататися з гори. Не бійтеся... Це зовсім не страшно. Треба тільки зажмуритися трохи...

Ленін засміявся і відповів:

— Я не боюся. Тільки в мене санчат немає.

— А ви на моїх...

— Що ти, Саню, я ж великий, я їх зламаю...

— Тоді давайте грати у квача!

— У квача я колись грав...

Саня заплескала в долоні:

— Цур, ви — квач!

— Згоден, біжи!

І Саня помчала вздовж бульва-

ру. Вона бігла і чула за собою голос Леніна:

— Наздожену! Зараз наздожену!

Та раптом голос затих. Саня пробігла ще трохи й оглянулась. Леніна ніде не було. Саня нічого не розуміла. Як же це? Щойно гралась із Леніним, а тепер нікого нема...

Засмучена дівчинка поволі побрела вздовж бульвару... Починало сутеніти. Де-не-де у вікнах засвітились вогники... Саня порівнялася з великим деревом, і раптом, хтозна й звідки, з'явився Ленін. Швидким, майже невловимим порухом руки він доторкнувся до Саниного рукава.

— Ось ти й квач, — весело сказав Ленін.

У дівчинки був такий розгублений вигляд, що Володимир Ілліч навіть засміявся, і так весело, що Саня теж засміялася.

А Ленін сказав:

— Бачу, не наздогнати мені тебе, я взяв та й сховався за дерево. Знав, що ти мимо підеш по санчата...

— А я так злякалася... Думала, ви пішли...

— Що ти, Саню! Хіба я міг піти не попрощавшись? Це було б нечемно.

Задоволена Саня сказала:

— Тепер я доганятиму вас!

— Спробуй дожени.

Саня гадала, що одразу спіймає Леніна, але він так спритно вивернувся, що вона й не доторкнулася до нього.

Несподівано у Леніна випала з кишені рукавичка.

Ленін вдав, що не помітив цього. А Саня, звичайно, одразу ж схопила рукавичку:

— Ваша, ваша рукавичка! Значить, ви тепер квач!

— Ну от, — сказав Ленін, — тепер ми квити. Нікому й ображатися.

В цей час звідкілясь з'явився Стьопка. Він побачив Саню і загорлав:

— Гей, Кнопко! Дивись, як я з'їду! Тобі нізащо так не з'їхати! Я — Стьопка, ти — Кнопка!

— Товаришу Ленін, знову він дражниться, цей Стьопка! — промовила тремтячим голосом Саня, і очі наповнились сльозами.

Ленін пильно глянув на хлопчика і сказав:

— Яка вона тобі Кнопка? Вона — Саня. Ти бачив, як вона катається з гори? Прекрасно катається! І бігає чудово! Краще за мене! До побачення, Саню. Ти — молодець.

Сказав отак і пішов.

Пішла додому й Саня. А Стьопка залишився сам. Він стояв червоний, як перестиглий помідор, вуха йому палали. І хоч була зима, йому стало жарко й душно. Раптом він зірвався з місця і побіг вслід за Санею. Він догнав її біля самого будинку.

— Чого тобі! — здивувалася дівчинка. — Ой Стьопко, які в тебе вуха! Ти їх відморозив!

— Нічого не відморозив! — сказав басом Стьопка.

І, дивлячись кудись убік, несподівано запитав:

— Саню, Саню, хочеш, я подарую тобі свого червоного олівця?

НІСОН ХОДЗА

Малюнки

У Каті було багато перебивних малюнків. На перерві Нюра сіла біля Каті, зітхнула і сказала:

— Щаслива ти, Катю, всі тебе люблять! І в школі, й дома...

Катя вдячно глянула на подругу і зніяковіло сказала:

— А я буваю дуже погана... Я навіть сама це почуваю.

— Що ти! Що ти! — замахала руками Нюра.— Ти найкраща, ти найдобріша в класі, ти нічого не шкодуєш... В іншої дівчинки попроси щонебудь, вона ніколи не дасть, а в тебе й просити не треба... Ось хоч би малюнки перебивні...

— А, малюнки...— мовила Катя, витягла з парти конверт, вибрала кілька малюнків і поклала їх перед Нюрою: — Так би одразу й сказала.

ВАЛЕНТИНА ОСЄЄВА

Дідів портрет

Ми ліпили сніжну бабку,
Поки вечір наступив.
А вночі високу шапку
Й вуса іній наліпив.
Підійшов Омелько-дід,
Усміхнувся:
«Все, як слід:
Шапка, вуса, борода,
Ще й чуприна вигляда.
Гей, хто в хаті, гляньте йдіте,
Мій портрет зліпили діти!»
Вмить зібравсь Омельків рід:
«Справді, з баби вийшов дід!»

ПЛАТОН ВОРОНЬКО

Тетянка-революціонерка

Було це в гарячі дні далекого 1905 року. Тато маленької Тетянки працював у друкарні. Якось, коли дівчинка лежала хвора, він приніс додому друкарський шрифт. Шрифт був потрібний для того, щоб таємно готувати листівки, які кликали всіх трудящих людей не бути рабами, стати до великого бою за волю і краще життя. Тетянка чула таткову й мамину розмову про це, але незабаром вона заснула... Що сталося потім, ви довідаєтеся з цього уривка.

Раптом чую крізь сон, ніби хтось мою подушку совгає. Розплющую очі: мама наді мною схилились, білі, очі великі, руками щось під подушку пхають. А в сумежній кімнаті — чую кроки чиїсь гупають. Гомонить хтось.

— Мамо, — шепочу, — хто то?

— Трус, дитинко. Поліція. Ти спи. Може, тебе не займуть.

Не встигли мама підвестись, входять двоє в кімнату. А мама до них:

— Тихіше тут, будь ласка. У нас дитинка хвора.

А грубий голос на те:

— Все у вас діти хворі. Куди не кинешся трусити, все дитина хвора.

Я лежу ні жива ні мертва, очі заплющила, ніби сплю. Чую, з сумежної кімнати хтось гукає:

— Спочатку тутечки оглянемо. Давай всіх сюди.

— Та тут ще дитина спить.

— Хай спить, а хазяйку сюди.

Чую, вийшли всі. І двері причинили. Розплющила я очі, вся тремчу. Дивлюсь, на столі лампа горить, вечері зі столу не прибрано, постелі ще заслано, видно, й спати не лягали...

А за дверима кроки, голоси.

І раптом згадала: а де ж шрифт? Дух спинило. Розумію добре: знайдуть шрифт — пропав татко.

Сіла на ліжкові, глянула навколо. Не видно. Ага. А чого то мама під подушкою в мене порались? Сунула я руку під подушку й пополотніла. Тут. В ганчірку загорнутий, колючий.

Шукатимуть — і в постіль полізуть. Знайдуть... переховати треба... хутчій... а куди?..

Тремчу, зуби цокотять, озираю кімнату. Де б, куди б?.. В грубку? — Знайдуть... На шафу викинути? — Почують... та й сили не вистачить.

Сиджу на ліжкові, клунка в руках тримаю і не збагну, що робити... А треба. Знаю — треба.

Та куди ж, куди?

І враз на думку спало. Скочила я, підбігла навшпиньках до столу, заглянула в полив'яний глечик, — він великий у нас був. Так і є: ще молока в ньому чимало. Перенесла я глек на підвіконня. Розв'язую клунок, руки трусяться, несила моя. І боюся: ось-ось увійдуть. Не дається вузол. Вчепилась зубами, шарпонула — розв'язався. Пустила кінець ганчірки в глечик. Посипався шрифт, зашарудів... Так я й захолола... Ба ні,—тупотять там, то, може, не почують...

А молоко догори здіймається, вже ганчірку мочить. Розстелила ганчірку на столі, пригорщами сиплю, хапаюся. Піднялося молоко по вінця, а шрифту ще багато. Що робити? Надлити? Руки тремтять — розхлюпаю. Нахилилася й давай пити. Ковтаю молоко, кваплюсь, давлюся, мало не захлинулася. Раптом кроки до дверей... В очах затьмарило... Ні, відійшов.

Висипала ще дві пригорщі — знову молока по вінця. Знову надпивати почала...

Ух! Усі в глечикові, до останньої літери. І молока знову по вінця. Ковтнула ще разів зо три, ганчірку зібгала й кинула в кошик, де в матусі лахміття лежало. Сама шмигонула в постіль. У голові гуде, і ніби лечу кудись разом з кімнатою. Погано так...

Чи довго лежала — не тямлю. Чую — рипнули двері, ввійшли.

Мама говорять, а голос їм тремтить.

Чую, тупнула подушка, нишпорять у постелі. Довго рилися.

— Гаразд, — кажуть, — можете покласти її.

Обережно тато поклали мене. А я потихесеньку так умостилася, щоб видно було, що діється, й зиркаю крізь вії.

Бачу двірників двоє — поняті. Пристав усатий, червономордий.

Найбільше чомусь його руки запам'ятала. пальці короткі, пухкі, як обрубані. Скрізь він ними мацає. Ходить по кімнаті і все мацає й мацає, поки урядник із поліцаями в речах нишпорять. І ще якийсь у цивільному був. Шпигун, мабуть.

Оцього й досі забути не можу. Ходить, посміхається, голосок солоденький, лагідний такий, а очі, як у лиса, так і бігають, так і пронизують. Дивно, як не вглядів, що я за ним стежу.

Ось усе поперевертали. Татко стоять, мовчать. Мама на стілець у куточку сіли.

Коли бачу — підійшов пристав до вікна. Руками в підвіконня вперся, нахилився своєю отілою тушею над самісіньким глечиком. Невже здогадався?.. Знайшов... Мені й у очах потемніло.

А пристав сердито вилаявся стиха:

— Чорти! Через них ходи ніччю, по негоді, он яке надворі,— світа не видно!

Повернувся та до мами як гримне:

— Ну, чого сидиш! Прибери зі столу, протокола писатиму.

Мама підійшли й ганчіркою стола витерли. Почав пристав писати.

Далі й не тямлю: чи то заснула, чи то непритомна лежала.

Прокинулася, немов штовхнув хто. Розплющила очі, дивлюся — надворі світає. Мама біля лампи сидять, шиють. Посеред хати татко стоять.

Згадала я все, мало не закричала з радості. Не взяли татка, вдома татко!

Мама говорять, а голос збентежений:

— Що це я, з глузду з'їхала, чи що? Кажу ж, Тетянці під подушку сунула. Як не пам'ятати!

Татко й руками розвели.

— Дивно, — кажуть,— як у воду впав.

Не витримала я. Як зарегочусь та як крикну:

— Не в воду, татку! В молоко!

Здригнули обоє. Глянули на мене татко.

— Що це вона, в гарячці?

А я ковдру з себе. Сіла на ліжко, а з радощів і говорити не можу. І раптом спало мені на думку:

— Слухайте, татку, — кажу, а сама сміюся, — я таку казочку читала: були собі дід та баба й мали чарівного глечичка. П'ють вони молоко, п'ють, а глечик усе повний... Так оце й у нас.

Зрозуміли татко. Зиркнули по кімнаті, кинулись до вікна, вхопили глечика в руки...

— Тетянко, — кажуть, — це ти його сюди?

Я тільки головою кивнула.

Мама долонями сплеснули та як заплачуть, як заголосять:

— Дитинко моя, розумнице наша, врятувала ти нас від в'язниці клятої.

А батько підійшли до мене, взяли мене мовчки на руки, пригорнули до себе й понесли по кімнаті. Самі мовчать, тільки мене все міцніше до серця пригортають.

Поносили татко, поносили та й кажуть тихесенько так:

— Ну й донька в мене. Справжня революціонерка виросте з тебе.

А я до них:

— Як то, — кажу, — «виросте»! Хіба я вже не революціонерка?

Посміхнулися татко.

— Правда, — кажуть, — і твоя крапелька в загальній справі є.

Та й болів же мені живіт на ранок! Іще б пак. Хвора, та стільки молока випила.

А татко жартують:

— Це ти за волю страждаєш, за революцію...

А я від болю сльози ковтаю, а й собі:

— Авжеж, — кажу, — за революцію.

Одного шкода було: не можна перед товаришками похвалитись. Конспірація.

ОЛЕНА ВЕРЕЙСЬКА

Спіймана дорога

АФРИКАНСЬКА НАРОДНА КАЗКА

Ставили якось батько з сином капкани на звіра. Ішли вони тією дорогою, якою всі люди з їхнього села ходили. Син і каже:

— Я свою пастку тут, на дорозі, поставлю.

А батько:

— Що ти, синку! Це ж для всіх дорога.

Не послухав син, зробив по-своєму. Другого дня пішли дивитись капкани.

— Тату, звір! — закричав ще здалеку син.

Підходять ближче — аж то їхній собака спіймався.

— Казав тобі — не став на дорозі капкана! — розсердився батько.

А син таки своє робить. Поставив пастку на тім самім місці. За день попався в неї їхній кінь. А ще за кілька днів спіймалася й сама дорога.

— Випусти її! — суворо сказав батько.

І втретє не послухав батька син. Поклав дорогу в мішок, закинув через плечі. І тут обступили їх з усіх боків ліси. Ніяк не втраплять у село. Тоді син поклав мішок на землю. Вистрибнула звідти дорога та й побігла до села. А по ній пішли батько з сином.

— Це моя дорога! Я її спіймав! Нехай ніхто тепер нею не ходить! — вигукував усюди син.

Махнули люди на хвалька рукою та й стали обминати ту дорогу. Проклали собі іншу.

А хвалькова сумувала, сумувала самотою, без людей, заростала, заростала травою, поки й зовсім її не стало.

Мене звуть Мицик, мишеня Мицик, знаменитий приборкувач із цирку. Дуже приємно, радий з вами познайомитись. Не лякайтесь, я зовсім не страшний і дуже чемний. Дехто мене боїться, бо вважає за слона. А це й не дивно. Адже ми, миші, родичі слонам. Слони, як і миші, сірого кольору, в них, як і в нас, великі і красиві вуха і невеличкі очка. От тільки хвости у них ніякі і дуже незручні довгі носи. Так, носи у них і справді нікудишні! Хочете знати, як це сталося? Будь ласка, я вам охоче розповім. Зараз у мене якраз і час вільний є.

Ще в сиву давнину, коли тваринам роздавали хвости і носи, наші прадідусі і прабабусі прибігли першими і вибрали собі все щонайкраще. Хвости взяли довгі і гострі, як шпаги, а носи блискучі, як намистинки, і з вусиками. А слонам дісталися короткі свинячі хвости і дуже незручні хоботи, схожі на довжелезні халяви.

Мені пощастило, що я не слон. Коли б я був таким одороблом, як би я втікав од кішки і пролазив у мишачу нірку?

А от щодо моїх подвигів і спортивних перемог, про які галасують усі газети, радіо і телебачення, то, запевняю вас, тут чимало перебільшень, хоч все це чистісінька правда.

Ми в цьому році зустрінемось не раз, і я постараюсь розповісти вам свої знамениті історії. Отож, до зустрічі.

Бабуся винна

Вчителька. Ти знову погано написав завдання, Вітю.
Вітя. То не я, то бабуся.

НАУКА — ВАЖКА ШТУКА

В найрозумніших мавп на світі
Страшні прогалини в освіті.
Хай кинуть свої жарти.
Та йдуть мерщій за парти.
Але мотузку треба взяти
І мавп до парт поприпинати.
Важка була наука,
І нудно їм сидіти.
Ой, не крутитись — мука!
Вам скажуть це всі діти.

ЮХИМ ЧЕПОВЕЦЬКИЙ

СІРИЙ КІТ

ГРА

У цю гру граються так.

Стають у ряд, взявши один одного за пояс, і ходять: і прямо, і колом, і так, що весь ряд ніби в'ється.

Перед веде той, кого вибрали за сірого кота. Кілька тих, що позаду,— миші. Кіт на ходу веде з мишами таку розмову:

— А є миші в стозі?

— Є!

— А не бояться кота?

— Ні!

— Ой, як кіт пострибає, то всіх мишей полякає!

З цими словами всі розбігаються, кіт ловить мишей. Кого зловить, той стає котом, і гра починається спочатку.

КОРОБОЧКА ДЛЯ МАЙСТЕРНИЦЬ

Усі дівчатка, певно, люблять вишивати, а вже шити щось неодмінно кожній доводиться.

Щоб нитки, голка, ножиці були завжди на місці, можна тримати їх у коробочці, яку легко зробити самому.

З аркуша цупкого білого паперу виріж розгортку коробочки і голкою попроколюй рівненькі рядочки дірочок у краях стінок. Потім стінки розмалюй і наклей на них різні малюнки. Далі гарною кольоровою ниткою чепурненько зший коробочку.

Таку коробочку можна подарувати мамі чи бабусі.

КАЛЕНДАРИК

ЛЮТИЙ

СРІБНІ ДЕРЕВА

Срібні дерева —
Срібне гілля,
Сріблом пухнастим
Вкрита земля.
Срібні
У синьому небі
Хмарки,
В срібних заметах
Срібні стежки.
Срібний-пресрібний
Ліс приберіг
Білочці срібній
Срібний горіх.

ЛЕОНІД ПЕРВОМАЙСЬКИЙ

Серед ночі, коли з темного неба бризкали холодним світлом зорі, а місяць старанно загортався м'якими ковдрами хмар, прийшов до нас місяць Лютий. Подивився він навколо й подумав: «Старанно попрацював тут мій брат Січень, треба й собі до діла ставати...»

Набрав Лютий повні груди синього нічного повітря та як дмухне!.. І пішла, і закрутилася на цілу ніч білохвоста хурделиця: вію-ю-у-у, вію-ю-у-у...

Прокинулися ранком всі наче в білому казковому царстві. Замело снігом стежки й дороги, високі колючі будяки, насипало аж під саме гілля поснулих ялиць у лісі.

— О, тепер гаразд, — мовив сам до себе Лютий. — Тепер і спочити можна.

Сів він у полі під крислатим дубом і заснув.

— Спить... — шепоче віттям дуб.

— Заснув... — розносить звістку вітер. І починає все помалу оживати. Виглядають з-під кори комахи, веселіше цвірінькають пташки, моргає заспаними оченятами їжак.

«Чи то справді весна, чи Лютий жартує?»

Між кущиків, де пройшов хтось на довгих тоненьких ніжках, простяглися ланцюжком сліди — глибокі вузенькі ямочки. Сорока — стриб-стриб уздовж тих слідів, зирк-зирк у кожну ямочку. Там, на споді, блищить снігова водиця, а напитися ніяк — глибоко дуже.

А Лютий усе спить. І хтозна-скільки б він отак ще проспав, коли б не збудив його страшенний гуркіт. «Гуп-гуп, бум-бум, дзень-дзень!» — лунало від села. А то раптом як почне: «Тр-р-р, тр-р-р, тр-р-р-р!» «Коли вже ці люди вгамуються? — думає собі Лютий. — Ще скільки тієї весни чекати, а вони, бач, коні залізні запрягають. Нібито я не Лютий і можна на мене не зважати. Ось я вас зараз снігом!»

А люди з того тільки радіють. Більше снігу — вищі хліба, густіші ліси, повноводіші ріки!

Нехай сніжить, нехай замітає!

Сонце, Мороз і Вітер

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА

Ішли Сонце, Мороз і Вітер битим шляхом усі три і зустрічають Чоловіка.

— Здрастуй!

— Здрастуйте!

Поздоровкались і пішли, ті собі, а той собі. Пройшли вони з гони і роздумались тоді: кому той Чоловік сказав «Здрастуйте»? Вернулись, нагонять того Чоловіка:

— Постривай, чогось тебе спитаємо.

Той став, жде. Підходять вони до його:

— Кому, Чоловіче, ти казав «Здрастуйте» — чи одному, чи до всіх?

— Ні, — каже, — одному я казав.

— Котрому ж ти казав?

— Оцьому, — каже, — губатому я казав «Здрастуйте». — Та й показав на Вітра.

Обернулись тоді вони та й пішли собі назад. Сонце й каже:

— Я його попечу!

— А Мороз каже:

— Я його ізморожу!

А Вітер каже:

— Ти не спечеш, а ти не зморозиш. Бо як ти будеш пекти, а я буду холодний віять, то він і не спечеться. А як ти, Морозе, будеш морозить, то я притихну, і він не замерзне.

Лютневий календар

1 ВІВТОРОК
2 СЕРЕДА
3 ЧЕТВЕР
4 П'ЯТНИЦЯ
5 СУБОТА
6 НЕДІЛЯ

7 ПОНЕДІЛОК
8 ВІВТОРОК
9 СЕРЕДА
10 ЧЕТВЕР
11 П'ЯТНИЦЯ
12 СУБОТА
13 НЕДІЛЯ

14 ПОНЕДІЛОК
15 ВІВТОРОК
16 СЕРЕДА
17 ЧЕТВЕР
18 П'ЯТНИЦЯ
19 СУБОТА
20 НЕДІЛЯ

21 ПОНЕДІЛОК
22 ВІВТОРОК
23 СЕРЕДА
24 ЧЕТВЕР
25 П'ЯТНИЦЯ
26 СУБОТА

День Радянської Армії і Військово-Морського флоту

27 НЕДІЛЯ
28 ПОНЕДІЛОК

Лесь та Жук

Вранці Лесик із воріт
вийшов з свого двору.
Жук біжить за ним услід,
хвіст піднявши вгору.

В небі крутиться сніжок,
і летять сніжинки
на ставок, на бережок,
на стрімку стежинку.

Лесь біжить до саночок
та зручніш сідає.
Жук без зайвих балачок
теж в санки стрибає.

— Що ж, примощуйся, сиди,
якщо ти хоробрий!
Та гляди — не упади
і тримайся добре!

Відштовхнувся і помчав
вниз під гірку Лесик...
З переляку заскавчав
бідолашний песик.

Сани вирвались з-під ніг...
— Ой, рятуйте! Гину!!! —
І сторчма летить у сніг
Жук у ту ж хвилину.

На садочки, на двори
пада сніг лапатий.
Все спускаються з гори
хлопчики й дівчата.

А Жучок на дітвору
й глянути не сміє.
— Хто таку придумав гру —
я не розумію!

І ніякого добра
з неї я не бачу...
Може, це й хороша гра,
тільки не собача!

НАТАЛЯ ЗАБІЛА

ЯК МИ ГРАЛИСЯ

У вихідний день ми всією сім'єю поїхали за місто. А кота залишили дома — хіба катаються на лижах з котом? Повернулись увечері — ой лишенько! Ну та й бешкетник наш кіт! Чорнило перекинув на скатерку, чашку з водою звалив на підлогу — залило мої автомобілі і Валині ляльки. Та ще й пробував дряпати будильника, хотів добратись до того, хто в ньому сидить і стукає.

Але нічого страшного не сталося. Скатерка швидко відмилась, чашка не розбилась, мої автомашини не заіржавіли і будильник зостався як новісінький. А знаєте, чому? Тому, що всі ці речі зроблено з пластмаси! Прозора скатерка легко відмивається від бруду. Чашки з пластмаси не б'ються. Машини не іржавіють, як залізні. А подряпини на корпусі будильника непомітні.

— Гарна штука — пластмаси, шкода тільки, що їх так мало в нашій хаті,— сказав я.

А тато запитав:

— Чому мало? Ось давайте гратися в пластмаси: всяк по черзі називатиме річ, зроблену з них. Хто назве останній, той виграв. Давайте!

— Лялька, — викрикнула Валя.

— Сковорідка, — додала мама.

— Мильниця і зубна щітка, — поспішив я.

— Авторучка,—усміхнувся тато.

— Гудзики!

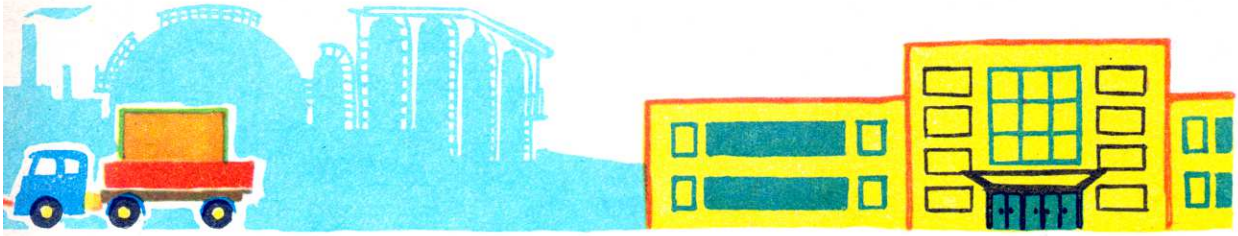
— Дверцята в холодильнику!

— Вимикач!

Хвалилася зима: «Он скільки я вам дарунків принесла, та ще й яких!»

Чи справді все, що тут намальовано, приносить зима?

В ПЛАСТМАСИ

— Сто деталей в радіолі, — сказав тато.

— Ванна! — вигукнула сестра. У нас нова ванна з пластмаси.

— Підлога. — Мама глянула під ноги. — Лінолеум — адже це теж пластмаса.

І пішло одне за другим: точилка для олівців, ручки від дверей, вішалки, клавіші на піаніно, патефонні пластинки, дзвоник, фляга...

— Стривайте, — сказав тато, — ми можемо загратися так, що й без вечері зостанемось. Якщо ж ми схочемо назвати все, що взагалі роблять з пластмаси, то й цілу ніч проговоримо. І в справжньому автомобілі, і на будівництві, і на заводі, і в космічній ракеті — усюди тут не обійтися без пластмаси.

— Тату, а з чого роблять саму пластмасу?

— Наприклад, з оцього, — тато на кухні запалив газ.

— Із газу? Як же це робиться?

— Хіміки запирають газ у великих котлах, нагрівають, стискують і змушують перетворюватися в густу масу. А головне, при цьому пластмаси повинні вийти різні. Та, що йде на скатерки, — м'яка, на небитке скло — прозора, на вимикачі — така, щоб не пробив її струм. Але хіміки все знають і вміють робити, — яка потрібна пластмаса — така й вийде.

— Коли виросту — неодмінно буду хіміком! — сказав я.

ГРИГОРІЙ ФІЛАНОВСЬКИЙ

ДРУГЕ МІСЦЕ

— Брав я участь в лижнім кросі,—
Не віддихаюсь і досі.
Друге місце я зайняв,
І татусь мене обняв...
— Ну, а бігло ж вас багато?
— Бігли вдвох ми: я і тато!

ГРИЦЬКО БОЙКО

ЩИРІСТЬ

Була зима 1919 року. Билися червоні з білими, щоб відвоювати щастя для трудящого люду. В нашій хаті червоноармієць жив. І нічого в нього не було, лише гвинтівка, шинель на плечах, а на ногах черевики драні, аж пальці світяться. А надворі морози люті.

Одного разу, перед боєм, видали тому солдатові онучі, м'які та теплі, щоб ноги не мерзли. Приміряє солдат ті онучі, тішиться, що ногам тепло буде, на радощах дав мені їх у руки й каже:

— Поглянь, які вони м'які та теплі. Тепер я ніякого морозу не боятимусь! Правда?

Я взяв ті онучі, мацаю, роздивляюсь. А біля мене сестричка стояла. Приміряв я їй одну онучу до плеча:

— От би гарне, — кажу, — платтячко з них сестричці вийшло...

— І тепло було б! — каже сестричка, а сама аж синя з холоду.

Червоноармієць глянув на сестричку мою, а платтячко в неї з мішковини і таке подерте, що тіло крізь дірки видно.

Бачу, очі в солдата стали добрі-добрі, і ніби жаль у них жевріє.

— Ну, Дмитрику, — каже він, — дарую онучі сестрі на платтячко!

В цей час засурмив сурмач у похід, і червоноармієць вийшов.

За селом гримкотів бій. Великий і страшний. Я стояв із сестричкою біля вікна і слухав, як гули гармати, тріщали кулемети.

Надвечір червоні перемогли білих. Повертались в село веселі, радісні. Я вибіг із хати. Дивлюся, а товариші несуть на шинелі нашого червоноармійця. У грудях рана, і сорочка в крові, а з подертого черевика голі пальці світяться.

Стиснулося серце моє з жалю, і я подумав:

«Нічого він не шкодував для нас, навіть життя».

...І тепер, коли я приїжджаю до сестри, ми щоразу згадуємо того червоного воїна, який оддав життя, щоб нам щастя завоювати.

КУЗЬМА ГРИБ

СОПІЛОЧКА

В мене є сопілочка-денцівка,
Тато із Гуцульщини привіз.
Як подму у цю грайливу цівку —
Заспіває, мов пташиний ліс.
Як заграю — засумує тато,
Бо на цій сопілці вигравав
Партизан, убитий на Карпатах,
Що життя таткові врятував.

ПЛАТОН ВОРОНЬКО

ПОСОРОМИЛАСЬ БИ

Як воно було, вчора?

Кася попросила: «Позич мені точилочки». Ганечка точилки позичила. Ну, а потім...

Так ось: точилки нема. Ані в пеналі, ані в ранцеві. Немає й край.

На другий день іде Ганечка до школи дуже сердита на Касю. Одразу, як тільки увійшла в клас, гукає:

— Бач яка ти! Не оддала мені точилки.

— Оддала, — впевняє Кася, — ти забула.

— Якби оддала, то була б у пеналі.

Кася враз червоніє:

— Ну, знаєш!

Тепер уже Ганечка знає твердо: Кася забрала її точилку. Бо точилка була гарна, всім подобалася, а Касі найдужче.

— Оддай зараз! Чуєш, оддай! — кричить Ганечка.

— Нннн-н-е оддам, — заникується Кася. — У мене її зовсім... немає...

— Неправда!

— Правда!

Вони вже не самі в класі, прийшли й інші діти. «Що таке?» — питають.

— Забрала в мене точилку й не хоче віддати!

— Та ну? Забрала? Посоромилась би, Касю!

— Коли ж я... справді...

— Хоч би вже призналась, — каже з докором Болек.

Але Кася не хоче признаватись, одно своєї: не брала.

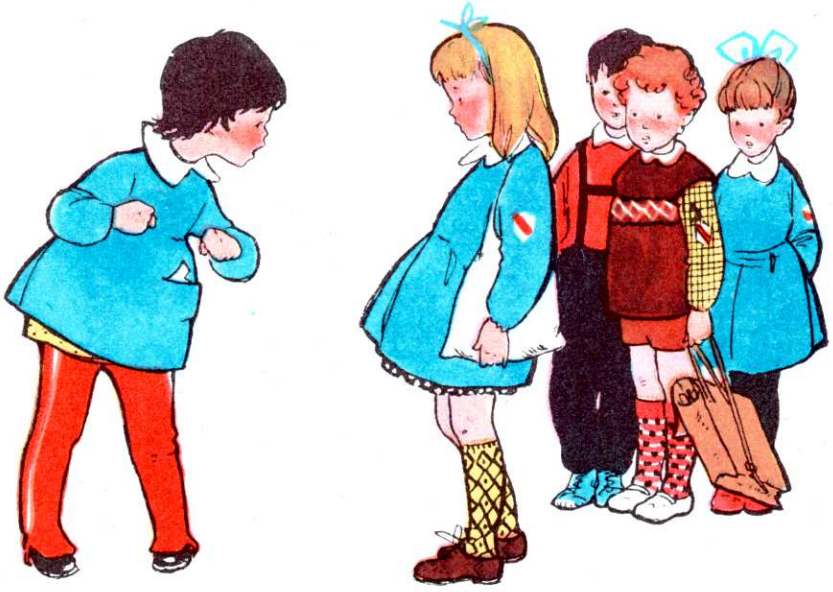
— Бачите, як обманює! Підожди, ось я вчительці скажу! Ох, моя точилочка! — Ганечка заходиться плачем. Сльози біжать по обличчі, вона розмазує їх долонями.

— Що, в тебе нема хустинки? — співчуває одна з дівчаток.

— Є! — схлипує Ганечка і швиденько витягає з кишені хустинку.

Раптом щось стукнуло. Всі дивляться на підлогу. Тиша в класі.

— Є! — гукає Ганечка. — В кишені в мене бу... Ну, чого ви так дивитесь на мене? Що вам треба?

МІРА ЯВОРЧАКОВА

ХВІСТ — ВЕЛИКЕ ДІЛО!

Якось я брав участь у лижних змаганнях — стрибках з трампліна. Моїми суперниками були знамениті майстри спорту. І все ж я не залишив поля бою. Виступав я під номером «5». Ця цифра і підтримувала мій дух.

І ось гримнув стартовий пістоль. Чотири моїх суперники зробили рекордні стрибки. Підійшла моя черга. Я розігнався, злетів і — о жах! — помітив, що приземляюсь значно ближче. І тут я згадав про свій... хвіст. Я враз закинув його вгору і закрутив що є сили. В ту ж мить я знову здійнявся вище і, як вертоліт, пролетів дві рекордні відстані. Лавровий вінок дістався мені. І ще сто грамів краківської ковбаси.

ПОМІЧНИЦЯ

Не хоче личка умивати Алла:
— Хай бачать, що я мамі помагала.

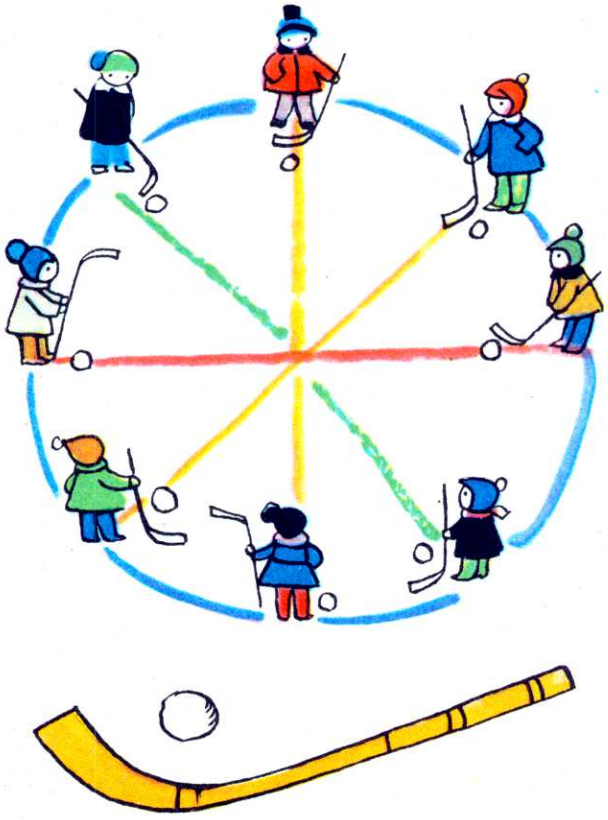
ОЛЕКСАНДР ДЗЯТКО

Де тут помилився Календарик?

ХТО ШВИДШЕ?

Гра

Намалюйте на снігу велике коло, а від нього проведіть, як промені, вісім або десять ліній. На кожній лінії стоїть один з вас, тримаючи палицю з округлим кінцем біля невеличкої крижинки, покладеної коло ніг.

Ведучий гукає: «Раз, два, три!» — і кожен починає гнати свою крижинку палицею в коло по своїй лінії. Хто пригнав перший, той у колі чекає інших. Коли всі будуть у колі, ведучий знову каже: «Раз, два, три!» — і ви женете крижинки назад, тільки вже другою рукою.

Хто найрівніше провів свою крижинку по лінії і найшвидше пройшов у обидва кінці, той виграв. Потім гра починається спочатку.

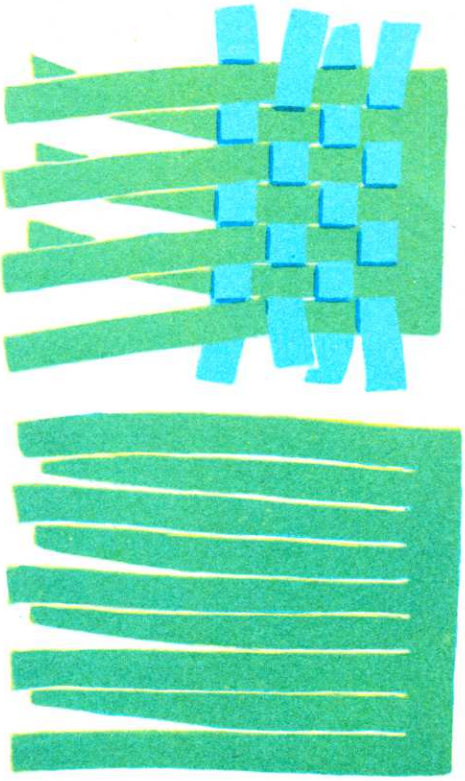

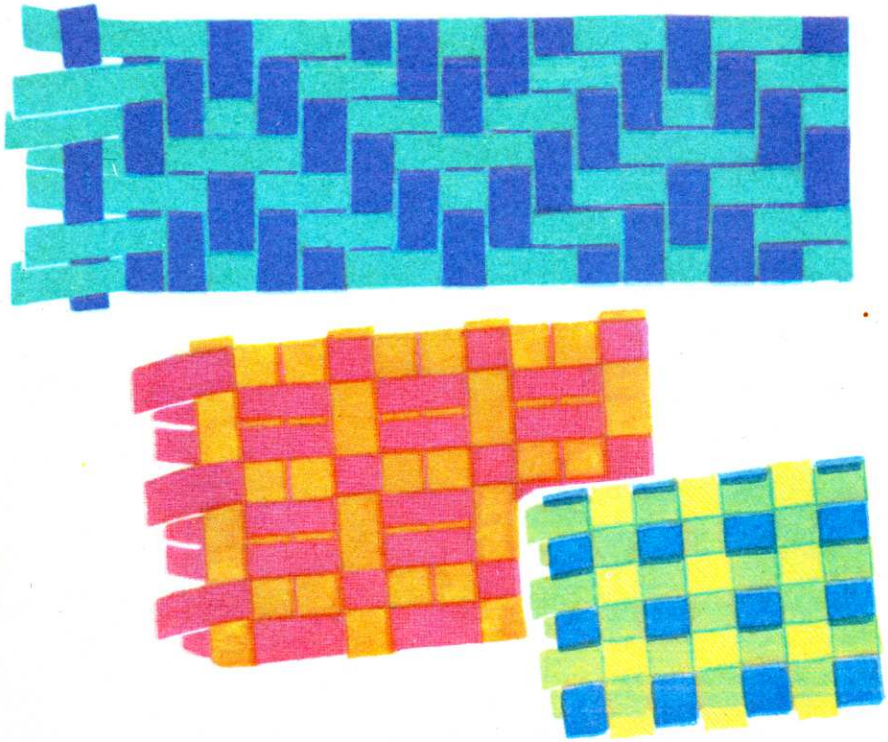
КИЛИМОК

Візьми кілька аркушів паперу різного кольору і наріж вузеньких різнобарвних смужечок. Поклади їх одну біля одної з невеличкими проміжками і скраю приклей до них поперечну смужку. Тепер ти легко сплетеш килимок, протягаючи між поздовжніми поперечні смужки різних кольорів — як на малюнку.

Килимок згодиться для лялькового куточка. А коли сплести багато гарних килимків, можна обгорнути ними горщики з квітами в дитячому садочку або в школі.

КАЛЕНДАРИК

БЕРЕЗЕНЬ

В НЕБІ ЖАЙВОРОНКИ В'ЮТЬСЯ

В небі жайворонки в'ються,
Заливаються-сміються,
Грають, дзвонять цілий день,
І щебечуть, і співають,
І з весною світ вітають
Дзвоном радісних пісень.
Ось вони на землю впали,
Щось шепнули їй, сказали
І розтали знов у млі...
І, щоб глянути на диво,
Виглядають полохливо
Перші проліски з землі.

ОЛЕКСАНДР ОЛЕСЬ

З того часу, як почало пригрівати сонце, щодня плакали під стріхами бурульки, хлюпав під ногами мокрий сніг, потім дзюрчали струмки. -От і по Зимі, — казали люди...

Та як заходило сонце, Зима підводилася, міцніше зав'язувала свою білу хустку, знов сипала снігом, бавилася морозами: «Я ще своє надолужу!» — сердито гукала вона.

Тільки несила їй було змагатися із сонцем, і пішла від нас Зима згорблена, скривджена, старенька. І тут раптом шкода всім стало Зими. Всі пригадали сині, засніжені вечори, дзвін ковзанів, білі-білі снігові намети, засніжені лани, де під м'якою, теплою ковдрою спали зелені стеблинки озимини.

— Прощавай, Зимо! Щасливої тобі дороги!

А як пішла зима, хутко прокинулися від сну ліси, поля і луки. Вдосталь напилася снігової водиці земля і запарувала на сонечку. Вийшли в поле трактори, повгризалися в землю сталеві лемеші плугів і почали обертати горілиць довгі лискучі брили. А тут вже й граки: так і зазирають скрізь, може, виверне широкий леміш жука, або товсту білу лялечку хруща, ба навіть мишу. Трактор гри-и-і-і-і... від натуги, а граки знай шатирять довгими дзьобами. Щоб пособити, дак ні!

Покинув темний барліг ведмідь. Воно можна б і ще трохи поспати, але вже так хочеться їсти, так хочеться, що аж живіт судомить, а там, всередині, ніби хтось на пискавку свистить.

Загріб Мишко кошлатою лапою шар торішнього листя, оголив перелякані паростки трав, почавкав трохи і замислився: убога їжа! Ще раз загріб, — а може, горішок буковий трапиться? Ні, нема горішка. Потягнув Мишко носом лісового повітря і почвалав балочкою шукати осінніх ягід. Не всі ж їх снігурі взимку поїли!..

А в річці, куди збіглися звідусіль струмки та струмочки, так високо піднялася вода, аж почала заливати навколишні луки.

Вода дійшла до самого пагорба і наблизилася до лисячої нори.

— Ой клопіт, ой клопіт! — заметушилася лисиця. — Там же діточки маленькі, а що ж його робити?

Помчала лисиця до бобрів:

— Пособіть! — загукала вона.

Бобри саме велику греблю будували.

— Припини-и-и-ти роботу! — скомандував головний замурзаний глиною бобер.

Загатили бобри рівчак, яким вода прийшла до пагорба, і подалися знов свою греблю будувати. А лисиця повиносила малих на сонечко і поскладала рядочком. З одного боку сонце погріє, потім поверне лисиця всіх — і з другого погріє. А потім животики і лапки кволенькі. «Ой добре, що сонечко в небі є», — думає лисиця. Ну й чудна, хіба тільки вона так думає? Всі так кажуть!

...В одному тихому потічку, де під берегом росте очерет і хтозна-скільки років лежить на дні великий камінь, поклала йоржиха свою ікру і наказала йоржеві:

— Стережи!

— Від кого?—здивувався йорж.

— Як то — від кого? — заходилася сварлива йоржиха.— Від окунів, від пліток, від щуки!

— Щука мене самого проковтне,— аж затремтів йорж од страху.

— Дурнику, щука з голови ковтає, а ти до неї хвостом та колючками!

Так йорж і зробив. Щука тільки рота роззявить, а він до неї задом, та все колючки розчепірює. Ні, недарма тепер йоржа всі поважають, а в річці так багато маленьких йоржиків.

Березневий календар

1 вівторок

2 середа

3 четвер

4 п'ятниця

5 субота

6 неділя

7 понеділок

8 вівторок
Міжнародний жіночий день

9 середа
Народився великий поет України Тарас Григорович Шевченко

10 четвер

11 п'ятниця

12 субота

13 неділя

14 понеділок

15 вівторок

16 середа

17 четвер
Кобзар

18 п'ятниця

19 субота

20 неділя

21 понеділок

22 вівторок

23 середа

24 четвер

25 п'ятниця

26 субота

27 неділя

28 понеділок

29 вівторок

30 середа

31 четвер

ВЕСНА

Та це ж весна,
Бо тане сніг,—
Дивись, струмок
З гори побіг.
Шумить вода,
Ламає все.
Весна іде,
Тепло несе.

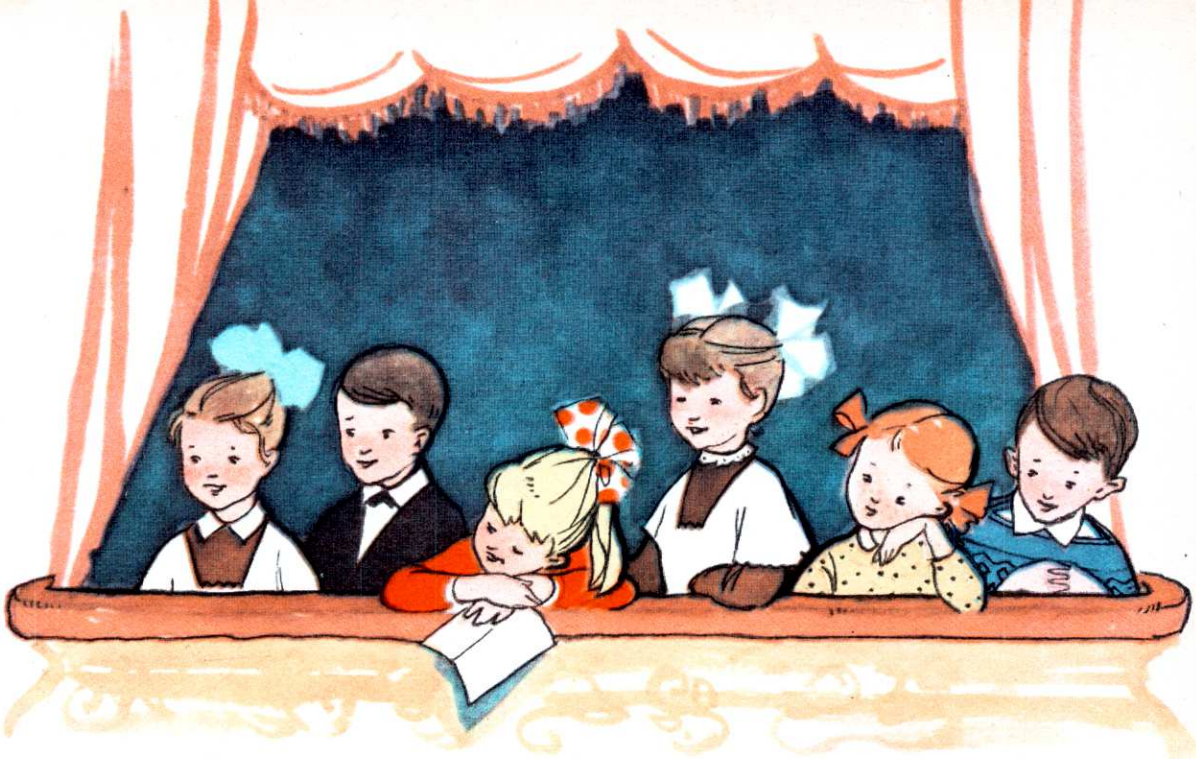
Шумить, гуде
Веселий гай
І гомонить:
Вставай, вставай!
Розтане сніг,
Зима мине,
Земля кругом
Цвісти почне.

Дітей малих
Веселий рій
Посуне з хат
На луг мерщій.
Радіє все,
Співає все,
Весна іде,
Тепло несе.

ПИЛИП КАПЕЛЬГОРОДСЬКИЙ

Прийшла весна, прилетіли з теплих країв пташки. «Привіт, привіт!» — зустріли їх ті птахи, що зимують у нас. Спробуйте сказати, хто прилетів, а хто— не літав у вирій?

ТАЄМНИЧА МАМА

Терезчина мама — інженер. Часто можна бачити, як вона розмовляє з робітниками, що отам на розі будують новий будинок. Юречкова мама працює в пральні, Зосина лікує хворих дітей, а Ганина мама... Отут-то й штука, що в Гані ніяк не зрозумієш, хто ж така її мама.

— Минулого тижня мама була стюардесою в літаку, — каже Ганя.

— І літала?— кричать хлопці. — Куди літала? В Китай? У Америку?

— Ні, — відмовляє Ганя, — зовсім не літала.

Чудний якийсь літак, що нікуди не літає!

— То, може, на цьому тижні полетить? — запитали ще хлопці.

— На цьому тижні? Ні. Тепер моя мама — вчителька.

Хлопці переглянулись, але не сказали нічого. А за якийсь час виявилось, що Ганина мама вже не вчителька, а медсестра в лікарні.

— Ой-ой! — не могли цього збагнути в класі. — Твоя мама, Ганю, щось дуже часто міняє роботу.

Ганя засміялася:

— Ні, не дуже. Просто моя мама може бути ким завгодно.

— Неправда! — не витримали хлопці. — Вигадуєш ти все та й годі.

— Тере-фере! — додали дівчатка. — Звісно, вигадує...

Розглядали якось діти всі гуртом книжку з малюнками. Малюнки були дуже гарні. На одному з них була фея з казки — в зеленій сукні, в золотій короні на голові.

— О! — вигукнула Ганя. — І в моєї мами є така!

На цей раз уже всі постукали пальцями по лобі, дивлячись на Ганю. Навіть здумати не можна, щоб Ганина мама бігла, наприклад, рано до трамвая в такій довгій та пишній сукні.

Зчинилася сварка. Добре, що саме тоді ввійшла вчителька. Вона сказала, що завтра їхній клас піде в театр. Сварка змінилась вигуками радощів, і всі забули про Ганю.

Вистава в театрі була справді чудова! Найбільше всі вподобали фею.

— Така гарна, така добра! — захоплено казали дівчатка.

Ганя всміхалась дуже задоволено. І раптом сказала:

— Вона завжди добра.

— Завжди? А ти звідки знаєш? Оця актриса, що грає фею...

— Це моя мама, — пояснила Ганя просто.

МІРА ЯВОРЧАКОВА

Їдем на Дніпро

Я на східці-бігунці
Стала з лялькою в руці.
Сходи їдуть,
Я стою,
Бавлю лялечку свою:
— Ти не бійся,
Це — МЕТРО,
Це ми їдем на Дніпро!

ІННА КУЛЬСЬКА

Не плач, Янку

ЧЕСЬКА ПІСЕНЬКА

Не плач, Янку, не треба,
Купим сито для тебе.
Як наплачеш повне сито,
Можем ще одне купити.

Портрет

Вишиваю я портрет.
Чий портрет?
Це секрет.
Вишиваю та й боюся:
Чи вдадуться пишні вуса,
Та ще брови нахмурені,
Та ще очі зажурені?..
Чи знайду я гарний колір
І на шапку, і на комір?..
А як вишию — тоді
Хай стоїть на видноті
В нашім домі світлім, новім,
У віночку рушниковім.
Хай він дивиться, дідусь,
Як я грамоти учусь.

ДМИТРО КУРОВСЬКИЙ

* * *

Старий сидів в сорочці білій,
В брилі, на призьбі. Перед ним
З собакою онучок грався.
А внучка в юпку одяглась
У мамину і ніби йшла
До діда в гості. Засміявсь
Старий і внучку привітав,
Неначе справді молодицю;
— А де ж ти діла паляницю?
Чи, може, в лісі хто одняв?
Чи, попросту — забула взяти?
Чи, може, ще й не напекла?
Е, сором, сором! Лепська мати!

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

ПАЛАЦ із МОРОЗИВА

Якось в італійському місті Болоньї просто на майдані збудували палац з морозива. Діти збігалися звідусіль хоч лизнути таку дивовижну будову. Дах на ній був із збитих вершків, а димарі з цукру, прикрашеного візерунком з варення. Усе ж інше було з морозива. Двері з морозива, стіни з морозива і меблі також з морозива.

Один маленький хлопчик схопив за ногу стіл та й заходився їсти, аж за вухами лящало. З'їв і другу ногу, й третю, й четверту, і стіл звалився на нього з усіма тарілками й блюдцями. А все те було із щонайкращого морозива!

Раптом вартовий помітив, що одне вікно в палаці тане. Вікно те було з суничного варення, яке рожевими струмочками текло додолу.

— Вікно є, але розтає, — сказав сам до себе вартовий і загукав: — Хлопці, ану сюди! Хутчій, хутчій!

І всі метнулись до вікна, щоб ані краплина добра не пропала.

— Крісло, дайте крісло старій людині! — благала якась бабуся, що й собі прийшла на майдан і мало не вдушилася в юрбі. — Коли ласка, з поручатами.

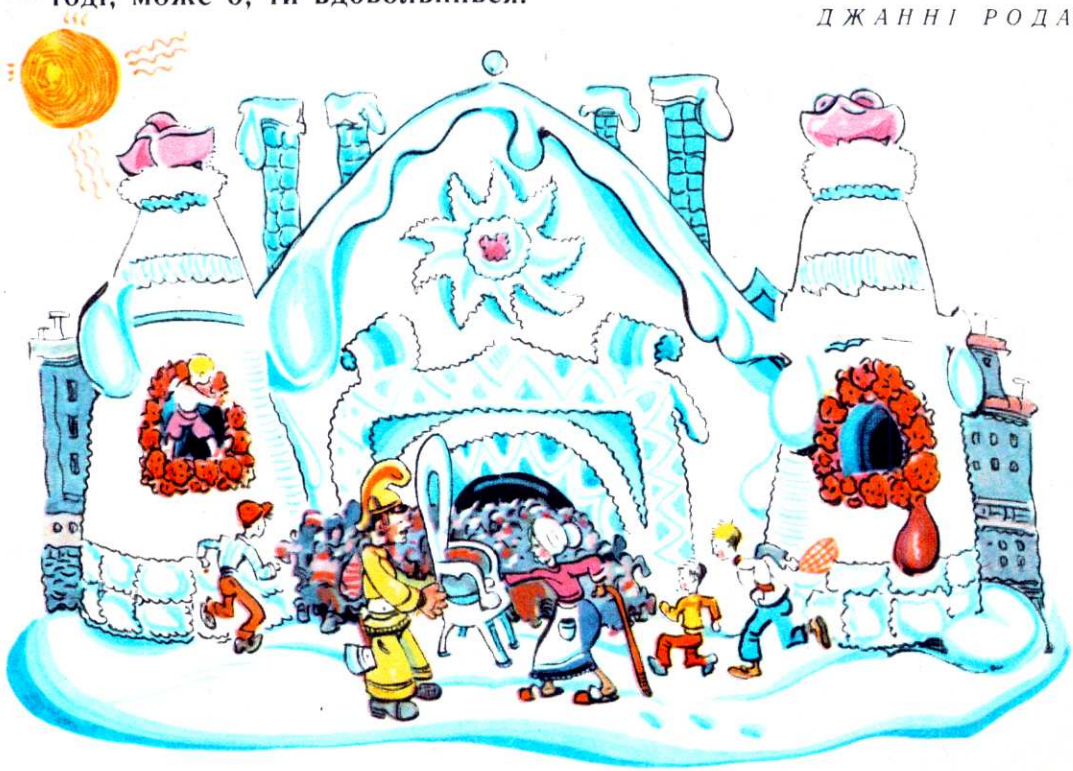
Якийсь чемний пожежник побіг у палац по крісло, і щаслива бабуся прудко кинулась до його поручат із вершкового крему.

Це був великий день у Болоньї! Лікарі звеліли, щоб живіт не болів ні в кого...

Ще й зараз, як діти канючать морозива, то батьки зітхають:

— Тобі аби цілий палац з морозива купити, такий як ото був у Болоньї, — тоді, може б, ти вдовольнився.

ДЖАННІ РОДАРІ

ВЛАСНИЙ ПЕНЗЛИК

Хлопчик Петрик — мій сусід по квартирі — малював картину «Гриби на узліссі». Спочатку він усе намалював олівцем. Потім узяв акварельні фарби і побачив, що від пензлика залишилась тільки паличка. Петрик із досади заплакав і побіг шукати пензлика.

Я вирішив стати сусідові в пригоді. Виліз на стіл, попробував, чи гнучкий у мене сьогодні хвіст, і вмочив його у воду. А потім — у фарби. За мить картина була розфарбована, гриби неначе ожили. Ну, а крім цього, я намалював кілька сортів ковбаси і дві головки голландського сиру. Начебто і вони тут виросли.

ЦОК-ЦОК-ЦОК, ТАК-ТАК

Не лінуюсь я ніколи,
Це — хороший знак.
Стрілки йдуть і йдуть
по колу —
Цок-цок-цок, так-так.

Я відлічую години,
В цьому я мастак.
Тільки й чути без упину:
Цок-цок-цок, так-так.

Знають всі — дорослі й діти,
Що мені ніяк
Без роботи не прожити.
Цок-цок-цок, так-так.

ГАЛИНА ДЕМЧЕНКО

Ложка

Наша ложка працює,
Коло миски танцює.
Має ложечка турбот:
Носить, носить
Кашу в рот.
— Їжте на здоров'я,
Повернуся знов я!

ІННА КУЛЬСЬКА

МАК

ГРА

Станьте в коло, взявшись за руки. В середині — один з вас. Всі ходять і співають:

Ой на горі мак,
Під горою так.
Маки, маки, маківочки,
Золотії голівочки,
Станьте всі так,
Як зелений мак.

Проспівавши це, спиняються й питають того, що в колі: «Козачок, чи виорав на мачок?» — «Виорав», — одкаже він. Тоді знову за руки і, ходячи, співають ту саму пісеньку. Потім знову спиняються й питають: «Козачок, чи посіяв мачок?» — «Посіяв». Знов співають, зупиняться й питають: «Козачок, чи посходив мачок?» — «Посходив». Співають. «Козачок, чи цвіте мачок?» — «Цвіте». Співають. «Козачок, чи поспів мачок?» — «Поспів». Співають. «Козачок, чи пора брать мачок?» — «Пора».

Тоді той, хто був у колі, вибирає когось на своє місце, і гра починається спочатку.

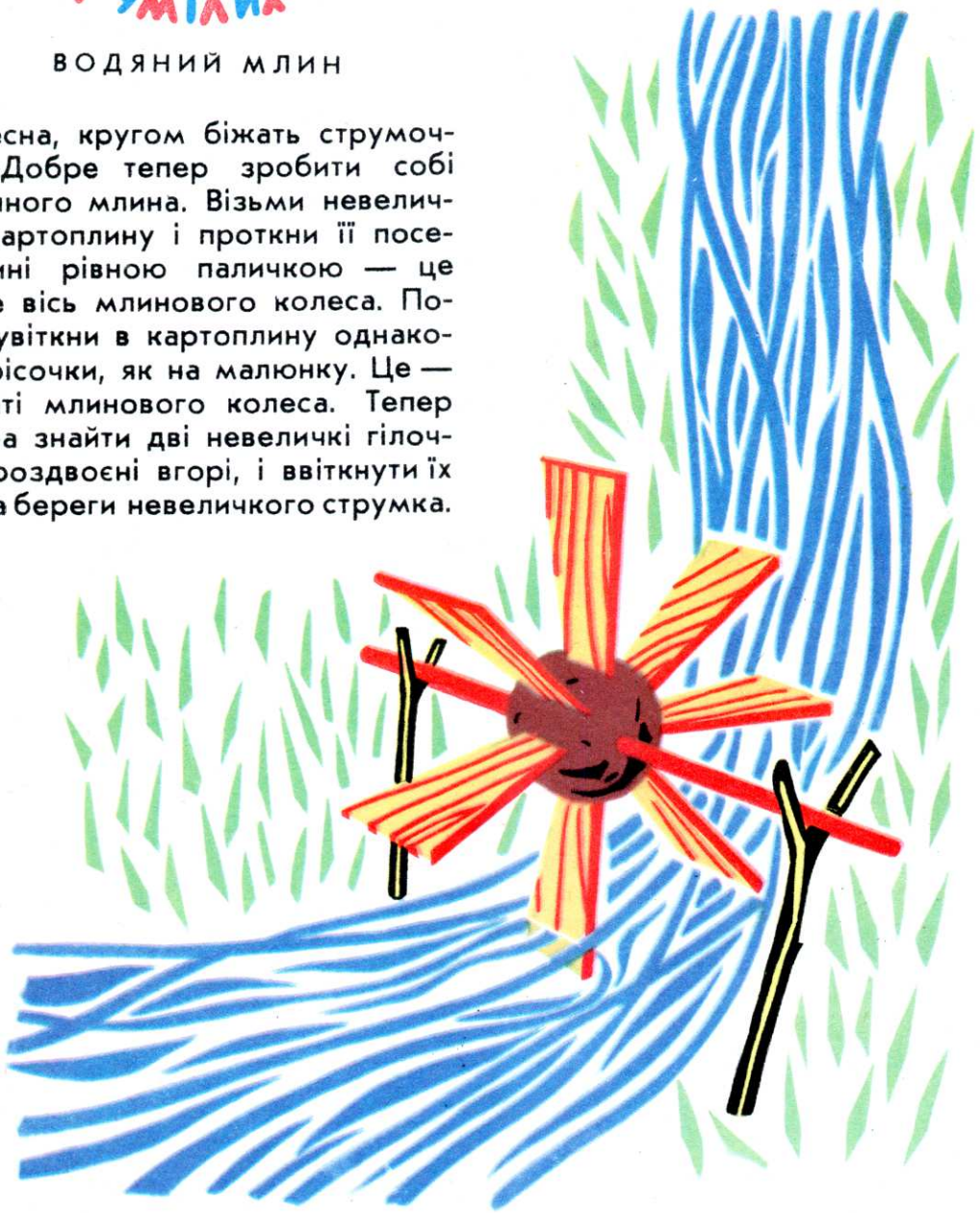

ВОДЯНИЙ МЛИН

Весна, кругом біжать струмочки. Добре тепер зробити собі водяного млина. Візьми невеличку картоплину і проткни її посередині рівною паличкою — це буде вісь млинового колеса. Потім увіткни в картоплину однакові трісочки, як на малюнку. Це — лопаті млинового колеса. Тепер треба знайти дві невеличкі гілочки, роздвоєні вгорі, і ввіткнути їх у два береги невеличкого струмка.

Поклади на них зверху вісь із колесом так, щоб лопаті торкалися води — і млин буде крутитись.

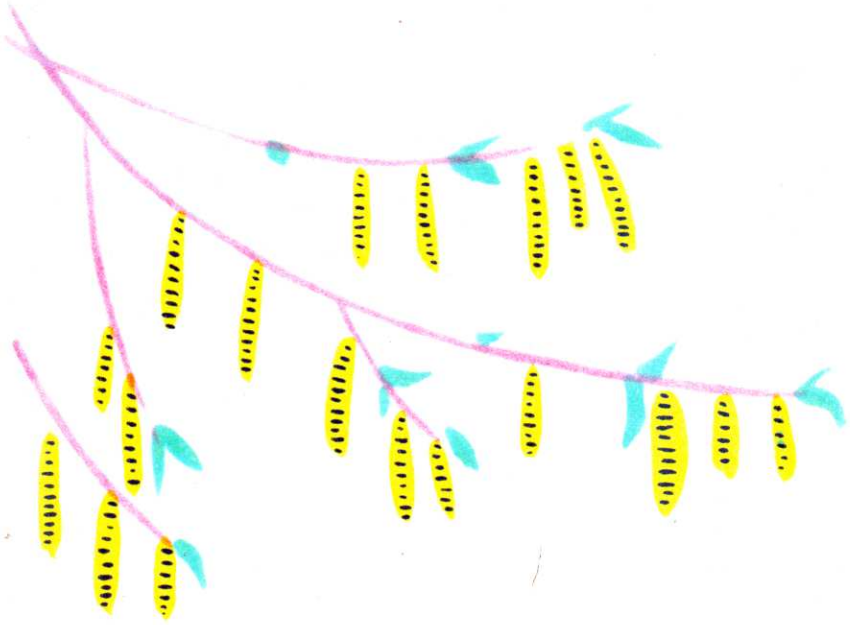
КАЛЕНДАРИК

КВІТЕНЬ

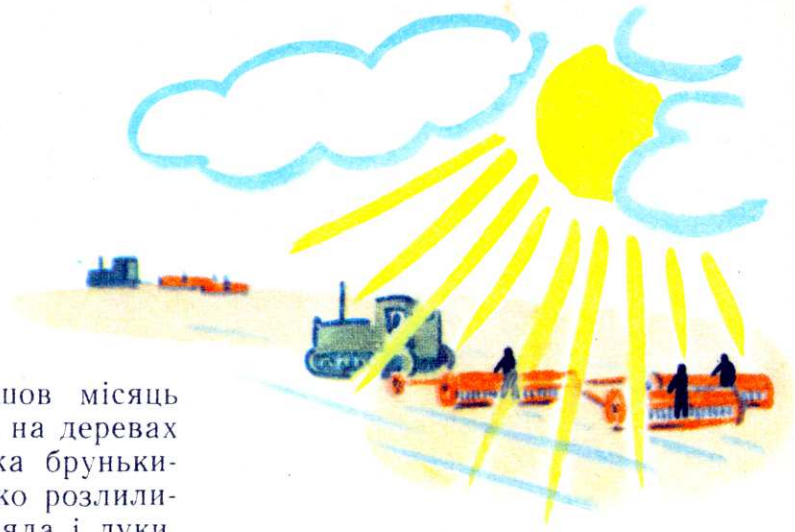

І КВІТИ, Й ТРАВИ, І ТЕПЛО!

Весна в розцвіченій хустинці
Гукає в поле, за село.
Дарує дорогі гостинці —
І квіти, й трави, і тепло.

ВОЛОДИМИР МОРДАНЬ

Як прийшов місяць Квітень, на деревах розплющили зелені очка бруньки-немовлята. І так широко розлилися річки, що вода пойняла і луки, і кущики понад лісом. Навіть підступає до самих хат:

— Хлюп-хлюп, посуньтеся, бо заллю...

А трактори у полі!.. Один таким голосом, а другий таким, один гу-у та гу-у, а другий ру-у та ру-у. «Хліб, мовляв, сіємо, нехай усяк чує!» З краю в край по полю тяга трактор на причепі важку сіялку. Аж крекче сіялка, так їй сутужно. Та все одно зернятка висіває рівненько, загортає рядочки землицею, ніде не прогавить.

А онде ще трактор — тягне машину, що картоплю садить. Прудко пірнають у теплу землю картоплини, і вже котра на який бік лягла, на тому й лежатиме, поки не випаде з неба рясний дощик.

Мине трохи часу — й вигулькнуть з-під землі кілька зморшкуватих листочків і зачаяться тихенько, ніби їм соромно. А як почують, що їм усі радіють, так і пішли вгору, так і потяглися до сонця...

А в лісі що діється! Клопочеться біля малих дітей білка, про щось тихесенько перемовляються їжак з їжачихою, а дятел все бринить і бринить на зламаному дереві сухою тріскою:

— Вставайте, прокидайтеся, Квітень надворі!

З-під гнилого пня задки пнеться жаба Стрибуха.

— Кхик-кхик-кхик... — сміється з жаби одуд.— Хіба ж так вилазять?

А дзвінкоголосий буківчак так заходиться піснею, так заходиться, що бідоласі й дзьобнути ніколи.

— Помовч трохи,—благає Мишко.— Аж вуха позакладало!

— Це тобі не в барлозі! — шипить крутиголовка. — Тут і дерева, й кущики, і онде хмарки зупинилися — всі послухати хочуть. Співай, Бучику, співай.

— Чи так, чи так, — питається когось дрізд-чікотень. Чи всю, мовляв, горобину снігурі пооб'їдали, чи десь трохи залишилось?

А заєць — тому байдуже: сюди стриб-стриб — хрум-хрум молоду травицю, туди стриб-стриб — теж хрум-хрум, тільки мордочка з вусиками ворушиться.

Кожному догодив сонячний і веселий місяць Квітень. А коли на-

став час йому прощатися, обсипав усі сади білим-білим пухом — квітами. Тепер тільки вітрик набіжить, яблуні відразу:

— Ах, ах, вітре, хіба ти не бачиш?

— Дивіться на їх, — сердиться вітер, — і сливи не займай, і вишень не торкайся, а тут ще й вони. По землі мені повзати, чи що?

— Ні, вітре, ні! Гуляй собі в лузі, бався з хмарками, а нам же у цьому вбранні травень стрічати...

Так за власними клопотами й турботами ніхто й не помітив, як пішов од нас місяць Квітень — місяць з роботящими мозолистими руками, блакитними очима, лагідною усмішкою на обличчі.

Ви часом його не зустрічали? Як стрінете, неодмінно гукніть:

— Хай тобі щастя повная торба! Ходи здоров!

Квітневий календар

1 П'ЯТНИЦЯ

2 СУБОТА

3 НЕДІЛЯ

4 ПОНЕДІЛОК

5 ВІВТОРОК

6 СЕРЕДА

7 ЧЕТВЕР

8 П'ЯТНИЦЯ

9 СУБОТА

10 НЕДІЛЯ

11 ПОНЕДІЛОК

12 ВІВТОРОК

День космонавтики

13 СЕРЕДА

14 ЧЕТВЕР

15 П'ЯТНИЦЯ

16 СУБОТА

17 НЕДІЛЯ

18 ПОНЕДІЛОК

19 ВІВТОРОК

20 СЕРЕДА

21 ЧЕТВЕР

22 П'ЯТНИЦЯ

23 СУБОТА

24 НЕДІЛЯ

25 ПОНЕДІЛОК

96 років з дня народження В. І. Леніна

26 ВІВТОРОК

27 СЕРЕДА

28 ЧЕТВЕР

29 П'ЯТНИЦЯ

30 СУБОТА

ЖУРАВЛИКИ-ЖУРАВЛІ

— Журавлики-журавлі,
Де літали ви, малі,
Де бували?
— Ми у теплі краї,
У казкові гаї
Мандрували.

— Розкажіть, журавлі,
Як на дальній землі
Зимували?
— Ми в казкових гаях
Все по рідних краях
Сумували.

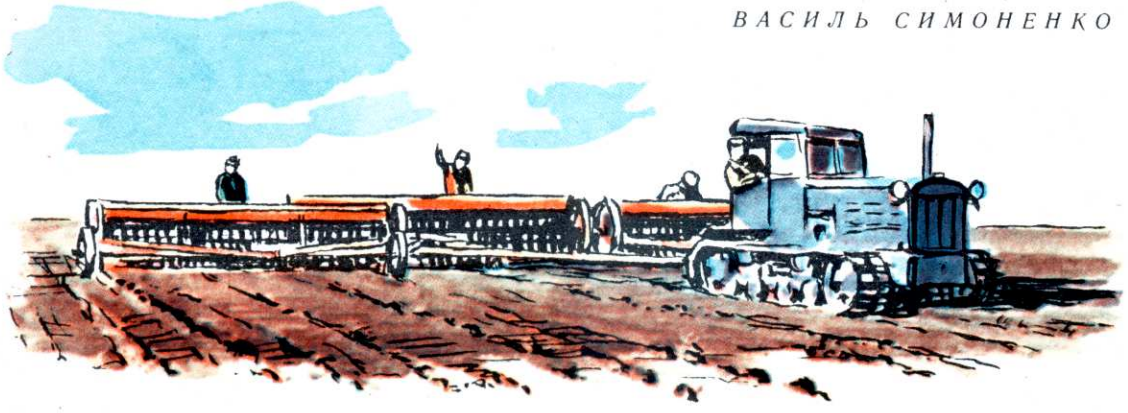
ПЛАТОН ВОРОНЬКО

ЗАСІВНА ПІСНЯ

Гей, прослала нива
Чорне полотно.
Ллється жовта злива,
Сіється зерно.

Сійся-родися,
Колосом розвийся,
Засівайся, ниво,
Людям на добро...

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО

Ім'я Леніна відоме в цілім світі,
знають Леніна усі найменші діти,
слово Леніна в серцях ми несемо,
Справу Леніна ми далі ведемо.

НАТАЛЯ ЗАБІЛА

Таємниця дяді Курта

Дядя Курт приніс додому великі паперові аркуші з різними-різними малюнками. Приніс і зробив гарну книжку. Нізащо ніхто не впізнав би, що та книжка зроблена не на книжковій фабриці, а вдома. Бо дядя — добрячий майстер, палітурник.

Ельза, маленька сусідка дяді Курта, попросила:

— А можна мені погортати цю книжку?

— А чому ж не можна? — дозволив дядя Курт. — Будь ласка.

Ельза перегортала сторінки, довго розглядала малюнки. От якби дядя Курт не пожалів її для неї, для Ельзи! Навіщо дорослому дитяча книжка?..

І він наче прочитав її думки:

— Подарую. Тільки не сьогодні. Приходь завтра, забереш назовсім.

Коли рада Ельза пішла додому, дядя Курт узявся до роботи і склеїв ще одну, точнісінько таку ж, книжку. І другого дня подарував її Ельзі. Дівчинка й не подумала, що то не та сама книжка.

А чому так зробив дядя Курт? Де подів першу книжку?

Це була велика таємниця. Ніхто не знав, що дядя Курт віддав її... кому б ви думали?.. Володимирові Іллічу Леніну!

Бо то ж діялось не тепер, а давно-давно. Ще до революції, в 1914 році. Володимир Ілліч Ленін, щоб не арештували його царські жандарми, жив тоді не в Росії, а в німецькому місті Лейпцігу. І квартирував у дяді Курта.

Ні Ельза, ні інші сусідські дітлахи, звичайно ж, не могли знати, що отой веселий Куртів пожилець у чорному пальті — великий російський революціонер Ленін. Він же такий звичайний! Так привітно щоразу здоровкається з дітьми. А одного зимового ранку навіть у сніжки з ними грався. Ельза тоді ще сніжкою йому за комір поцілила. А він витрушував сніг і сміявся.

Не те що діти, навіть дорослі не знали, що той чоловік таємно керував з-за кордону всіма російськими революціонерами!

Саме тоді дуже треба було Ленінові переслати на батьківщину важливі революційні вказівки. Як ти їх перешлеш? Не по пошті ж! Бо царська поліція одразу перехопить. І кожного, хто їде з-за кордону, обшукують — чи немає недозволених листів, книжок?..

Надумав дядя Курт: заклеїв ленінські листи всередину картонних палітурок дитячої книжки.

—Чудово! Дякую!—сказав Ленін.

Він передав книжку одним революціонером, що таємно їхав у Росію. Все перерили жандарми в речах того революціонера, а на книжку уваги не звернули: там же самі малюнки.

А через три роки в Росії перемогла Велика Жовтнева революція. Робітники і селяни скинули царя і встановили Радянську владу. Може, тій перемозі чимось допомогла й дядина Куртова книжка.

ОЛЕКСАНДР ПАРХОМЕНКО

Календар подвигів

П'ять років тому, у квітні 1961 року, радянська людина відкрила незвичайний календар. Незвичайний не тільки тому, що відкрито його серед зірок, а ще й тому, що всі його сторінки — це героїчні подвиги.

Минуло ще тільки п'ять років, а ось уже скільки славних сторінок вписали в зоряний календар космонавти Радянського Союзу!

Червень, 1963.

Політ В. В. Терешкової.

Жовтень, 1964.

Політ космічного екіпажу — В. М. Комарова, К. П. Феоктистова, Б. Б. Єгорова.

Березень, 1965.

Політ космічного екіпажу — П. І. Беляєва, О. А. Леонова.

Я полечу у космос, мамо

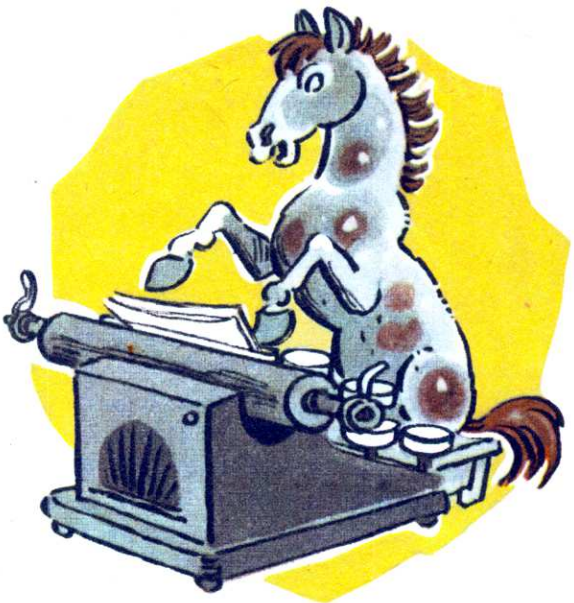
Я полечу у космос, мамо,
В новім великім кораблі
І, як Попович наш, так само
Спущуся знову до Землі.

Ось тільки виросту спочатку
І потренуюся як слід...
А може, полечу я з татком,
І заберем тебе в політ?

Бо хто на Місяці ясному
Нам зварить кашу чи кисіль?
А потім в кораблі додому
Ми втрьох повернемось відтіль.

МАРІЯ ПОЗНАНСЬКА

КОНИК, ДЕРЕВО І ХЛОПЧИК

Жив на світі коник. Маленький коник, майже лошатко. І захотілось цьому коникові друкувати на машинці.

Всі відраджували коника.

— Краще навчися бігати чвалом, — казали йому, — або хоч тягти воза. Ти, звичайно, ще маленький коник, майже лошатко, але копита в тебе однак дуже великі. І ти розіб'єш копитами всі клавіші друкарської машинки.

А дехто казав:

— Гляди лишень, як будеш упиратися й наполягати на своєму, тобі одріжуть хвіст і гриву.

Коник слухав їх мовчки, а своє гадав.

І вигадав. Вигадав і змайстрував друкарську машинку з такими величезними клавішами, що по них можна було з усієї кінської сили барабанити копитами.

А ті, хто відраджував коника, тільки рота роззявили з дива.

Росло на галявці дерево. І одного чудового дня схотілося дереву літати.

— Дурненьке, зарозуміле, зовсім ще зелене дерево! — закричали на нього інші дерева. — Як же ти полетиш, коріння ж не дасть тобі одірватись від землі!

— А я таки літатиму, — відповіло дерево і гордовито підвело до неба свої непокірні віти.

І ось що сталось. Прийшов лісоруб, зрубав дерево. А столяр наробив з нього безліч тоненьких дощечок, а хлоп'ята змайстрували з них красиві, легкі авіамоделі.

І дерево полетіло. А всі інші дерева, якби в них були роти, мабуть, роззявили б їх від подиву.

І, нарешті, жив на світі хлопчик, якому захотілось дістати Місяць.

— Я куплю тобі цукерок, — казала йому мама.

— Якщо хочеш, я подарую тобі велосипед, — казав йому батько.

— Але Місяця ми не зможемо тобі дістати, — казали вони обоє.

— А я таки його дістану!

Що ж ви гадаєте, так воно й сталось. Хлопчик виріс, став космонавтом і полетів на Місяць.

Про що ж ця казка? Про те, що нема на світі нічого неможливого. Треба тільки вибрати правильний шлях і вперто йти ним до мети.

ДЖАННІ РОДАРІ

Постовий

На автостраді гомінкій
У будці, як в ракеті,
Мов космонавт, став постовий
В блакитному кашкеті.

До космосу на втіху нам
Помчав би він щодуху,
Та не з'явився, певно, там
Порушник правил руху.

ВІКТОРІЯ КУЗНЕЦОВА

ОКСАНА ІВАНЕНКО

Хоробра білочка-мандрівниця й маленький чижик Пік, зайчик Чорноморденький і вередливий братик-ведмедик, волохатий джмелик, кульбабка, й кисличка, і журавлик, що літає у далекі теплі краї — все це, мабуть, ваші хороші знайомі. Ви, напевно, читали про них у книжці «Лісові казки», яку написала письменниця Оксана Іваненко. А от ще й гострий лікар, який лікує «брехунів, боягузів, базік, ледарів, заздрих і подібних хворих, що заважають жити собі й іншим». Про те, як він це робить, розповідає нам письменниця у книжці «Великі очі»...

Є в Оксани Іваненко ще й інші твори, що їх вона написала для вас, діти. Усі вони дуже цікаві, веселі та ще й багато чому можуть вас навчити.

Побажаймо ж їй у день її шістдесятиріччя — 14 квітня 1966 року — ще багато-багато творчих сил та успіхів на радість читачам і на славу нашої Батьківщини!

НАТАЛЯ ЗАБІЛА

ХВИЛЬКА

Хвильки ніяк не могли зупинитися на місці. Вони лежали довго під чорною важкою землею і раптом, ніби їх щось штовхнуло, вибігли маленькими краплинками, вузьким дзюркотливим струмком на світ. А назустріч їм ще струмок, і ще — і побігло їх багато-багато.

І всі вони плюскотіли, дзюркотіли. Такого гомону, такого шуму вони ніколи не чули, коли були в своїй схованці. Їм було весело-весело!

Земля була не чорна, як там, глибоко, а зелена, рожева, синя — така барвиста, привітна. То вкрили її трави, зацвіли волошки, медок, кашка і ще багато різних запашних квітів. Хвильки добре не могли розгледіти ні трав, ні квітів; адже річка бігла швидко і не хотіла зупинитись.

— Линьте далі! Линьте далі! — говорила вона. — Ніколи не треба стояти на місці!

— Хвильки-сестрички, мати наша річко, куди ми біжимо? — спи-

тала та хвилька, що недавно вибігла з-під землі. Як їй хотілося більше побачити! Як їй було тут гарно на волі! Вона весь час підстрибувала вгору, і сонячний промінь все хотів її зловити, та вона вмить опускалася. Так він весь час біг за нею, а вона від нього, — вони просто бавилися.

— Не знаємо, не знаємо! — загомоніли подруги.

— Мабуть, до тієї верби. Бач, як схилила вона свої віти — може, чекає нас.

Та тільки ледь торкнулися хвильки похилої верби. І вона журилася знову і чекала інших, щоб побули з нею.

— Мабуть, до того осокора, що стоїть на березі, — промовили подруги. Але й осокір проминули хвильки.

— О, напевне, до цієї квітки! Далі я вже нікуди не побіжу, я хочу бути коло неї! — закричала одна хвилька, яка весь час намагалась пливти коло берега і не дуже підстрибувати вгору, як її грайлива сестричка.

— Напевне, до цієї квітки, — сказала захоплено і її сестричка.— Скільки пропливли ми на світі, я ще ніколи не бачила такої краси.

Вони й не так багато пропливли, ці маленькі хвильки, і ще весь світ був перед ними, але здавалось їм, що бачили вони вже багато і багато знають. Але справді з зеленого широкого латаття дивилася така горда, така ніжна біла лілея, що річка трохи стримувала коло неї свою течію, і рибки пливли повільніше, і пташки зупинялися, щоб намилуватися на красуню, а вітер нашіптував їй завжди щось таке, чого ніхто й не чув.

Та красуня і голівки ні до кого не повертала. Вона звикла, що всі захоплюються нею. Інакше не могло й бути: адже вона завжди, як у дзеркалі, бачила своє відображення у воді.

— Я лишуся коло неї, — знову мовила хвилька, що пливла коло берега. — Кращої я не знайду на світі.

— Линьте далі! Линьте далі! — загомоніла річка. — Ніколи не треба стояти на місці: так можна зробитися стоячою водою.

І друга грайлива хвилька злякалася цього.

— Пливімо зі мною! — гукнула вона квітці. І така вона була весела, рухлива, ця хвилька, сонячний промінь робив її такою срібною,

прозорою, що у лілеї трохи затремтіла стеблина — їй захотілося попливти з цією хвилькою. І вона трошки попливла за нею. Адже у неї була довга стеблинка, і квітка могла рухатися.

— Ні, ні, цього ніколи не буде! — раптом зашумів вітер і погнався за срібною хвилькою. І не могла вже та зупинитись, навіть глянути на лілею: не давав цього вітер, а гнав її далеко-далеко.

Та лілея однаково не могла б далеко поплисти і засмучено повернула на своє місце.

— А я лишаюся з тобою, — промовила радісно друга хвилька, що раніше завжди пливла коло берега, і підстрибнула на широке латаття, щоб бути ближче до красуні.

Ні! Ця хвилька не схожа була на свою срібну сестричку! Сумно зітхнула лілея — краєчки латаття опустились, і хвилька збігла з нього вниз.

— Швидше пливи за своїми! — зашумів очерет.

— Ні, ти вже залишишся тут! — зашаруділа гостролиста осока.

Очерет з осокою завжди сперечалися, але там, де росла осока, вже важко було пливти воді, і хвилька лишилась...

— Як тут спокійно, — мовила вона. — Все стоїть на одному місці, але невже я тільки знизу дивитимуся на лілею?

— Аякже! Тепер і ти завжди будеш на одному місці, — засміялося пахуче високе татарське зілля.— Так бува з усіма, хто не поспішає далі.

І потроху її затягла зелена ряска, під нею був мул, в якому жили жаби. Іноді їй хотілося підстрибнути вгору, щоб послухати ближче ніжний спів очеретянок. Але хто зупинився, тому вже важко зрушити з місця, і зрештою вона звикла до свого спокійного болотяного бережка. Їй набридло дивитися вгору на лілею, до якої вона однаково не могла досягти, і вона стала дивитися вниз, на дно.

А срібна хвилька бігла та бігла, бо сердитий вітер хотів її відігнати подалі від своєї лілеї.

— Невже я ніколи не побачу її? — питала вона річку.

— Ти ще багато побачиш, може, і її, тільки линь далі, линь далі.

— Чуєш, — сказала срібна хвилька вітрові, — хоч сердься, хоч не сердься, а я побачу її.

Вона не знала, як це буде, але вірила матері-річці. І щоразу, коли чув це вітер, він підганяв її ще дужче. І хвилька пливла. Вона бачила так багато! Назустріч пливли великі й маленькі риби, червоні, срібні, райдужні. На берегах росли темні ліси, здіймалися високі гори, лежали широкі степи. Вгорі літали птиці, а сміливі чайки-кигички навіть пірнали з висоти у воду.

І раптом влила річка свої хвилі у велике, безмежне синє море, а по морю плавали кораблі й парусники з білими крилами.

— Та біла моя лілея миліша за все,— мовила срібна хвилька.

Це почув вітер. І йому набридли, врешті, ці балачки. Він розсердився і виплеснув срібну хвильку на піщаний гарячий берег. На березі було багато малесеньких-малесеньких камінців, вони були такі ж кольористі, як квіти на луках. Вони

зраділи, коли хвилька облила їх, навіть заблищали від радості.

— Лишайся з нами, — мовили вони, — нам так жарко на сонці, ти ж холодна й привітна, ми не пустимо тебе.

— Ні! Ні! Я поспішаю далі, — злякалася хвилька, але раптом відчула, що її вже нема: краплинками осіла вона на камінцях, і ті не пустили її.

— Ні, ні, я не можу лишатися на місці, так вчила мене мати-річка! — плакала колишня срібна хвилька.

І, мабуть, той самий сонячний промінь, що грався з нею, почув цей плач, упав на камінець і висушив її сльози. Раптом краплинки, що були раніше срібною хвилькою, легкою парою знялися вгору. Вони летіли вище й вище, і до них приєднувалися ще і ще.

— Ах, страшно в повітрі! Ми ще не звикли літати, — тремтіли вони. — Сестрички, присувайтеся ближче! — І вони щільно-щільно пригорнулися одна до одної, і ось уже біла хмарка пливла по небу.

— Невже я там була внизу? — дивувалася колишня срібна хвилька.— Так, це я лежала під землею, пливла у річці, мила камінці, злетіла легкою парою, тепер я хмарка і плаваю не в річці, а в небі. Може, я ще й побачу білу лілею. Тільки не треба стояти на місці.

І вона полинула над лісами, над степами. Вночі хмарка ночувала на верхів'ях гір. А тільки займався ранок, вона поспішала до зелених луків, де текла рідна річка.

— Тільки б глянути на неї згори! Тільки б глянути!

І якось ніжна лілея побачила в небі білу, пухнасту хмарку.

— Яка красуня! — прошепотіла лілея. — Як гарно мені дивитися на неї!

Але це почув вітер. Він завіяв дужче, дужче.

Хмарка похмурніла, потемніла і раптом великими дощовими краплями почала падати вниз, і одна велика краплина упала в ніжну білу чашечку лілеї.

— Це я прилинула до тебе, — почула лілея ласкавий шепіт. — Я була срібною хвилькою, я була парою, я була дощем і, може, тільки на хвильку я прилинула до тебе. Може, ще багато мені мандрувати і багато бачити, але зараз так радісно поцілувати тебе!

І біла, ніжна лілея всміхнулась і промовила.

— Це моя найкраща хвилька в житті!

ОКСАНА ІВАНЕНКО

БУДИНОК

Будинок живий, бо в ньому живуть люди. Іноді він веселий, а інколи сумний. Часом співає, приграє собі на піаніно, грає на скрипці або на трубі. Сміється й плаче, точнісінько як дитина. Знає силу-силенну пісень. Я радо їх слухаю до самої ночі.

Вікна — то будинкові очі, він дивиться ними в темряву, і вони блищать, мов зорі.

Рано, як люди кудись поїдуть, будинок стихає. Спокійно одпочиває і курить димарем люльку. А як увечері люди вертаються, здалеку вітає їх червоним дахом, ніби капелюхом. Потім оживає і довго аж у ніч його очі ясніють, як зорі.

ОЛДРЖІХ СИРОВАТКА

Коло нашого двора

Коло нашого двора
Ходить-бродить Ніч стара.
У чорній хустині,
У чорній кофтині,
У чорних чоботях
Стала на воротях.
Палицею — стук-стук,
Чоботами — туп-туп!
— Чи всі діти сплять тут? —
Каже мама, каже тато:
— В нас Мар'янка буде спати.—
А Мар'янка — в ліжко скік,
Примостилася на бік,
Заплющає очі —
Дуже спати хоче!

ТАМАРА КОЛОМІЄЦЬ

Як Квітень до Березня в гості їздив

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА

Колись давно, як ще ні літаків, ані машин у світі не було, покликав Березень Квітня в гості.

Квітень поїхав возом, а Березень заходився та такого наробив, що мусив Квітень додому вернутися: сніг, мороз, завірюха — не можна возом їхати. На другий рік знов поїхав Квітень до Березня в гості, та на цей раз уже не возом, а саньми. Березень пустив тепло, сніг розтав, річки розлилися, — знов мусив вернутися Квітень.

Зійшовся Квітень з Травнем і скаржиться:

— Скільки вже разів зриваюсь їхати до Березня в гості, та ніяк не доїду — ні возом, ні саньми. Поїду возом — зробиться зима така, що й осі пообмерзають і колеса не крутяться; поїду саньми — теплінь така стане, що ні возом, ні саньми.

А Травень і каже:

— Я тебе навчу, як доїхати. Зроби так: візьми віз, сани і човен, то тоді, певне, доїдеш.

Послухав Квітень і, діждавшись слушного часу, зробив так, як радив йому Травень. Їде саньми, а на санях віз і човен везе. Березень дав тепло, і сніг розтав. Тоді Квітень кладе сани й човен на віз і таки їде далі. Став знову мороз і сніг — Квітень знов поскладав човен і віз на сани. Далі розтав сніг, розпустило скрізь річки і не можна їхати ні саньми, ні возом. Тоді Квітень склав на човен сани й віз і поїхав ще швидше по воді. Приїхав до Березня в гості так, що той і не сподівався.

Здивувався Березень та й питає:

— А хто тебе навчив, як до мене дістатися?

— Та, спасибі йому, Травень порадив, як їхати.

Березень і каже тоді:

— Зажди ж ти, Маю, я ще тобі крильця обшмагаю.

То від цього й тепер часто в травні березневі морози бувають, бо Березень і досі сердиться на Травня.

ХАЙ ЖИВЕ СПРАВЕДЛИВІСТЬ!

На моїх очах стався ганебний випадок! Один півень-розбишака наступив горобцеві на хвіст. Горобець рвонувся, злетів і... залишився без хвоста. А безхвостий горобець — то не горобець. Всі довкола засміялись, а я обурився. «Не сумуй, бідолахо», — пожалів я в думці потерпілого і, високо підскочивши, вирвав у розбишаки з хвоста найкрасивішу червону пір'їну.

За мить справедливість взяла верх. Горобець прославився своїм новим хвостом, а про мій вчинок довго ходила добра слава.

ЗОЗУЛЯ

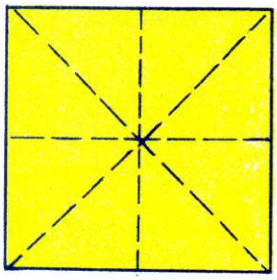
(ГРА)

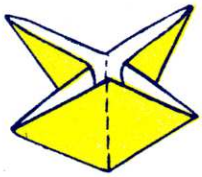
В цю гру грає водночас багато дітей. Нехай кожен накреслить собі круг — «гніздо». Один з вас буде «зозулею» — він не матиме гнізда. Коли ведучий гукне: «Киш, полетіли!» — всі «вилітають» із «гнізд» і розбігаються навсібіч. «Зозуля» й собі «летить» разом з усіма. Потім ведучий гукає: «Додому!» — і всі кидаються до своїх «гнізд». Отут «зозуля» й квапиться зайняти чуже гніздо.

Хто лишився без «гнізда», стає «зозулею».

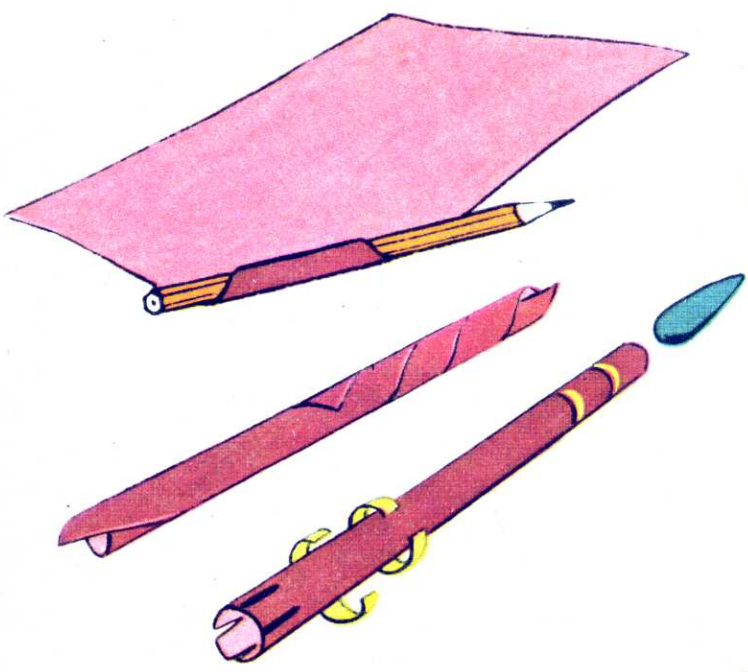

РАКЕТА

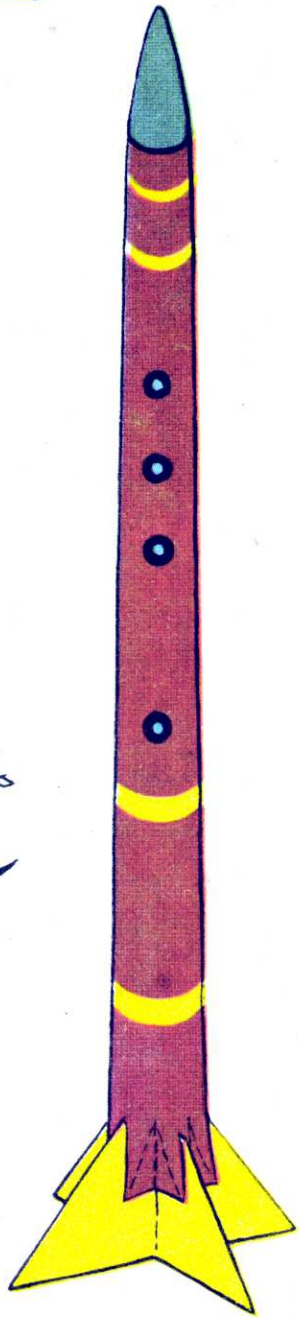
Зробити ракету дуже просто. Аркуш паперу згорни трубочкою, накрутивши на олівець, як на малюнку. Трохи розкрути трубочку з одного кінця, щоб він був ширший, і склей ракету. Олівець при цьому випадає. Підрівняй трубочку ножицями і зроби чотири прорізи для хвоста. В тонший кінець встав кульку з пластиліну. Далі зроби з квадратного аркуша паперу хвіст, устав його в прорізи і приклей.

Лишилося прикрасити ракету — пофарбувати, наклеїти кольорові смужки — і можна запускати.

КАЛЕНДАРИК

ТРАВЕНЬ

СТЕЛИСЯ, ХМЕЛЕНЬКУ

Народна пісня

Стелися, хмеленьку, на ліску,
Родися, пшениченько, на піску,
Густая, буйная на ниві,
Частії снопоньки на жниві,
Високі стоги та й наокруги.

Травнева пісенька

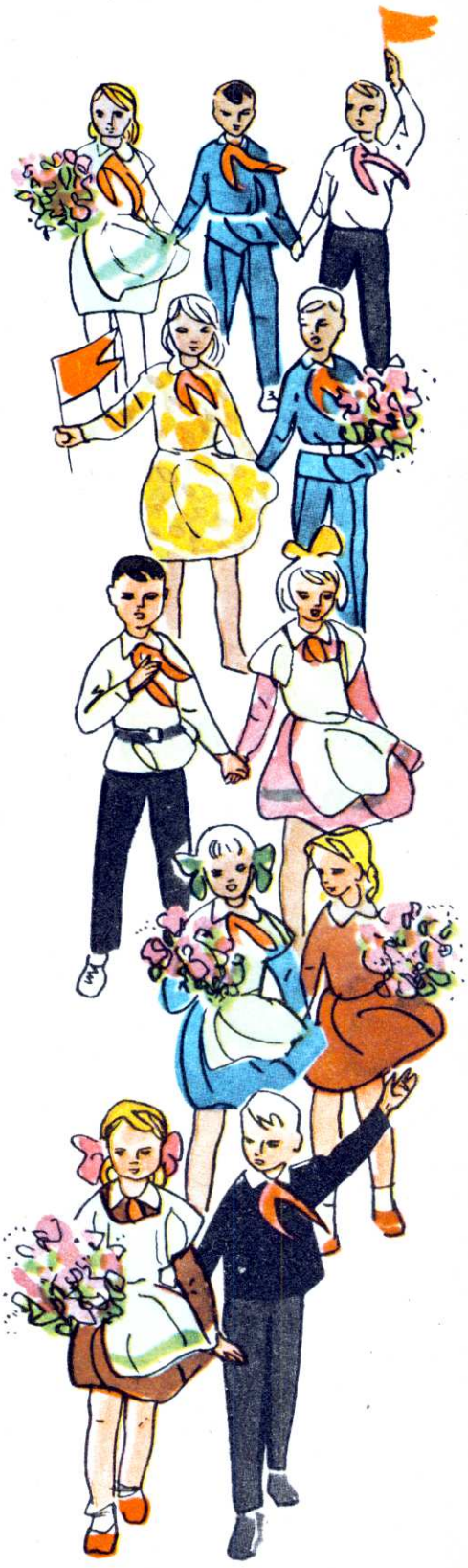
Листочки зеленіють,
нема зими.
Ідем
у даль весінню
і я,
і ти,
і ми.

Весна просушить скоро
і місто, й гай.
Ми йдем,
ідем бадьоро,
ставай до нас,
ставай!

Так і ясні балкони,—
Як мак, цвітуть!
Скрізь прапори червоні
несуть,
несуть,
несуть!

Вся вулиця червона —
вогнем сія!
Крокуємо в колонах
і ми, і ти, і я!

ВОЛОДИМИР МАЯКОВСЬКИЙ

Червона квітка

У мене є старший брат Петрик. Йому вісім років, і він ходить з татком на демонстрацію. Цим разом я теж піду з ними. Я попросив маму, щоб купила мені повітряну кульку.

Я похвалився своєю кулькою перед Петриком. Та він мені не позаздрив, сказав, що він, мовляв, піде стрічати 1 Травня, як справжній революціонер.

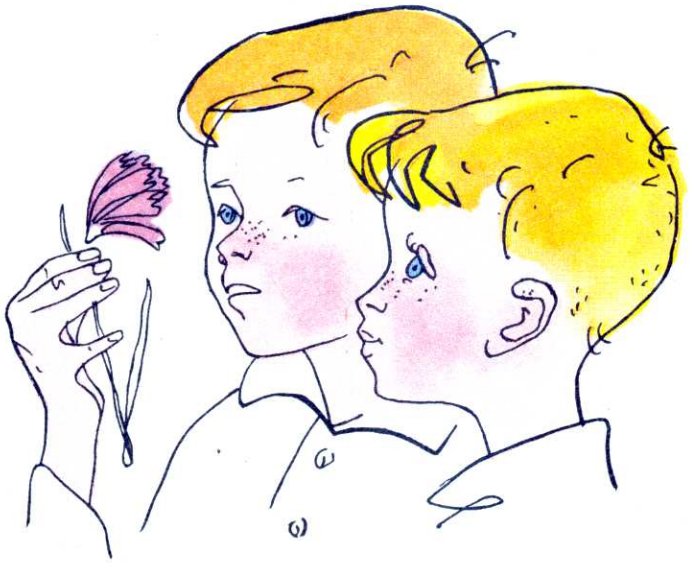
— А як? — спитався я.

— Я приколю на груди червону гвоздику. Так роблять робітники всього світу, як ідуть на Свято волі. І в нашій країні на перші роковини Великої Жовтневої революції люди вийшли на вулицю з червоними гвоздиками.

— І Ленін?

— Атож, і Ленін. Адже він був вождь революції!

Тамара Дьоміна

Травневий календар

1 НЕДІЛЯ

2 ПОНЕДІЛОК

Свято трудящих усього світу

3 ВІВТОРОК

4 СЕРЕДА

5 ЧЕТВЕР

6 П'ЯТНИЦЯ

7 СУБОТА

8 НЕДІЛЯ

9 ПОНЕДІЛОК

Свято перемоги

10 ВІВТОРОК

11 СЕРЕДА

12 ЧЕТВЕР

13 П'ЯТНИЦЯ

14 СУБОТА

15 НЕДІЛЯ

16 ПОНЕДІЛОК

17 ВІВТОРОК

18 СЕРЕДА

19 ЧЕТВЕР

20 П'ЯТНИЦЯ

День народження піонерської організації ім. В.І. Леніна

21 СУБОТА

22 НЕДІЛЯ

23 ПОНЕДІЛОК

24 ВІВТОРОК

25 СЕРЕДА

26 ЧЕТВЕР

27 П'ЯТНИЦЯ

28 СУБОТА

29 НЕДІЛЯ

30 ПОНЕДІЛОК

31 ВІВТОРОК

Три товариші

Народна пісня

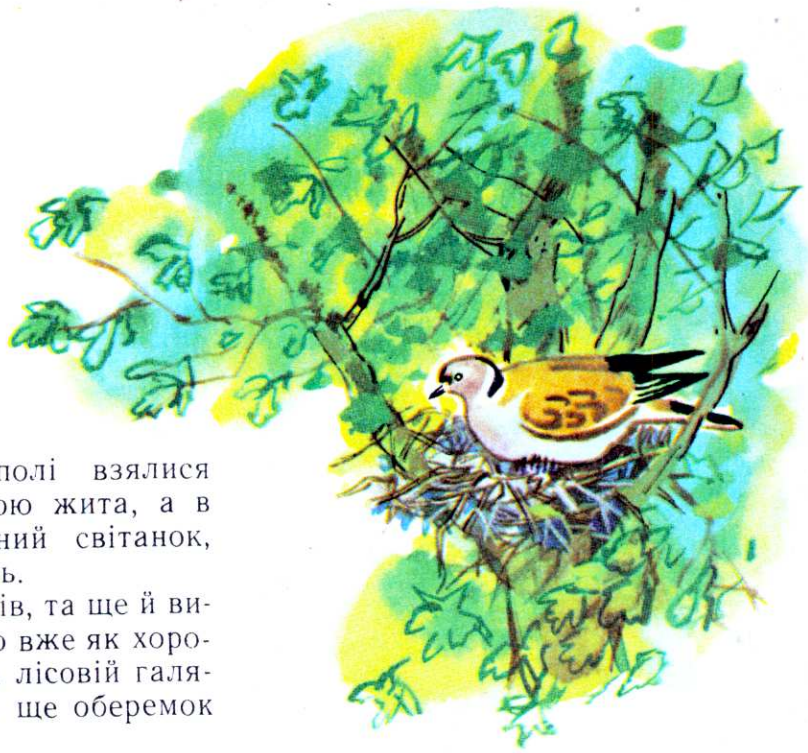
Ой за горою, за кам'яною,
Ой там зібрались три товариші:
Один товариш — то Сонце красне,
Другий товариш — то Місяць ясний.
Третій товариш — то дрібний Дощик.
А Сонце каже: — Як ізійду я,
Як ізійду я раненько-рано,
То ізрадіють усі на світі. —
А Місяць каже: — Як ізійду я,
Як ізійду я звечора рано,
То ізрадіє риба у морі,
Люди в дорозі, звірі у полі. —
А Дощик каже: — Як упаду я,
Як упаду я тричі на землю,
То ізрадіє жито, пшениця,
Жито, пшениця, всяка пашниця.

Капустиця

З народного

Коли б моїй капустиці час добрий,
Щоб моя капустиця приймалася
Та в головки складалася!
Щоб була з коріння корінистая,
А із листу головистая,
Щоб не росла високо,
А щоб росла широко,
Як камінець, тугенька,
Як хустина, біленька.

Коли у полі взялися трубочкою жита, а в лісі спалахнув зелений світанок, настав місяць травень.

Місяць сонця і квітів, та ще й витівник уславлений. Бо вже як хороше та зелено було на лісовій галявині, так він узяв та ще оберемок квітів там висипав.

— Нумо всі сюди! — підступають до галявини пухнасті ялиці.— Погляньте, як тут хороше!

На городах розсада помідорів та капусти міцно вхопилася корінцями за землю — і вже хоча б який вітер, їй не страшно. От тільки приморозки — ото біда! Капуста — їй байдуже, вона приморозку не боїться, а помідори аж дрижать від страху...

А в поле як вийдеш — там-то озимина пишна — зелено всюди, зелено, аж синьо!..

На тихих плесах річок та озер травень теж свої позначки зробив: і там, і тут розкидав зелені широкі листки латаття, а проміж них великі білі та менші жовті квітки. Сказав травень своє чарівне слово — і враз вистромився з води молодий очерет та й простягся вздовж берега густою щіточкою-заслонкою. За цією заслонкою рибок-дрібноти!.. Все табунцями, табунцями. Вони і туди пройдуться, і назад завертають, але тільки понад берегом — углиб не йдуть, бо там щучка як стрільне!

А коники в лузі тільки стриб-стриб, той в один бік, а цей у другий, та все сюрчать і один перед одним виставляються:

— Я аж звідти стрибнув!

— А я ще далі!

— От я зараз ф-р-р — і просто у воду!

А в лісі такий гомін, такі пташині співи, аж листя тремтить.

А як сонце підіб'ється трохи вище над лісом, співи поволі вщухають, і поринає птаство у свої турботи. Будують гнізда, несуть яєчка і весь час тихцем радяться.

— Що-що? Як-як? Пі-і-і-і...

Тільки малим ведмежатам клопоту ніякого, за все мати подбає. А коли вона ляже спочити трохи, можна їй знов і на спину видряпатись, і на голову — поскубти за вухо. Вона за це не свариться, ні.

Вистромляють з нори гострі мордочки малі борсученята: вони вперше в житті бачать і дерева, і квіти, і клаптики блакитного неба вгорі.

Під крутояром, в густих лісових хащах, клопочеться біля дітей мати-вовчиця. Батько-вовк сидить віддалік, близько його не пускають, бо хоч він і батько, та все одно вовк.

Високо в гілках гасають малі білченята. Мати-білка аж очі мружить від страху: а що, як упаде малюк та вовкові на голову?

...А травень минає. Прощаючись з ним, тихо падають у траву пелюстки яблуневого цвіту, згасають білі свічки каштанів, зажурно шумить вітами ліс. Прощавай, любий місяцю травень!

Дякуємо тобі за тепло і ласку, за велику весняну радість!

Весніа-кіpасніа

Мороз і Зима — у білому вбранні, в білій ватяній шапці, з білими крилами-руками — ведуть танок легких тендітних Сніжинок.

Сніжинки.

Білесенькі сніжиночки,
Вродились ми з води.
Легенькі, мов пушиночки,
Спустились ми сюди.
Ми хмарою носилися
Від подиху зими.
І весело крутилися
Метелицею ми.

Дедалі танок стає повільнішим, аж поки Сніжинки тихесенько «сідають» на землю.

Сніжинка.

Ох, теплом повіяло!

Всі боязко скулюються.
«Вилітає» Жайворонок, оглядається навколо.

Жайворонок.

Ой рано я, рано
Із вирію вилітав!

Виходять — тихо-тихо, непомітно — дівчатка-Веснянки в ніжно-зелених і біло-рожевих убраннях. Тихенько співають:

Ой чого ти, Жайворонку,
Рано з вирію вилітав:
Ще по горах сніженьки лежать,
По долинах криженьки стоять.

(Рух у бік Сніжинок).

Жайворонок починає жвавий танок серед Сніжинок:

А я тії сніженьки
Крильцями розмету,
А я тії криженьки
Ніжками рознесу.

Сніжинки підхоплюються і починають швидко кружляти, мов од змахів Жайворонкових крил. Танок. Сніжинки поволі «вилітають», а зараз же за ними починається танець Веснянок. Зима і Мороз причаюються по кутках.

Веснянки *(танцюючи)*

Ой Весно, Весно,
Та Весняночко!
Прийди до нас, Веснонько,
З великою радістю!
З льоном високим,
З коренем глибоким,
З житом довільним.
Де ти, Веснонько,
Забарилася!
Чом і досі до нас
Не з'явилася?

Весна — барвисто вбрана, висока дівчинка — пробивається крізь задню стіну декорації, за нею — діти, квіти, комахи.

Діти *(оточують Весну колом).*

Весна-красна,
На чому прийшла?

Весна:

На плужечку, на плужечку,
По крутому бережечку,
На борінці, на борінці,
Привезла усім гостинці.
Привезла усім роботу,
Ще й веселую охоту.
Ось зеленая вербиця,
Згинь ти, Зимо-сніговиця!

(Зима відступає й ховається.)

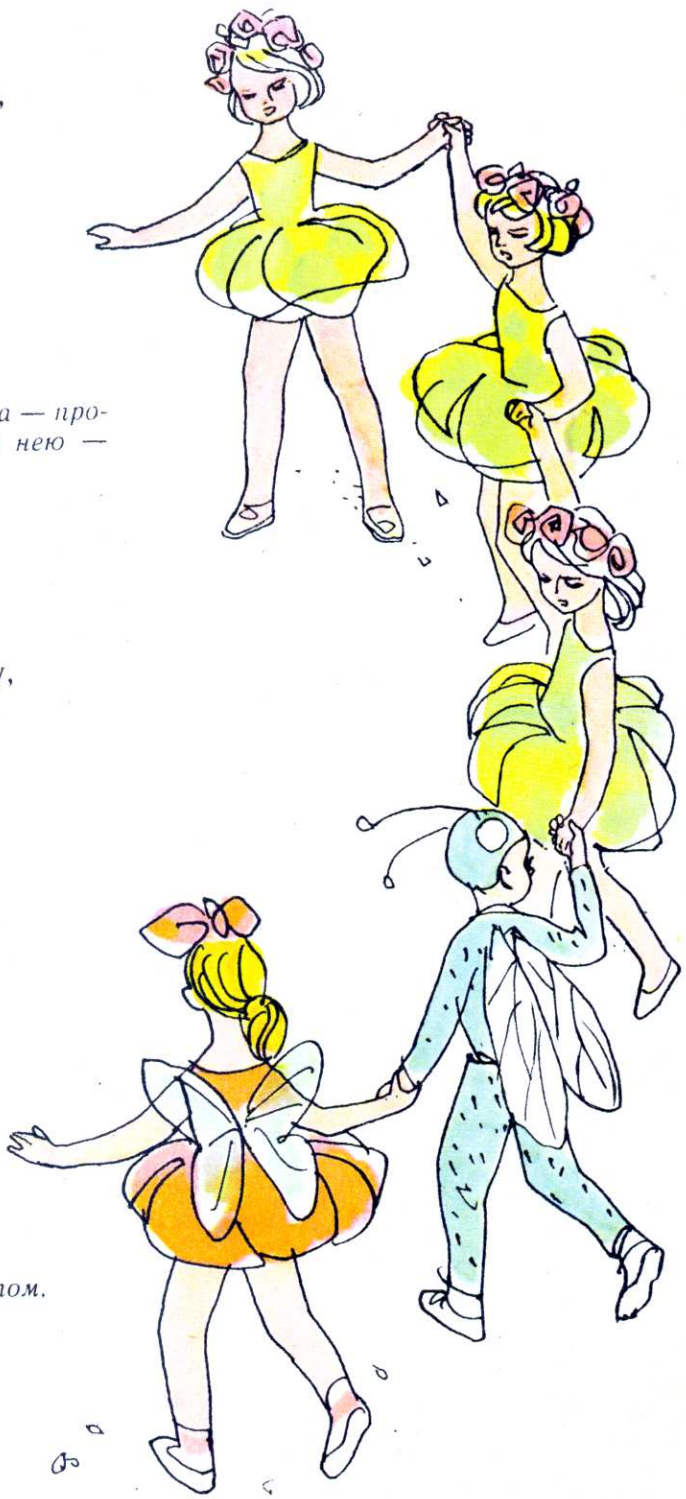
Онде Жайворон співучий —
Утікай, Мороз пекучий!

(Мороз знічується і зникає.)

Ой ви, квіти-первоцвіти —
Веселіться, любі діти!
Заведіте гри-танки,
Ще й веселі веснянки!

Усі беруться за руки, оточують Весну колом, ходять і співають:

Вишні-черешні розвиваються,
Синє озеро розливається,
Ясне сонечко усміхається,
Жито силоньки набирається!

Хлопчики.

Вийди, вийди, Іваночку,
Заспівай нам весняночку!
Цілу зиму не співали —
Весну-красну дожидали.

Танок ущухає. Один хлопчик — Зайчик — виходить з гурту. До нього підбігають троє дівчаток. Інші одразу ж беруть їх у коло і співають:

Заїньку, та за головоньку.
А нікуди Зайчику ані вискочити,
А нікуди сірому ані вистрибнути.
Його сестри-сестринички —
Одна — в танку

(одна дівчинка танцює в колі)

Друга — в вінку,
Утіканочку зловіте прудку!

Зайчик і одна дівчинка вислизають із кола. Ту, що танцювала, діти не пропускають. Усі ходять і співають. Дівчинка в колі в рухах показує те, про що співають.

Ягил, ягилочка,
Ягилова дочка
Устала ранесенько,
Умилась білесенько,
Голівку чесала,
Стрічки надівала.
Візьмися у боки,
Покажи свої скоки.
Біжи до Дунаю,
Візьми ту, що скраю.

Ягилочка (вона ж — Весна) вибирає Жайворонка і йде з ним у першій парі, за ними йдуть у парах усі діти, співаючи:

Ой літає жайворінко по полю,
Та збирає усіх діток додому.

Виходять, співаючи:

Всі веснянку співаймо,
Весну-красну вітаймо,
Вітаймо, вітаймо,
Весну-красну вітаймо!

Друзям перекладач не потрібен

Друзі в мене усюди,
Куди не проляже путь.
Слово привіту люди
Друзям усюди шлють.

Київ чи Рига-місто,
Поле чи ліс навкруг,—
Галстук пала іскристо,
Значить, з'явився друг.

І перекладач нам нащо?
Ясно усе і так.
В колі друзів найкращих
Радість цвіте, мов мак...

Пісня щаслива ллється —
Свято твоє й моє.
Серце слухає серце,
Друга друг пізнає.

ВАЛДІС ГРЕНКОВ

Забувся

Галя. І як це мама догадалась, що ти не вмивався?
Івась. Я забувся намочити мило.

Як до людей прийшла книжка

Хто з нас не любить книжки? Книжки, в якій так багато барвистих малюнків і яку тільки розкрий — опинишся в захоплюючій країні. У тій країні живуть добрі й кумедні велетні або веселі маленькі чоловічки — карлики. Там виростають велетенські ріпки, що цілий гурт із землі їх не витягне. Там відважні лицарі б'ються за правду з лютими страховиськами...

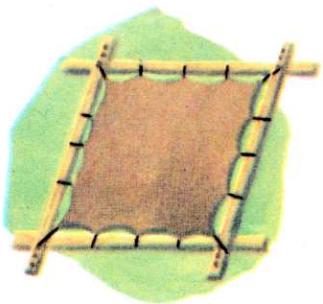

А давно-давно колись на світі не було книжок, бо люди ще не вміли їх робити.

«Сторінками» найперших книжок були камені, сокири, вояцькі щити, стіни печер. На цьому всьому писали. Бо ж не було ані паперу, ані пер чи олівців. Далі, по довгім часі, люди додумалися писати на глині, яку потім сушили й загартовували у вогні. Та хіба на глиняних сторінках-цеглинках багато напишеш? А які ці книжки були важкі та незручні! Коли, скажімо, якийсь учений збирався в дорогу і брав з собою дві-три таких «книги», то на них треба було мати воза.

Минув час, і люди навчилися робити зручніші й легші книжки — з тонкої козячої або телячої шкіри. Першу таку книжку зробили в стародавньому місті Пергамі — через це папір із шкіри й назвали пергаментом. Але що то за дорогі книжки були! На одну книжку треба було цілу череду телят.

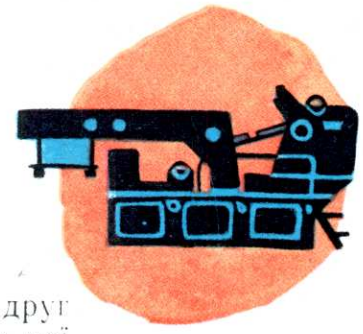
Отож люди шукали на книжки чогось іншого, дешевшого.

І знайшли...

В далекій Африці, на берегах повноводних річок, простяглися нескінченні зарості болотяної рослини — папірусу. Той папірус люди вживали на будівництво хат. Якось один чоловік лагодив хату. Розрізав стеблину папірусу, витяг волокнисту серцевину, поклав на сонце. Через якийсь час він побачив, що з волокон рослини стали сухі вузенькі стрічки — мов ті рушники. Ще більше здивувався чоловік, як побачив, що на тих стрічках добре зберігаються сліди від фарби... Значить, на папірусі можна писати! Відтоді з'явилися книжки, краще сказати сувої, з папірусу. Писати на сухих стеблах папірусу було зручно, але через кілька років вони так пересихали, що ламались і розсипалися.

Справжній папір, схожий на той, що на ньому пишуть зараз, люди навчилися робити дві тисячі років тому. Тоді й почали в усіх країнах писати на папері. Саме писати, бо книги були рукописні. А це було довго й дуже важко, — одну книжку іноді переписували кілька років.

Минуло багато часу, поки з'явилися друковані книжки.

Тепер книжка всюди поруч з нами. Вона — наш друг і порадник. Отож шануйте її, любіть, бережіть — в неї вкладено велику працю багатьох людей.

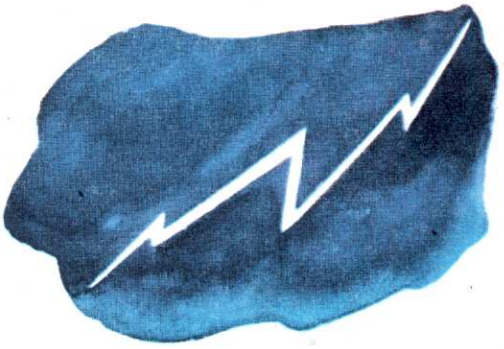
ОЛЕКСАНДР ЄФІМОВ

Простелений кожушок, розсипаний горошок, ще й хліба окраєць.

(Небо, зорі, місяць).

ЗАГАДКИ

Тур ходить по горах, турица по долах, тур свисне, турица мигне.

(Грім і блискавка).

ПОДЯКА

Я для нашої телички
З півмішка нарвав травички,
І подякувала Біла —
Геть усю травичку з'їла.

ОЛЕКСАНДР ДЗЯТКО

СПРАВЖНІЙ ГЕРОЙ

Сонце вже заховалось, але край неба усе ще лишався золотаво-червоним. В озері зрідка яскраво виблискували невеликі хвильки.

На листок латаття з плескотом стрибнула зелена жабка, майже такого самого кольору, як і листок.

— Кум-кум, — почала вона свою вечірню пісню.

— Кум-кум, — відповіла їй товаришка з заростів очерету.

За мить з усіх кінців озера вже линуло наполегливе «кум-кум».

Тому, хто був поблизу, здавалося, що кожна жабка намагається довести щось своє. А згодом усе злилось у спільний хор, який зрідка перекривало чиєсь особливо голосне кумкання. Може, тієї великої жаби, що так старанно надувала горло і щоки, наче вона й справді грала в оркестрі на трубі.

Хористи так були захоплені своїм кумканням, що й не помітили, як до вечірньої пісні приєднався ще один голос. Він дратував їх, бо співав не в лад з їхнім жаб'ячим хором. А це був соловей. Він уже завів свою вечірню пісню і, певне, сам мав насолоду від свого співу.

А весь хор означав для всіх лісових мешканців, що вже скоро ніч, і одні лягали спати, а інші саме тепер вирушали на полювання.

У дуплі мостились на ніч білченята. Мати-білка дбайливо поправила мохову підстилку, якою було вистелене затишне гніздечко.

Недалеко від озера шумів вітами ліс, і тут хазяйнував зараз легенький вітерець. Він ворушив листя дерев, що росли на узліссі, і від цього вони мить у мить забарвлювалися в червоний колір згасаючих променів сонця.

Незабаром у лісі запанувала темрява. Але ліс не спав.

Он, сопучи і хоркаючи, повільно виліз із своєї нірки їжачок. Його нірку важко було назвати ніркою— просто неглибока ямка, вкрита торішнім листям і мохом.

Їжачок почимчикував на своїх кривих ніжках стежкою, що пролягла поряд, та ось його стривожив пташиний крик. Він глянув у той бік і побачив дивну річ: двох ластівок. Але ж ластівки живуть коло людини, і що це їх збудило вночі?

— І чого це вони вночі літають? — не розумів їжачок.

— Що ти там, колючко, бурмотиш? — просипіла сова, яка саме перевіряла свої володіння. — Невже ти не пізнав нічних птахів — дрімлюг? Вони ж тільки зовні нагадують ластівок, літають так, наче пливуть у повітрі. А це їх хтось налякав.

Справді, у подружжя дрімлюг скоїлося нещастя. Одне з їхніх двох яєчок випила огидна гадюка. Пташки кинулись боронити своє, тепер єдине, яєчко. Вони почали клювати гадюку в голову, а самі захищались довгим кігтем, який був у кожного дрімлюги на середньому пальці ноги.

Гадюці нічого не лишалось, як рятуватися втечею.

— Треба покласти наше яйце у безпечне місце, — хвилювалась мати-пташка.

Батько-дрімлюга схопив яйце у свою чималеньку пащу і швидко відніс у густу траву за пагорком.

Крізь гілля дерев уже блиснув срібний тоненький місяць. Його раз у раз закривала гілка сосни. Здавалось, що він навмисно грається в піжмурки: то блисне, то його не видно. Тільки блакитне сяйво казало про місяць на небі.

А тим часом їжачок відчув якісь духмяні пахощі і попрямував перевірити, що то запахло. Люди вважають ці пахощі дуже приємними. Це розквітли малі лісові фіалки.

Їжачок наблизився до квітів, кілька разів втягнув своїм тонким кумедним носиком повітря і, фуркнувши, байдуже пройшов повз них. Цього ж не можна було з'їсти!

Враз їжачок почув загрозливе сичання. На стежці лежала скручена кільцями гадюка, яку оце прогнали маленькі сміливці.

Гадюка підвела голову і намагалась сичанням злякати їжачка. Її злі маленькі очі так і палали червоним вогнем, а роздвоєний на кінці язик жадібно ворушився. Але їжачок не злякався. Він міг і сам настрахати це отруйне створіння.

— От я тебе провчу зараз. Знатимеш, як кривдити мирних маленьких пташок, — забурмотів він.

Насунувши свій колючий шолом на очі, їжачок враз скрутився клубочком і настовбурчив усі голки.

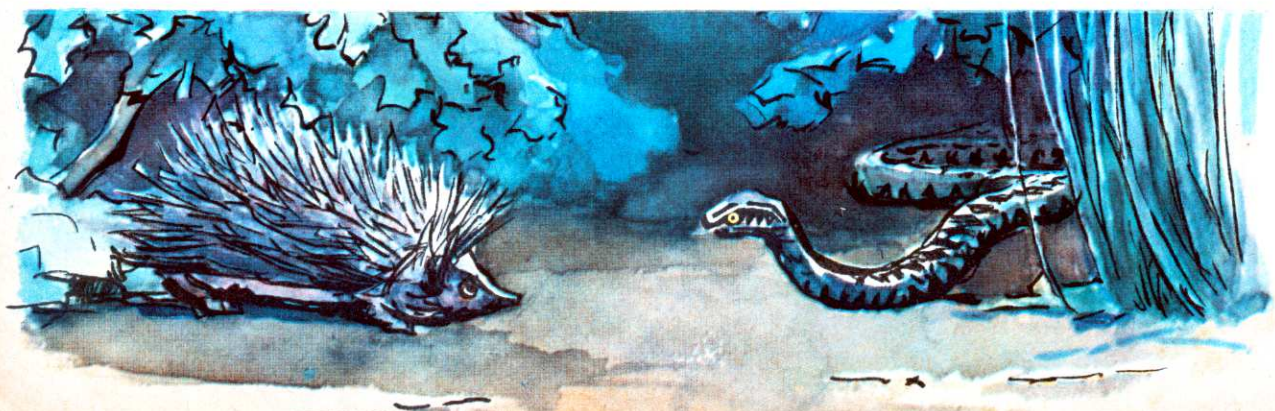
Гадюка справді швидше подалась далі від цього страховиська. Вона опустила голову і, розігнувши свої кільця, квапливо попливла стежкою.

Їжачок умить випростався й підстрибнув. Куди й поділась його незграбність! Він ухопив хвіст гадюки і почав його гризти. Гадюка звивалась, не наважуючись доторкнутись до їжакових голок, щоб укусити його. Вона востаннє кілька разів ворухнулась і затихла.

Низенько на гілці примостилась вухаста сова. У неї вночі, як у всіх сов, зір ставав гострішим. Її очі блимали, як вогні, і вона бачила все, що робиться у лісі.

— Оце так колючка! І даремно я назвала його «колючкою». Йому навіть не личить таке зневажливе найменування. Адже він справжній герой!

ВАЛЕРІЯ ІВАНЕНКО

НЕМА СТРАШНІШЕ НАД КОТА

Якось я працював у цирку приборкувачем хижих звірів. Були в мене дресировані леви, тигри, пантери й білі ведмеді. Покірні, слухняні, вони на перший мій поклик виконували найкарколомніші трюки. Та ось одного разу до мене на арену випустили страшного чорного кота на ім'я Кицик. Звірі занепокоїлись, проте я й оком не моргнув.

Кицик не корився, шипів, випускав пазури й не зводив з мене лютого погляду. Виждавши слушну хвилину, він стрибнув просто на мене. Добре, що я вчасно вискочив на спину своєму улюбленому левові Форду. У Форда з переляку дух зайнявся. Та скривдити мене він не дозволив. Відтоді кіт Кицик став мене всюди переслідувати.

ПІВНИКИ

Естонська гра

Станьте у два ряди, один біля одного. Коли ведучий подасть знак, двоє з вас — по одному з кожного ряду — виходять уперед і стають поруч. Кожний скаче на одній нозі, тримаючись за другу рукою. При цьому кожен намагається підштовхнути товариша плечем так, щоб той став на обидві ноги. Хто випустить ногу з руки, той програє. Тоді вперед виходять інші двоє дітей, і гра триває.

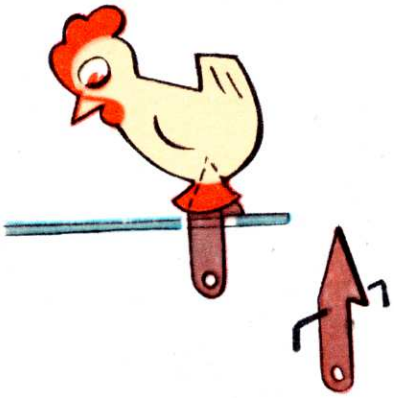
Виграє той ряд, в якого буде більше переможців.

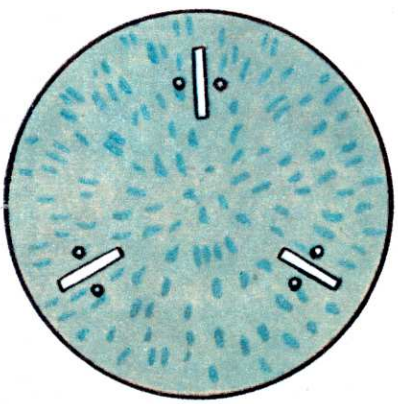

ЖВАВІ КУРЧАТА

Зроби собі цю веселу іграшку.

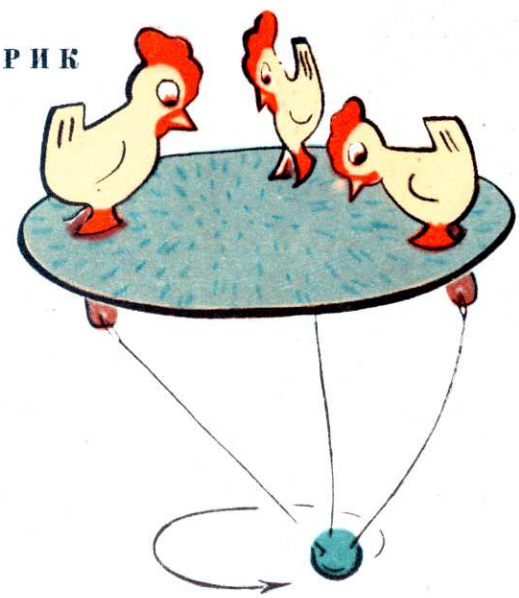
Намалюй на цупкому картоні круг, виріж і проріж у ньому три щілини, як на малюнку. По обидва боки кожної щілини проткни шилом дірочки. Тепер намалюй і виріж шестеро курчат так, щоб потім склеїти з них троє. Далі виріж три картонні смужечки, такі, як на малюнку, проткни кожну з них дротиком посередині. Загнувши дротики, встав їхні кінці у дірочки, що по боках щілин, а смужечки в щілини. Розмалюй курчат, приклей їх до кожної смужечки попарно і склей кожні дві половинки. Знизу до картонних смужок прикріпи шнурочки, зв'яжи їхні нижні кінці і прив'яжи невеличкий тягарець.

Якщо розгойдати цей тягарець по колу, курчата оживуть — почнуть рухатися.

КАЛЕНДАРИК

ЧЕРВЕНЬ

ОЙ ТИ, ТЕМНИЙ БОРЕ

Народна пісня

Ой ти, темний боре,
Ой ти, боре наш,
Ой чи нам хоч трошки
Ягідочок даш?
І суниці, і малину,
І брусниці, і ожину
Люблять діточки.

ДЛЯ МАЛЯТ-НЕГРЕНЯТ

Гаряче, гаряче
Літнє сонце пече
Крізь панамку білу.
А в Петька цікава гра:
Ніби він прибув з Дніпра
Аж на берег Нілу.

«Я до спеки,— каже,— звик.
Я, мастак-будівник,
Часу не марную:
Для малят-негренят
Дитсадок-інтернат
В Африці будую.

Як і в наших дитсадках,
Ось їм стіни, ось їм дах,
Ось кленові сходи,
Щоб ховатись могли
Негренята малі
Од жари й негоди.

Негренят я люблю,
Ще й паркан їм зроблю,
Щоб до них і близько
Крокодил не заліз,
Щоб когось не загриз
Лютий хижачисько!

От і все, мені пора
З Нілу — знову до Дніпра.
Їду,— каже,— вранці.
На дорогу мені
Подарунки смачні
Носять африканці:

Хто банан, хто цитрон,
Хто кокос, хто лимон —
Маю добру ношу!
Дома друзів своїх
Почастую усіх:
— Пригощайтесь, прошу!»

ОЛЕКСАНДР ПАРХОМЕНКО

Люлю, люлю, мій синочку

Народна пісня

Люлю, люлю, мій синочку.
Справлю тобі колисочку,
Справлю тобі колисочку
Та й повішу на дубочку.
Сонце зійде, обігріє,
Роса впаде, та й скупає.
Листок впаде та й накриє.
Будуть пташки прилітати
Та будуть співати.
Дитиночку малесеньку
Будуть присипляти:
Колишися, колисочко,
Із дуба, із дуба;
Колишися в колисоньці,
Дитинонько люба.
Колишися, колисонько,
З орішка, з орішка;
Колишися в колисоньці,
Мамина потішко.

Червневий календар

1 середа

2 четвер

3 п'ятниця

4 субота

5 неділя

День захисту дітей в усьому світі

6 понеділок

7 вівторок

8 середа

9 четвер

10 п'ятниця

11 субота

12 неділя

13 понеділок

14 вівторок

15 середа

16 четвер

17 п'ятниця

18 субота

19 неділя

20 понеділок

21 вівторок

22 середа

23 четвер

24 п'ятниця

25 субота

26 неділя

27 понеділок

28 вівторок

29 середа

30 четвер

Ячмінь та пшениця

З народного

Ячмінь прийшов до пшениці та й каже їй:

— Пшеничко-сестричко, ходім туди, де золото родить.

А пшениця до нього:

— У тебе, ячменю, вус довгий, та розум короткий. І нащо-таки кидатиму я домівку? Як зерно моє вродиться, то само золото до мене прикотиться.

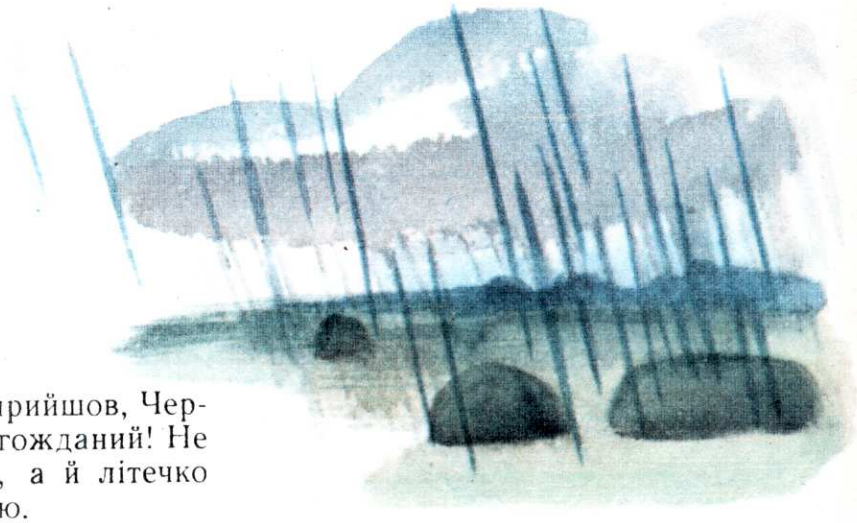
РІЧКА

Хлюпоче синя річка —
Ой річка, ой ріка!
Юрба нас невеличка,
Зате ж бо гомінка!
І співи тут, і крики,
І радість тут, і сміх.
А вколо, як музики,—
Гуртки пташок дзвінких.
І кожна ж то співає,
І кожна поклика:
«Ой небо, ой безкрає,
Ой річка, ой ріка!»

Он рибки затремтіли,
Пливуть із глибини.
Коли б співать уміли,
Співали б і вони.
А так за них співає
Компанія лунка:
«Ой небо, ой безкрає,
Ой річка, ой ріка!»

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ

Ось він і прийшов, Червень довгожданий! Не тільки сам прийшов, а й літечко красне привіз із собою.

І вже з першого дня так заходився Червень у роботі, що й спочити йому ніколи. То він у ліс, то в сад, то в поле, а то в городи. Сорочка червона на нім розхристана, чубок розпатлачений, а штани — геть усі визеленив. У руці Червень тримає квачика червоного.

— Тхі-і-і... — радіє суниця під зеленою парасолькою. — І мене квачиком мазнув, шкода тільки, що з одного боку.

— Нічого, з другого сонечко почервонить, — заспокоїла її сусідка.

Тільки-но прошелестів Червень садом вишневим, як тут і вишні враз почервоніли. Горобець стриб-стриб боком до вишні, чирк-чирк дзьобом об гілку: «Спр-р-р-обуємо!..» А тут йому другий: «Дарма дзьоба ладнаєш, вона така кисла, аж у роті тисне...»

Так постарався Червень, що у траві хутко зачервоніли кругленькі голівки конюшини, на схилах балок та на узліссях спалахнули червоні маки, а в лісі то там, то тут виструнчилися рядочками гриби-маслюки.

— Здр-р-р...— хотів привітатися до них їжак, а гриби злякалися і враз поскидали на голови хто листочка сухого, а хто пучечок глиці. Тепер спробуй знайди їх...

І городів зараз не впізнаєш — такі гарні стали. З краю в край, через усе поле, довгими рівненьки-

ми рядочками простяглися буряки, розкинула листочки кукурудза, а льон так висинився, поки в небо дивився, що тепер не знати, де небо, а де льон. Убилася в силу картопля й собі зацвіла: і білим цвітом, і синеньким теж...

У полі зараз хліба колосіють, і вже порозвішував Червень на кожному колосочку тендітні квіти-молоточки.

А у пташок теперки клопоту, більш ніж у кого: діточки маленькі з яєчок вивелися.

— Пі-пі-пі... — доноситься тоненько від гнізда соловейка.

— Ви чули? — питає жабу Стрибуху допитливий заєць. — Такі малі, а вже співати хочуть...

Поки пташенятка не пообростали густим пір'ячком, треба день у день, ніч у ніч сидіти на гнізді і так розпростерти крила, щоб захистити діток і від блискавиці сліпучої, і від дощу холодного, і од вітру злого. Бо як трапиться щось із малим, вже ніхто у біді не зарадить...

А Червень все працює. Вже й рукава засукав, уже й дихається йому жарко-жарко...

— Спочинь, місяцю-брате, хоча б часинку!

— А я краще дощика покличу!— гукає Червень і зводить стомлені руки над синьою хмарою:

— Іди, іди, дощику, зварю тобі борщику в новенькому горщику, поставлю на дубочку. Дубочок схитнувся, а дощик линувся: цебром, відром, дійничкою над лісом і пшеничкою!..

І ввечері, і цілісіньку ніч накрапав теплий літній дощ. За тим дощем і ніччю темною ніхто й не помітив, як пішов від нас місяць Червень. Місяць-трударик у червоній сорочці.

БАБУСЯ-КУХОВАРКА

На літній кухні дитячого садка, під дашком, зрання допізна господарює куховарка бабуся Катря. Чистить картоплю, місить тісто, ріже зелену цибулю.

Діти посідають віддалік і спостерігають, як невтомно клопочеться вона біля розпеченої плити.

А вулицею ідуть і їдуть люди. І часто звідти, з вулиці, бабуся Катря і діти чують:

— Добрий день, Іванівно! Як здоров'я?..

Бабуся Катря прикладає козирком руку до очей, дивиться на шлях і відповідає:

— Добрий день, Петровичу! Живу! Що мені зробиться?

— Хто він такий, бабусю? — питають у неї діти.

— Петрович? — перепитує бабуся Катря. — Петрович у війну в партизанах був. А я їм у лісі борщ варила, кашу. Хліб пекла. Щоб вони ворогів краще били!..

Не встигне бабуся Катря свою розповідь закінчити, а з вулиці знову чується:

— Доброго здоров'я, Катерино Іванівно! Може, там допомогти треба щось?..

І заходять допомогти. Води натягати з колодязя, корчаку на дрова побити.

— А це хто, бабусю? — питають діти.

— А це трактористи, — відповідає бабуся Катря. — Я їм після війни в польовому таборі їсти варила. Щоб вони краще землю орали, пшеницю сіяли!..

— А тепер нам варите, — кажуть діти.

— Тепер вам, — стверджує бабуся Катря. — Щоб ви такими сміливими виросли, як партизани були! Щоб так свій колгосп любили, як трактористи люблять!..

Дітям дуже хочеться стати такими, як партизани і як трактористи. І вони кажуть тоді:

— Давайте і ми вам, бабусю, чимось допоможемо!..

ПАВЛО ГУДИМ

З морського дна

Розповідь водолаза

Коли я був маленький, то жив на березі моря.

Приїхали якось до нас водолази. Познайомився я з одним дядьком, здоровенний такий, плечистий. Питаю його:

— Що ви бачили на дні? Акулу бачили?

— Бачив, — каже.

— А страшна?

— Пірни під воду, сам дізнаєшся, — сміється.

— А що ви робите на дні? — питаю.

— Ого, багато чого. Водолази все вміють. Гідроелектростанцію бачив? Бачив. Хто її підводні частини будував? Ми, водолази. А водогін у тебе вдома є? Хто на дні річки труби вкладав? Ми, водолази.

Минув час. Я виріс і твердо вирішив стати водолазом. Пішов вступати до водолазної школи.

— Що таке тифтик? — спитали мене.

Я думав, що гвинтик який чи гачок на водолазному спорядженні. А воно — тканина, з якої шиють водолазам костюми. Вона води не пропускає, бо гумою просочена. Вже потім я довідався, що підводні жителі дуже не люблять запаху гуми й металу. Ось чому сміявся той водолаз, як я про акулу питав!..

І ось настав день, коли наша молода команда вперше вийшла на справжню роботу — шукати великий корабель, який затонув під час війни в запеклому бою з фашистськими есмінцями.

Пливе наш баркас, яскраве сонце просвічує воду. Дзень-дзелень!— подає голос металошукач. А коли він дзвонить, то значить намацав на дні корабель, бо це такий розумний прилад. Лунає команда: «Одягайсь!»

Гадаєш, так просто вбратися у водолазний костюм? Наша тифтикова сорочка скидається на скафандр космонавта. Її й називають скафандром, але спробуй надінь його. Ні гудзиків, ні застібок, ні навіть змійок-ланцюжків на нашому скафандрі немає. Влізаєш в нього через гумовий комір, чи фланець, по-нашому. Товариші розтягнуть його, а ти втискаєшся. Комір та гумові манжети щільно прилипають до тіла — воді не проткнутись.

Далі беру водолазні калоші: з високими халявами та важкими свинцевими підметками, а передки — червоною міддю оббиті.

І шолом наш теж роблять з червоної міді. Просовуєш голову у таку чималу кулю з віконечками-ілюмінаторами. Її потім пригвинчують міцно до залізної манішки аж на плечах. Від шолома — довжелезна гумова трубка-шланг, акуратно згорнутий на баркасі. Через цю трубку помпують у скафандр повітря, щоб було чим дихати.

Отак убрався я. На спину й груди почепили ще важкі металеві тягарі, — щоб на дно тягнули.

І заважив я у такому одязі втричі більше, ніж насправді. Гуп-гуп— спускаюся трапом-драбинкою до рибок у гості. Шубовсть у воду — тільки забулькало вслід.

Відчуваю, наче гора з плечей зсунулася. Це вода всю вагу моїх залізяк на себе взяла. Та вона сильнюща! Багатотонні кораблі, як дитячі іграшки, на своїй могутній спині носить, не те, що водолаза з усіма його причандалами.

Дивлюсь крізь скельця-ілюмінатори — ой ти ж! Якісь хащі! Брунатні й блідо-зелені, червоні й коричневі, фіолетові й зовсім білі рослини химерно поспліталися віти. А де ж коріння? Його немає. Це водорості.

А що вже риб довкола! Срібні оселедці, червонопері лупаті окуні й з колючим віялом на спинці йоржі, білобокі плескаті камбали й чорні тупорилі бички. З-під самого носа торпедкою чкурнула блискуча скумбрія. А я перебираю ногами та

занурююсь все глибше й глибше у водяне царство.

Пі-пі — пропищало у вухах, а ноги вперлися у щось тверде. Це я вже на грунті. Ступаю поволі, озираюся. Бички, як приручені, віддалік табуном за мною йдуть. Я ж своїми важкими підметками розворушую хатинки підводних черепашок і равликів — лакітки для бичків... Щось яскраво-червоне засяяло попереду. Нахилився — зрозумів. Морська троянда анемон. До чого ж гарна!

Раптом якась велетенська тінь упала на дно. Що це? Обертаюсь. Дивлюся — щогла корабельна, наче димар заводський, догори тягнеться. Кричу в телефон: віра! — нагору, значить...

За якийсь час водолази опускаються під воду парами. Підпливаємо до корабля. Він у пісок занурився, черепашки на бортах поналипали. Чорними дірами зяють рани-пробоїни. Замірюємо їх. Записати б, та як! Треба все в пам'яті тримати. На поверхні за нашими замірами приготували великі металеві латки. Тим часом друга пара очищала судно від намулу та всякого підводного добра.

Підніматимемо судно з допомогою сталевих пасів (ми їх рушниками називаємо): проріємо тунелі попід кораблем, просунемо попід днищем рушники і виважимо судно з намулу.

Отож слідом за нами спустили з баркаса товстелезні шланги. По них зверху качатимуть на дно воду. Дужий струмінь розмиє пісок і утворить тунель.

«Готово», — кажу в телефон. Блискучий струмінь як різоне із шланга! Запручався шланг, наче яке морське страховище, впіймати не можу. Закрутився пісок, побурішало кругом. Йду навпомацки, налапую несамовитий шланг. А він тремтить, виривається з рук.

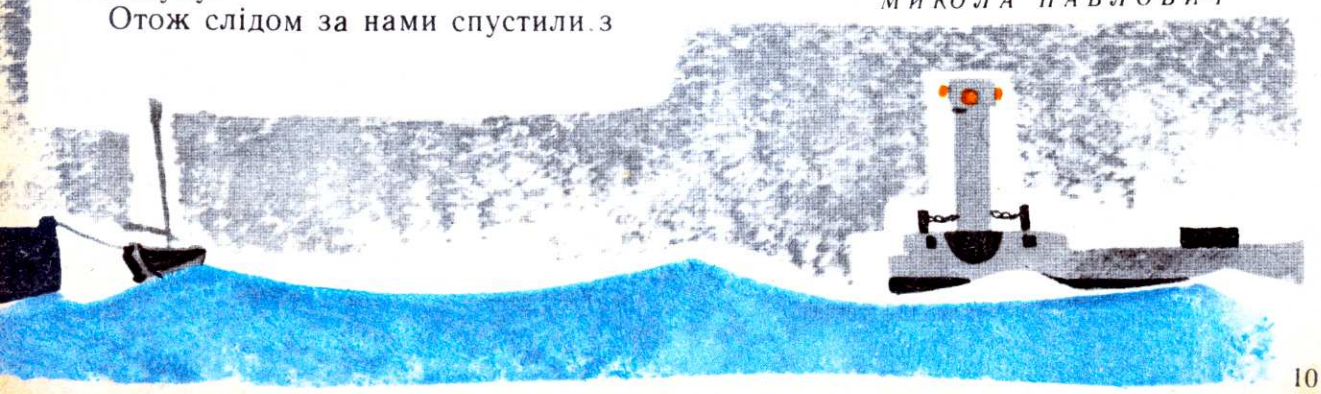
Цок-цок — хтось стукає у шолом. Товариш. Притулився своїми ілюмінаторами до моїх, щоб розгледіти добре. Очі величезні — вода все побільшує в розмірах. Сміється — зуби на весь рот. Удвох ми спрямували дикий шланг куди треба...

І ось уже все зроблено. На воді з'явилися два величезні плавучі крани. Вони стали по обидва боки затонулого корабля. Причепили ми рушники до кранів, і нас підняли на поверхню. Запрацювали велетенські мотори, тягнучи затонулого велетня нагору. Ми скупчились на палубі свого баркаса. «Йде, йде!»— вигукнув хтось. З води показалась корма.

— Ура-а-а! — закричали хором водолази. Дзень-дзень-дзень, — вдарили в банку. — Ура-а-а!

На чистій гладіні води встав на повний зріст відвойований нами у моря корабель.

МИКОЛА ПАВЛОВИЧ

В полонину йду раненько

В полонину йду раненько,
На зорі.
Там брати мене чекають,
Вівчарі.
Разом з ними доглядатиму
Овець.
Скажуть люди: — Ох і пильний
Чабанець! —
То не хмари кучеряві
В небесах, —
То отари кучеряві
На верхах.
І дзвінками грають гори:
— Дзень-дзелень...
Буде в мене нині перший
Трудодень.

СТЕПАН ЖУПАНИН

Хитрий борсук

Снідав лісоруб на пеньку біля озера, і лишився після нього коло пенька ковбаси шматочок. Біг лісом лис. Чує, наче ковбасою пахне. Потяг носом, узяв напрям і швиденько на запах. Іде й борсук лісом. Чує дух ковбаси. Принюхався, побіг і собі на нього. Біжать вони зосереджені. Носи в землю. Бо не кожен день у лісі ковбасою пахне.

Біжать... Ближче, ближче... Коли це враз — торох! Над самою ковбасою головами стукнулись. Аж попадали. Встали, роздивились — що ж робити? Чия ковбаса? Знайшли разом — значить і права рівні.

Лис каже:

— Давай розіграємо ковбасу?

— Як?

— А отак. Побіжімо разом круг

озера. Хто перший оббіжить — того й ковбаса.

— Та в мене ж ноги короткі, — борсук йому. — Який з мене бігун?

— Ну, то вже як знаєш, як знаєш, — холодно каже лис. — Правила для всіх однакові. Не переженеш — моя ковбаса.

— Ну що ж, — почухав потилицю борсук, — давай.

Стали в позицію, як на старті.

— Кричи «раз, два, три!»—каже лис.

Борсук тільки: «раз, два...», а ще й «три» не крикнув, як лис уже помчав. Борсук обернувся, з'їв ковбасу та й рвонув слідом.

Та куди борсукові проти лиса! Довго він чухрав, поки оббіг. Добігає до пенька, а лис уже давно там. Та злий, як біс, аж сичить.

— Чого ти? — борсук йому.

— Ковбаси нема!

— Ну що ж, нема, то й нема, — одвертає морду борсук. — А ти добряче бігаєш, — каже, — куди мені проти тебе.

Пішли разом. Коли це лис потяг носом:

— Слухай, борсуче, ану дихни на мене.

— Та чого ти!

— Дихни, дихни. Та не в себе, а як слід! А-а-а. То це ти ковбасу з'їв?

Закрутився борсук.

— Ну я — то й що?

— Як то що? — аж завищав лис. — Я ж швидше бігаю!!

— Ось тому я й з'їв, — сказав борсук. — Не будь хитрим!

ВАЛЕНТИН ЛИТВИНЕНКО

Пригоди мишеняти Мицика

ПЕРША ПЕРЕМОГА НАД КИЦИКОМ

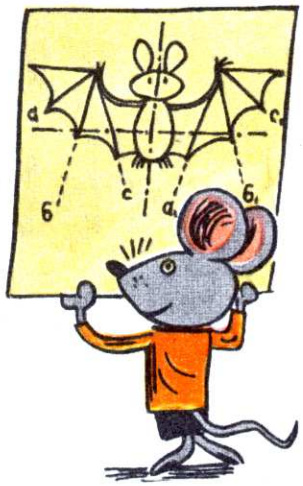
«Добре кажанам! — подумав я. — Як будуть у мене крила, Кицик із люті вирве собі всю шерсть на хвості».

І я змайстрував собі крила. Кращі за справжні!

— Ану-ну, враже Кицику, спробуй мене піймати! — гукнув я під самісіньким котовим носом і кинувся на горище.

Звідтіля — на дах. З даху злетів і легко перепурхнув на дерево. Кицик забув, що не літає, стрибнув за мною — і гримнувся на землю.

Цілий тиждень він проходив на милицях, з перев'язаним писком і лапами.

БИЧОК

Литовська гра

В цю гру граються так.

Одного з дітей вибирають «бичком» і «припинають» до дерева — «бичок» тримається рукою за прив'язаний до дерева мотузок. Мотузок має бути два-три метри завдовжки. Коло дерева кладуть якусь річ — хусточку чи щось інше. Цю річ «бичок» мусить стерегти, щоб її не схопив хтось із дітей. «Бичок» не має права відбігати від дерева далі, ніж дозволяє довжина мотузки. Якщо він торкнеться рукою когось із учасників гри, то міняється з ним місцями, і гра триває.

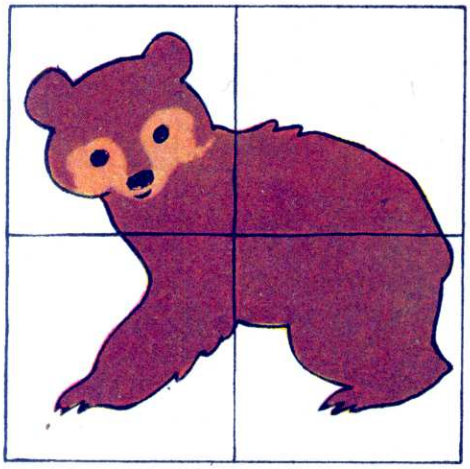

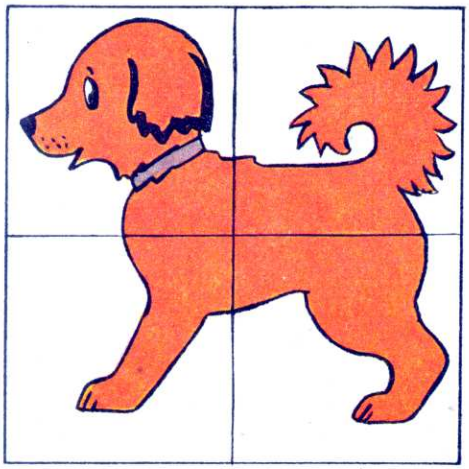
СКЛАДІТЬ МАЛЮНКИ

За роботу можна взятися вчотирьох. Кожний перемалює один з цих малюнків спочатку на прозорий, а потім на цупкий білий папір і розмалює. Далі порозрізайте кожен малюнок на чотири квадратики. Усі квадратики складіть докупи й перемішайте. Тепер нехай кожний візьме по квадратику і, добираючи до нього інші, складе малюнок.

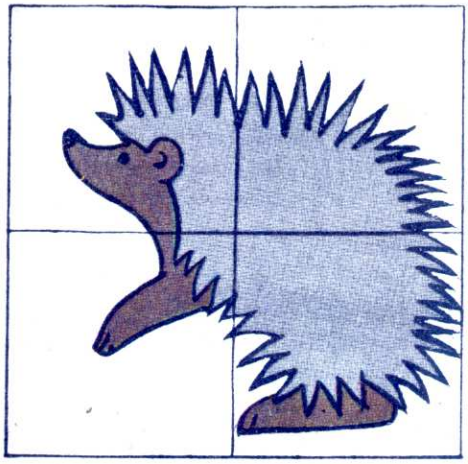
Хто швидше це зробить, той виграє.

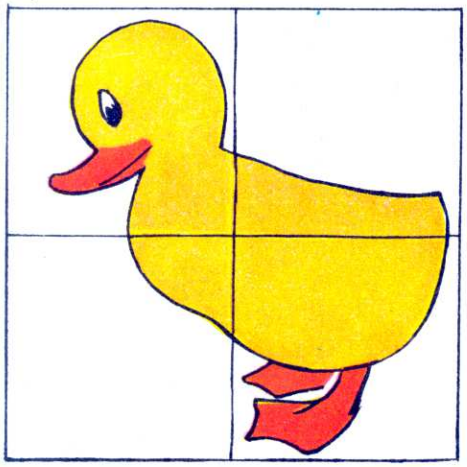
КАЛЕНДАРИК

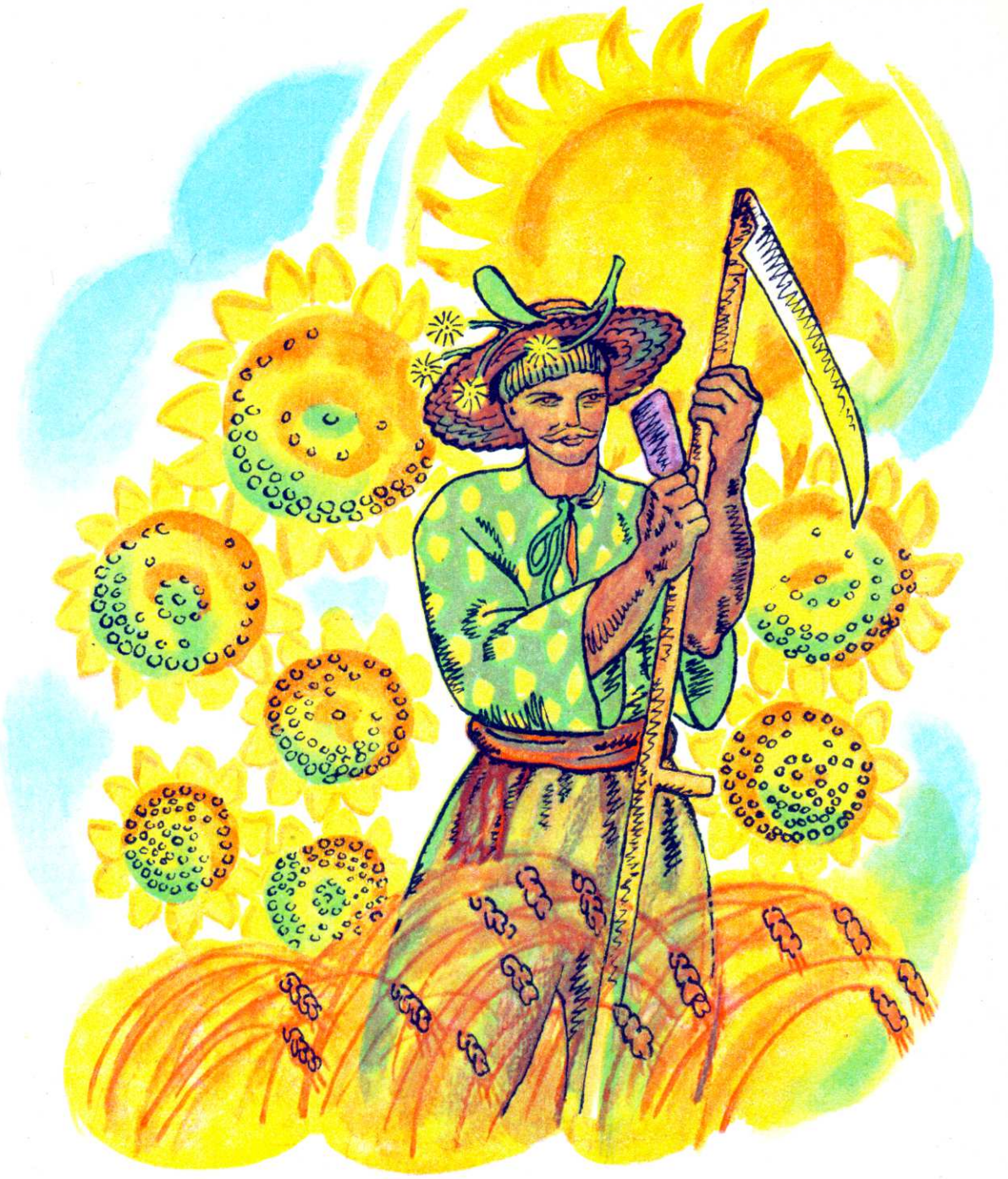

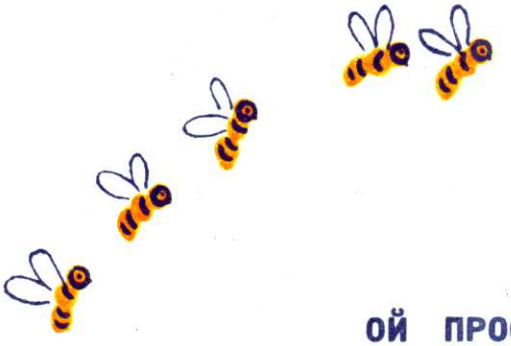

ЛИПЕНЬ

ОЙ ПРОСТЕЛИЛИСЬ ДВА ЛАНИ ГРЕЧКИ

Народна пісня

Ой простелились два лани гречки,
Третій пшениці — на паляниці,
Четвертий вівса — ще ж пісня не вся:

Нехай же буде у полі буйно,
У полі буйно, а в саду сильно,
А в саду сильно, а в дому ситно.

Тільки-но пішов од нас місяць Червень, як тут і Липень на порозі.

— Дарма пожурились, я теж беручкий до роботи!

А сам такий із себе, що всяк задивиться: у сорочці, ясно та красно вишиваній, чуприна золота і вуса геть наче з колосків...

Та ще де не ступне — там яблука, груші солодкі, огірочки запашні, помідори, як сонце червоне!

А теплий, а добрий та щедрий! Усіх, кого стріне, дарунками наділяє, ласощами пригощає. Уже куди б, здається, любіше, дак усі липи порозцвічував — пахощів та дзвону бджолиного! Дихай — не надишешся, слухай — не наслухаєшся...

А вранці глянули — над луками зеленою щіточкою отавиця звелася, погустішали вільхи над річкою, а на воді то тут, то там розстелилися зелені килимки ряски. Подуне вітер — і поплив килимок у мандри з усім своїм населенням — жучками, павучками, лялечками. А коли яка пташка поблизу з'явиться, тут так б'ють на сполох, що всі вмить не знати куди зникають.

Гуде Липень бджолами, гуркоче комбайнами в полях. Залізний велетень на товстих гумових колесах так розпалився в роботі, так жахтить жаром — хоч не підходь. Пройде гін — і вже стогне — такий повний він зерна гарячого. Добре, що машини раз у раз кузови підставляють...

Гуркочуть комбайни, туди-сюди бігають машини, а на токах ростуть, більшають гори золотого збіжжя.

Настав час — і поверта матінка-земля людям борг сторицею: за

працю їх важку і ласку до себе щиру...

Гаряче. Всі хочуть дощику, а дерева просто мліють од спеки.

— Я б ще стерпів, — каже старий велетень-дуб, а от їх — берізок, ялинок, дубочків-малят—шкода. Хоч би трохи їх покропити, га, місяцю Липню?

— Не можна, дубе-брате, жнива в розпалі.

— А ти, брате, не довго: хлюп-хлюп та й годі, з них буде, вони ще бач, які малі.

І заходився Липень хмару кликати:

— Де ти, хмаро, прибувай!

— Ту-ут я! — далеким громом відгукується хмара з-за лісу. І вже суне ближче, понад молоденькі деревця спраглі. Суне темна хмара, гуркоче грім, а не в забарі й дощик подзюрив, рясний та прохолодний.

Після дощу знов вигарніло небо, підвелися знеможені квіти, напилися трави, дерева й кущики. Кожен сховав між листочків кілька краплинок дощу і затаївся під гарячим сонячним зором.

Стоїть Липень під дубом і милується: так любо, так гарно, що зостався б тут ще та й ще...

Ішла така говірка, ніби хтось бачив, як Липень із дубом прощався. Казали один одному щось таке і міцно стискалися в дужих обіймах.

Липневий календар

1 п'ятниця
2 субота
3 неділя
4 понеділок
5 вівторок
6 середа
7 четвер
8 п'ятниця
9 субота
10 неділя
11 понеділок
12 вівторок
13 середа
14 четвер
15 п'ятниця
16 субота
17 неділя
18 понеділок
19 вівторок
20 середа
21 четвер
22 п'ятниця
23 субота
24 неділя
25 понеділок
26 вівторок
27 середа
28 четвер
29 п'ятниця
30 субота
31 неділя

ХОРОБРИЙ САШКО

Сашків тато — командир великого морського корабля. Але раніше він ніколи не брав Сашка у море. Все, було, каже:

— Ти ще малий. Підрости трохи.

А оце недавно сказав:

— Ось ти вже й підріс, восени школярем станеш. Збирайся, в море підемо.

Прийшов Сашко з татом на корабель. Тут він одразу подружився з моряками. А найбільше — з боцманом. Боцман — вусатий, високий, Сашко йому тільки до пояса дістає, а — подружилися.

— А ти не боїшся шторму? — спитав боцман Сашка.

— Я нічого не боюсь, — гордо відповів Сашко.

— Хоробрий!—посміхнувся боцман.

Корабель пішов у море.

Спершу на безхмарному небі ясно світило сонце. Потім сонце заховалося, і по морю покотилися високі піняві хвилі.

Корабель так розгойдало, що й на ногах триматися було важко. Здавалося, він ось зараз перекинеться і пірне в морську безодню.

Сашкові стало страшно, навіть плакати захотілось. Але він не заплакав: боявся, щоб з нього не сміялися матроси. Заховався в шкіперській, скрутився там в бублик, заплющив очі й принишк, слухаючи, як об борти б'ються хвилі.

В цей час до шкіперської зайшов боцман.

— Ходім, Сашку, позакриваємо ілюмінатори та люки, щоб вода не попала всередину корабля, — сказав він.

З боцманом Сашкові не було страшно. Вони вдвох ходили й ретельно закривали корабельні вікна-ілюмінатори та міцно прив'язували на палубі все, що могло змити водою.

Коли вже робота була зроблена, боцман похвалив Сашка:

— Отепер видно, що ти—хлопець хоробрий. Адже і нас з тобою могло в море змити, а ти не злякався.

— Спершу я був злякався.

Боцман погладив Сашка по голові:

— У тому ж і хоробрість, щоб переборювати страх.

ДМИТРО ТКАЧ

Мама дала Вові хліба з маслом. Масло Вова злизав, скоринку з'їв, а з м'якушки — раз-раз — і виліпив чоловічка. Кумедного такого— з ручками, ніжками, довгим носом. Побавився-побавився, а там узяв і кинув чоловічка за вікно. Чоловічок упав і вдарився об каміння.

— Ой! — скрикнув він. — Так недовго й калікою стати.

І, шкутильгаючи, побіг із двору.

— Ну, постривай, — гукнув він і погрозив Вові маленьким пальчиком.

Хлопець з дива розкрив рота. Хотів був щось сказати, але тут його покликала мама.

— Піди до крамниці, — сказала вона, — купи хліба.

У крамниці Вова попросив у продавця пухку рум'яну паляницю.

— Не давайте! — почувся раптом тоненький голосок.

— Хто це там? — здивувався Вова.

— Я, М'якушка!

І з-під прилавка вихопився чоловічок, той самий, з м'якушки, якого Вова за вікно кинув.

— Не давайте! — благав М'якушка продавця.

І продавець, дізнавшись, як Вова скривдив М'якушку, не дав хліба.

— Іди-но до пекаря, — сказав він, — спитай, чи напік він тобі паляниць.

...Пекар був у білому ковпаку, в білому фартусі, і руки його теж були білі-білі від борошна.

— Так це ти кидаєш хліб? — неласкаво зустрів він Вову. — Іди на завод, спитай, чи намололи там борошна тобі на паляницю.

Виходить, раніше сюди встиг М'якушка!

...У ворота заводу в'їжджали вагони, людей на подвір'ї Вова не побачив. Могутні «залізні руки» самі почали розвантажувати зерно з вагонів. Вова пробіг цехами, але й там, здавалося, нікого не було. З усіх боків дивилися на нього машини, а втім, у них не було часу довго видивлятись на Вову. Машини не тільки мололи зерно, але й засипали борошно в мішки, які потім сама зашивала «чарівна голка».

— Та чи тут є хто? — гукнув нарешті Вова.

До нього вийшло кілька робітників, інженери, які машинами керували.

— А, це ти! — не дуже люб'язно звернулися вони до хлопця, анітрохи не здивувавшись, що побачили його тут. М'якушка й на завод раніше за Вову встиг.

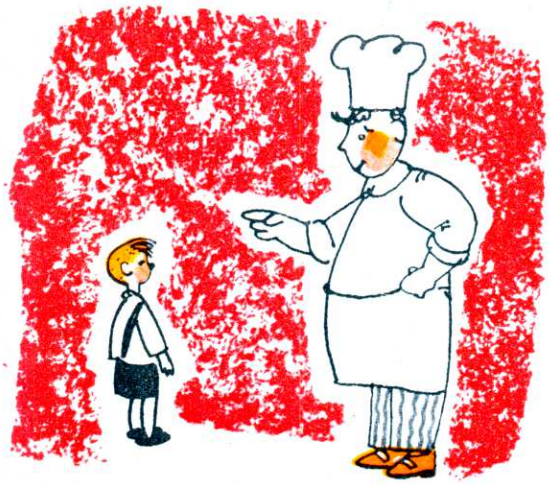
— Ні, — сказали робітники, — тобі на паляницю борошна ми не намололи. Іди на поле до колгоспників, як дадуть тобі зерна, ну, тоді нехай — намелемо.

Більше з ним говорити ніхто не схотів.

...Ланом велично плив комбайн, зрізав колоски, зерно зсипав у кузов машини. М'якушка тут-таки, на лану, показував усім понівечену ніжку. Вова мало не заплакав з відчаю: якщо М'якушка тут, значить, бригадир зерна не дасть. Ось зараз візьметься докоряти Вові, як і всюди. Але бригадир не став докоряти.

— Ото добре, — зрадів він, побачивши хлопчика. — Нам якраз помічника треба.

І спритно підсадив Вову на комбайн, а в руки вила дав. Хлопчик дивився розгублено, а що робити — не знав. А нагору до нього швидко сунула солома — от-от засипле. Бригадир і сам поруч з Вовою на комбайні став, солому вилами перекидає.

— Ось так, — каже Вові, — роби.

Вова й собі за вила, кидає солому. Доверху набереться — комбайн викидає копицю. Он їх скільки вже на лану. Та Вові ніколи озирнутися — солома так і засипає. А ще сонце пече, у скронях стукотить, а в очах сама тільки солома, солома, солома. Вова дихає все важче, на ньому вже змокла сорочка, несамовито калатає серце в грудях. Вила здаються щораз важчими, він уже ледве тримає їх, ось-ось упустить...

— Обід! — почув Вова, і комбайн зупинився.

Хлопець поволі зліз із машини і мовчки сів просто на землю. Руки стали такі важкі, немов свинцем налиті. Їсти не хотілося. Та коли бригадир розрізав навпіл круглу житню хлібину, Вова раптом відчув, що страшенно зголоднів. Окраєць був теплий, і слинка в хлопця так і покотилася. Тримаючи в руці хліб, Вова шукав очима М'якушку. Але його ніде не було, зник, наче сховався під скоринкою в хлібині. Замість М'якушки Вова раптом побачив на дорозі хлопчика, теж із скибкою хліба в руці. Хлопчик щипав м'якушку, робив кульки й кидав їх на шлях, — бавився. Вова прожогом кинувся на дорогу.

— Стій! — скрикнув він. — Ану стій!

— А що? — остовпів малий.

— Як то що! — обурено сказав Вова. — Так ти оце хліб розкидаєш?..

І він розповів хлопчикові оцю історію.

БОРИС ВОВК

ВЕЧІР

На білу гречку впали роси,
Веселі бджоли одгули.
Замовкло поле стоголосе
В обіймах золотої мли.

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ

Качечка-прачечка

— Качечко, качечко,
Клишонога прачечко!
Можеш ти повісти,
Як білизну прала ти?

— Так-таки! Прала я,
Прала-полоскала я.
Так, так, так! Прала я, —
Вся білизна — аж сія!

— Качечко, качечко,
Клишонога прачечко!
Ну, а хто помагав —
Хто білизну віджимав?

— Так-таки! Прала я,
Прала-полоскала я.
Так, так, так! Помагав—
Качур гарно віджимав!

— Качечко, качечко,
Клишонога прачечко!
Можеш ти повісти:
А для кого прала ти?

— Так-таки! Прала я,
Прала-полоскала я.
Так, так, так! Все для них,
Для качаток дорогих!

ГРИЦЬКО БОЙКО

КОЗАК ГОЛОТА

Давно це було. Посіли Україну неситі пани, тяжко катували трудящий люд. Та не хотів він коритися, бо любив волю понад усе. І виросло на Україні, за скелями-порогами на Дніпрі, збройне товариство — козацька Запорозька Січ.

Знімали козаки повстання проти панства, боронили рідну землю від загарбників. Були вони хоробрі вояки і щирі побратими.

Народ любив запорожців і склав про них чудові пісні — думи. Деякі з них переказала для вас письменниця Марія Пригара. Ось одна з переказаних нею дум.

Ой же й широкі Дунайські степи: ні кінця їм не видко, ні краю... Стелеться в степу битий шлях: ним татари-ординці ходять з Дунаю до Дністра, а звідти на Дніпро-Славуту. Палять дорогою села, хуторизимівники, хапають, кого перестрінуть. Маленьких кіньми топчуть, великим в'яжуть руки ременями-сирицею, женуть у неволю...

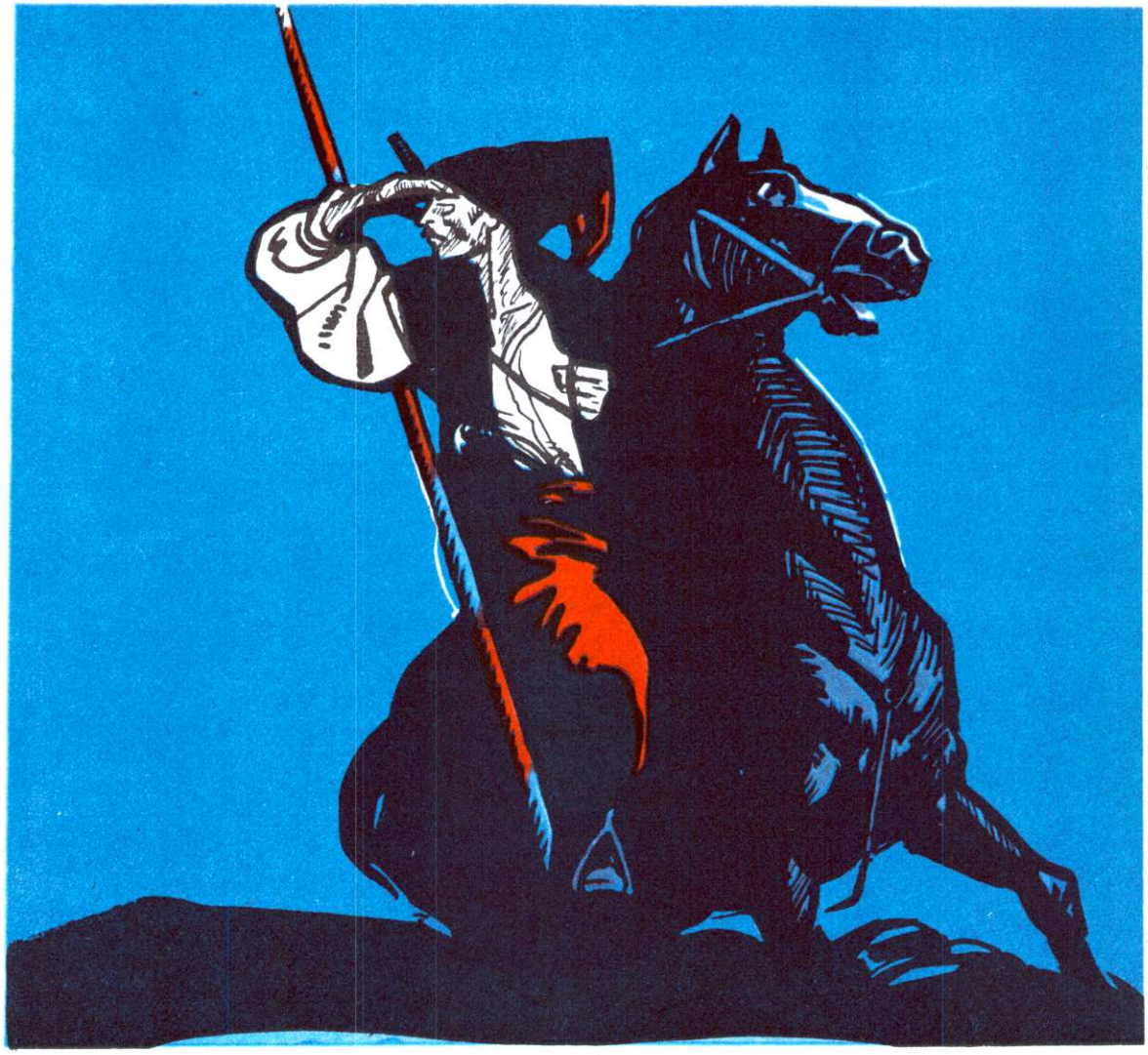
А хто ж то скаче по шляху? Може, татарин мчить, приторочивши до сідла сирицю, женеться за якимось бідолахою, що втік з неволі на світанні, коли задрімала сторожа?

Ні, то не татарин, то запорожець скаче... Раз по раз стає в стременах, оглядає степ з-під долоні, зсунувши на потилицю шапку. А воно й шапка! Травою підшита, вітром підбита, тільки й того, що шлик є та китиця! І жупан розпанаханий, крізь діри голе тіло світить. Як є козак Голота!..

Та запорожцеві байдуже: Голота, то й Голота! Хоч шапка дірява, зате кінь добрий — три дні біжить, не втомиться. Хоч козацька одіж у лахмітті, зате зброя справна: і спис є, і пищаль за плечима, і гостра шаблюка при боці. Ще й важкий молот-келеп до сідла приторочений — ворогів у бою влучати.

Не на гулянку вибравсь козак з Січі аж до Дунаю. На одчай душі скаче в татарську орду — визволяти свого побратима. Років з десяток козакували разом, незліченно рятували один одного в бою, а вдарило лихо зненацька: погнавсь козак на полюванні за оленем та й наскочив у степу на татарську засідку. Місяців зо три й чутки не було, а оце прийшла звістка на Січ, що бачили Максима в колодках у місті Килії, в багатія — мурзи Гасан-бея. Править за нього мурза тяжкий викуп — три тисячі золотих червінців. Не буде викупу, казав, — продасть бранця, куди сам схоче.

Довго не міркував Голота, як почув про таке лихо. Засідлав коня — й гайда до Килії. Хоч і голову покласти, а рятувати треба! Золота ж узяти ніде!

...А вже ген-ген курять димки на обрії: чи не Килію видно? Скочив з сідла запорожець, повів коня у глибоку долину та й пустив траву скубти, а сам поліз-побрався на високого дуба, що в долині ріс, — роздивитися гаразд, чи таки ж немає поблизу ординців? Глянув пильно—нікого не видко: тільки табун блукає на обрії.

І подумалось козакові, що, як звечоріє, пробереться він тишком-нишком до Килії з жебрацькою торбою. Зав'яже око шматиною, зігнеться в три погибелі: подайте сліпому-невидющому! Як заголосить-заспіва по-татарському, хіба ж не введе в оману бусурменів? Ходять і в них старці та каліки за проханим хлібом... А йому аби до

того Гасан-бея добитися, вистежити, чи ще тут Максим, чи не продано його хтозна-куди, в тридев'яте царство. Може ж, і пощастить: чи побачить крадькома, чи знак побратимові дасть. А там — козак не в тім'я битий: щось та прирозуміє!..

Та не так сталося, як гадалося! Зліз козак із дуба, сів одпочить — та й змогла його втома: незчувсь, як і заснув. Спить і не знає, що на нього чигає лихо. На своє безголів'я вилазив на дуба: накинув його оком ніхто інший як сам мурза Гасан-бей. Мов на те виїхав мурза по обіді в степ глянути, як там пасуться його вівці та коні, допильнувать чабанів: чи не пече котрий нищечком хазяйську овечку, сховавшись тихцем у байраці? Та й запримітив не димок од чабанського вогнища, а козака на дубі, що, не дуже хапаючись, злазив собі по гілках на землю...

Може б, і пропав козак без усякої слави, та почув вірний кінь щось недобре, захропів, тупнув ногою: «Уставай, господарю!»

Схопився Голота, мов опечений, — і в сідло. Гаразд, що коня не розкульбачив!

Вискочив з долини — свиснула татарська стріла біля вуха.

— Гей, забродо! — гука мурза, важко зводячи дух.— Клади зброю! Хоч і сам одягай на шию аркан та біжи за мною на продаж! Де тобі битися з Гасан-беєм?!

Стрепенувся Голота, блиснув очима:

— Спасибі, Гасан-бею, що сам до мене прийшов! Тільки ж гляди: ще ти козака в неволю не взяв, а вже й гроші за нього пощитав.

З тим словом намірився та як гримне з пищалі!

Заіржав татарський кінь-бахмат, звалився, мов косою підтятий. Не встиг мурза скочити з сідла, заорав з несподіванки носом землю. Аж завищав од такої наруги. Як не схопиться на рівні ноги, як не сипоне стрілами!

Вп'ялася одна стріла козакові в щоку, побігла кров цівкою. Вирвав Голота стрілу, жбурнув геть.

— Чуєш, бусурмане! — гукає.— Мабуть, ти між козаками не бував, козацької каші не їдав, козацьких звичаїв не знаєш!

Та й кинувся на Гасан-бея, одбиваючись од стріл нагайкою. То не степовий орел каменем упав згори, наглядівши ситого ховрашка поміж ковилою. То козак Голота перейняв мурзу, накинув на шию аркан, зв'язав руки й ноги сирицею.

— Якби не Максим, — каже, — була б тобі, вражий сину, з душею розлука! А так — їдьмо на Січ! Візьму з тебе викуп, який сам схочу. Оддаси мого побратима ще й три сотні невільників з ним. А пручатися будеш — більше заплатиш!

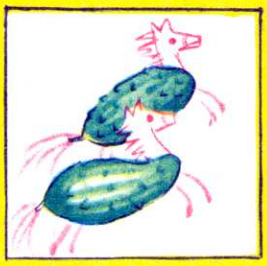
Прив'язав мурзу до коня, сам позаду сів та й поїхав степом, співаючи.

МАРІЯ ПРИГАРА

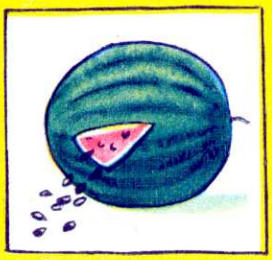

ЗНАЙДИ НА ЦЬОМУ МАЛЮНКУ ВІДГАДКИ ДО ТАКИХ ЗАГАДОК

- Без вікон, без дверей — повна хата людей.
- Стоять коні на припоні, не їдять, не п'ють, а все гладші стають.
- Ой за лісом, за пралісом золота діжа сходить.
- Повзун повзе, на базар голки везе.
- П'ять комірок, одні двері.

ЛИСИЦІ ТА ВОВКИ

Польська гра

Посеред майданчика покладіть якусь річ — носову хустинку чи щось інше. За десять кроків од неї стають одне проти одного двоє дітей — «лисиця» і «вовк».

«Лисиця» робить різні рухи (береться в боки, підносить руки над головою тощо). «Вовк» зараз же робить те саме. Вибравши хвилину, незручну для «вовка», «лисиця» хапає покладену річ і тікає до своїх. Якщо зуміє втекти, то забирає «вовка» «в полон», коли ж ні — то сама йде «в полон» до «вовка». Потім виходять інші двоє дітей. Тільки на цей раз рухи робитиме «вовк», а «лисиця» повторюватиме їх.

Виграє та група дітей, гравці якої менше разів побували «в полоні».

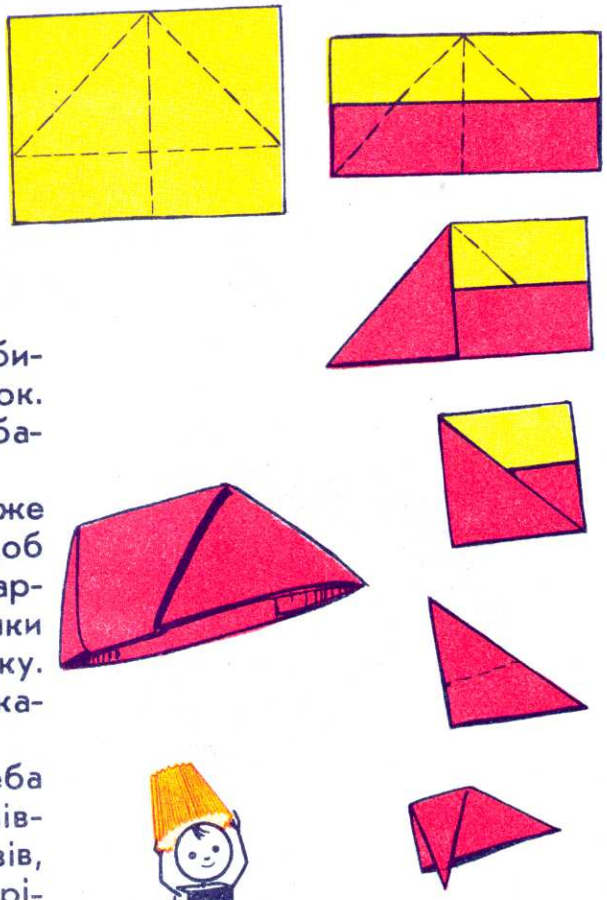

ЗРОБИ КАПЕЛЮШОК

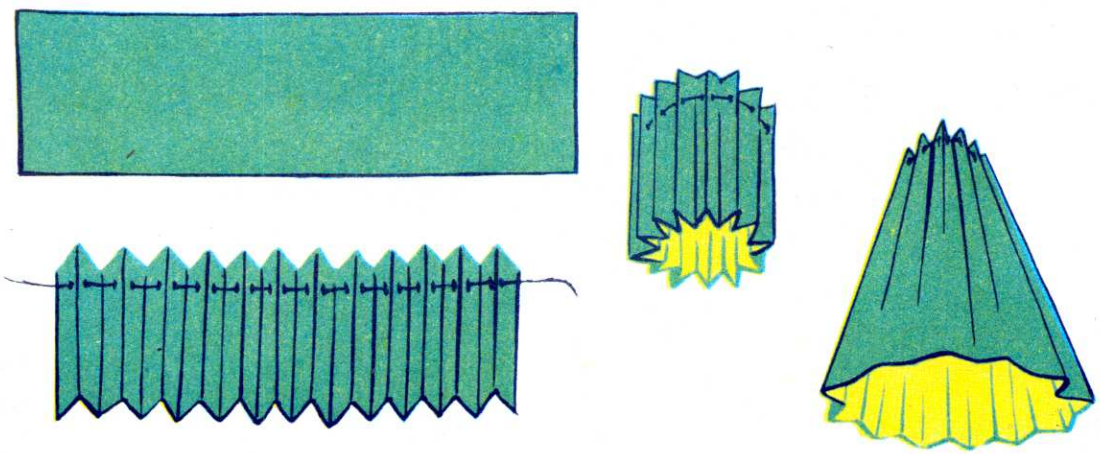
В гарячі літні дні добре зробити собі на голову капелюшок. От хоч би один з тих, які ти бачиш на малюнку.

Візьми аркуш паперу, не дуже широкий, але довгий, — щоб можна було скласти його «гармошкою». Угорі проколи дірочки і протягни шнурочок або нитку. Склей краї «гармошки» — і капелюшок готовий.

На другий капелюшок треба аркуш паперу завбільшки з півгазети. Зігни його кілька разів, як показано на малюнку. Прикріпи шпилькою чи гілочкою кінчик — і капелюшок можна одягати.

КАЛЕНДАРИК

СЕРПЕНЬ

ОБЖИНКИ

Ой, нум вже ми, братця,
З ниви убираться,
Бо вже покосили
Та вже й покопили
Золотеє жито —
Хай буде пожито,
Людей хвалючи,
Нового ждучи!

ІВАН МАНЖУРА

Іде Серпень з серпами та косами, іде, поспішає, і вже здалеку чутно, як дзеленькотить і гримає він своєю залізною кладдю.

— Ах, спізнився, ах, забарився, — примовляє, а сам видрібцем-видрібцем, щоб швидше було.

Тільки дарма він поспішав, бо як глянув довкола, то й хліба всі скошено, і луки. Але ж і йому роботи вдосталь знайшлося: в садах достигають яблука, сливи, наливаються солодким соком важкі груші. В городах поміж лапатого листя гарбузи повипиналися, а помідори так догори й пнуться та червоні боки виставляють: дивіться, мовляв, які гарні! А котрий бік зелений, той нишком ховають: то листочком затулять, то стеблиною.

Картоплю завидки взяли, дак вона й собі начепила зелені бамбульки: а що, хіба не вільно?

— Пхи-пхи, — сміється помідор. — І вигадає ж отаке... Хто ж тії бамбульки їстиме?

Та й на полі ще гук не влігся. Стало на годині, і пішов червоний комбайн кукурудзу косити. Наче в густому лісі, чується: гур-гур, чах-чах-чах! Добре начахкається, поки всю скосить, бо кукурудзи тієї — хоч ти з пагорба глянь — їй і краю не видко! Підхоплює високе стебло в себе, а там, з іншого боку, вилітають білі качани: котрі з крильцями — на птахів скидаються.

За всім тим Серпень мусить доглянути, скрізь накинути своїм сонячним оком, — адже по ньому, Серпневі, й літечку кінець.

Навертає він і до лісу, зазира під кущики, довгими теплими руками ліщину голубить, горішків торкається.

— А оці чому такі чорні? — питає ліщини.

— Блискавиця попекла, — сумно промовляє ліщина. — Ще на початку літа, коли молочком наливалися...

А які горішки достигли, ті струшує долі—комусь на пожиток: хто знайде, тому пощастить.

Ще кілька кроків зробив Серпень, коли чує: тук-тук-тук! Підвів голову, аж то молодий дятлик. Завзято і старанно, саме так, як навчав тато, довбе він суху гілку. Довбе й не бачить, як по тім боці

тікають чорним ланцюжком жукикороїди.

— На той бік зазирай, — повчає Серпень.

Дятлик як глянув!.. Мав роботу, поки всіх повидлубував.

— Пінь-пінь-пінь, — кличе матусю молода синичка. Вона притисла ніжкою велику гусінь і забула, що з нею далі робити.

— Пригадуй, пригадуй, — каже Серпень, — хай мати вже трохи спочине.

Не гайнує часу місяць Серпень. То в лісі, то в полі, то в саду щось робить. А коли там, де сідає сонце, зчервоніє край неба, іде до річки. Засукує холоші і забредає у воду. Роздуває у боки ряску і довго хлюпощеться в чистому галі: хлюп-хлюп. Одного разу хтось як засичить:

— Чого дмеш тутки на воду? І так холодно!

Глянув Серпень, а то рак у печері.

— Куди ж ти свого панцира дів? — питає.

— Та скинув же, а тепер оце чекаю, поки новий виросте, — дрижить рак.

— То хоч у латаття загорнися, бо геть заклякнеш...

А дні минають, сонце все нижче ходить над обрієм і нагадує всім, що літечко втомилося, що вже час йому на спочинок.

Отже коли вирушав Серпень у дорогу, то й літо покликав із собою. Так і пішли вони пліч-о-пліч.

Серпневий календар

1 понеділок
2 вівторок
3 середа
4 четвер
5 п'ятниця
6 субота
7 неділя
8 понеділок
9 вівторок
10 середа
11 четвер
12 п'ятниця
13 субота
14 неділя
15 понеділок
16 вівторок
17 середа
18 четвер
19 п'ятниця
20 субота
21 неділя
22 понеділок
23 вівторок
24 середа
25 четвер
26 п'ятниця
27 субота
28 неділя
29 понеділок
30 вівторок
31 середа

110 років з дня народження Івана Яковича Франка

РАНОК

Тепле сонце встало пишно;
Одягається розкішно
В ярь і золото долина, —
Встань і ти, моя дитино!

Ранку тратити не треба;
Дочувайся: із-під неба
Пісня жайворонка ллється —
То привіт тобі несеться!

Вітерець на тебе дише,
Джерегелями[1] колише
І на ушко він шепоче,
Щоб вставала ти охоче.

[1] Джерегелі — дрібно заплетені коси.

ЯКІВ ЩОГОЛІВ

ЛІТО І ЗИМА

З народного

Казала Зима Літові:

— Ти не хазяйка, а рознесуха.

— Як, — каже Літо, — я не хазяйка, що у мене усе є — як хліб, як і що друге?

— А так, не хазяйка, — каже Зима, — що у тебе той на дворі ночує, той на степу, а я усіх, як ніч — так у хату й зберу.

Іван Франко

Давно колись помандрували маленькі дівчинка і хлопчик у гості до Сонця. Шлях був неблизький, хлопчик притомився і вже ладен був вернутися. А тільки там, у Сонця в палаці, такі дива предивні, яких ніколи не побачиш, сидячи вдома. Найперше, у Сонця є донька, така красна, що й не сказати, і дуже вона любить малих дітей. Тим-то Сонце й не пускає ні її нікуди, ні до неї нікого — боїться, щоб не втекла у світ до дітей. Але вони удвох тихо-тихесенько прокрадуться в палац, ухоплять Сонцеву доньку за руки та й побіжать до себе у село — і вже Сонце їм тоді нічого не зробить...

Отак розмовляючи, ішли діти сонячного дня через квітчасті луки і золоті ниви хлібів.

А поет знав це і написав про них чудового вірша. Тому поетові було відомо, і які хитрощі намислив лукавий Лис, і що думає маленький хлопчик, коли дивиться у глибоке небо, і як болить скривджене серце у старого сірого Осла, якого господар вигнав з дому...

Головне ж — поет знав, що думав цілий український народ, і сам умів вести людей до Сонця — до ясного Сонця правди й волі.

Бо то був великий поет. Тим-то ми всі, і дорослі й малі, любимо і шануємо його.

Звався той поет Іван Якович Франко.

КАЛЕНДАРИК

Киця

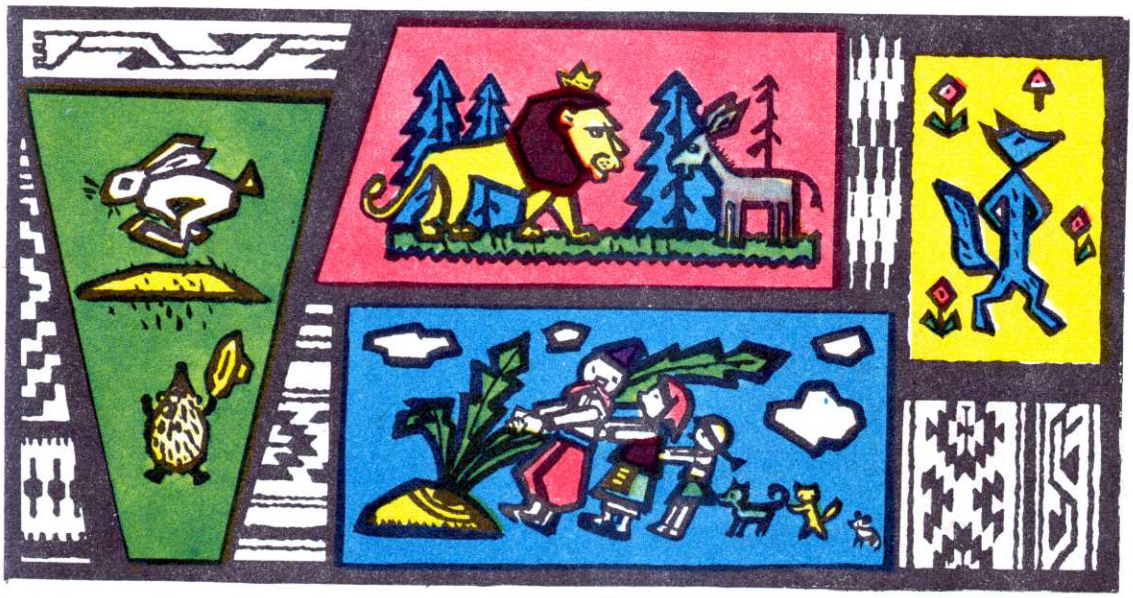
Плакала киця на кухні,
Аж їй очиці попухли.
— Чого ти, киценько, плачеш?
Їсти чи питоньки хочеш?
— Їсти ні пити не хочу,
З тяжкої жалості плачу:
Сам кухар сметанку злизав,
На мене, кицуню, сказав.
Хотів мені лапки побити,
Чим же я буду ходити?..

ІВАН ФРАНКО

ЧИ ЗНАЄШ ТИ ЦІ КАЗКИ?

Іван Якович Франко написав багато цікавих казок, — таких, що коли раз прочитаєш, то запам'ятаєш назавжди.

До яких казок Франка оці малюнки?

Парасолька над полем

Дощеві в полі не завжди радіють.

Буває, зберуть урожай, зерно ще в полі — а тут злива. Намокне зерно і навіть зогнити може. Добре перехожому — розкрив парасольку — і дощ не страшний. А де візьмеш таку парасольку, щоб цілу гору зерна вкрити?

Та ось же вона, така парасолька, — несе її під пахвою одна людина.

І на звичайну парасольку вона не схожа — скоріш це довжелезне простирадло, скручене в рулон. Тільки зроблено її не з тканини і не з паперу, а з чудової пластмаси — поліетилену.

Ви, певно, знаєте, що це таке, тому що бачили прозорі й легкі плащі, і мішечки для зберігання хліба та інших продуктів. Поліетиленова плівка води не пропускає, не рветься — і накрити зерно такою парасолькою чи плащем зовсім легко.

Але ця плівка добра й для парників, — адже вона прозора. Вона навіть краща за скло — ширша, легша і, головне, не б'ється. Такою прозорою покрівлею за годину можна цілий город укрити — і овочі не померзнуть від холоду, а в сонячний день проміння вільно проходить крізь прозорий дах.

А як же роблять плівку з поліетилену?

Згадайте, як пускають мильні бульбашки крізь соломинку. І тут — пластмасу плавлять, як віск, а потім крізь сталеву трубу роздимають у велику бульбашку.

Тільки ця бульбашка не лопає, а навпаки: роздимається, неначе довжелезна панчоха. Потім цю панчоху ріжуть, а з плівки роблять усякі корисні речі: плащі, що вміщуються в невеликій кишені, і парасольки на все поле.

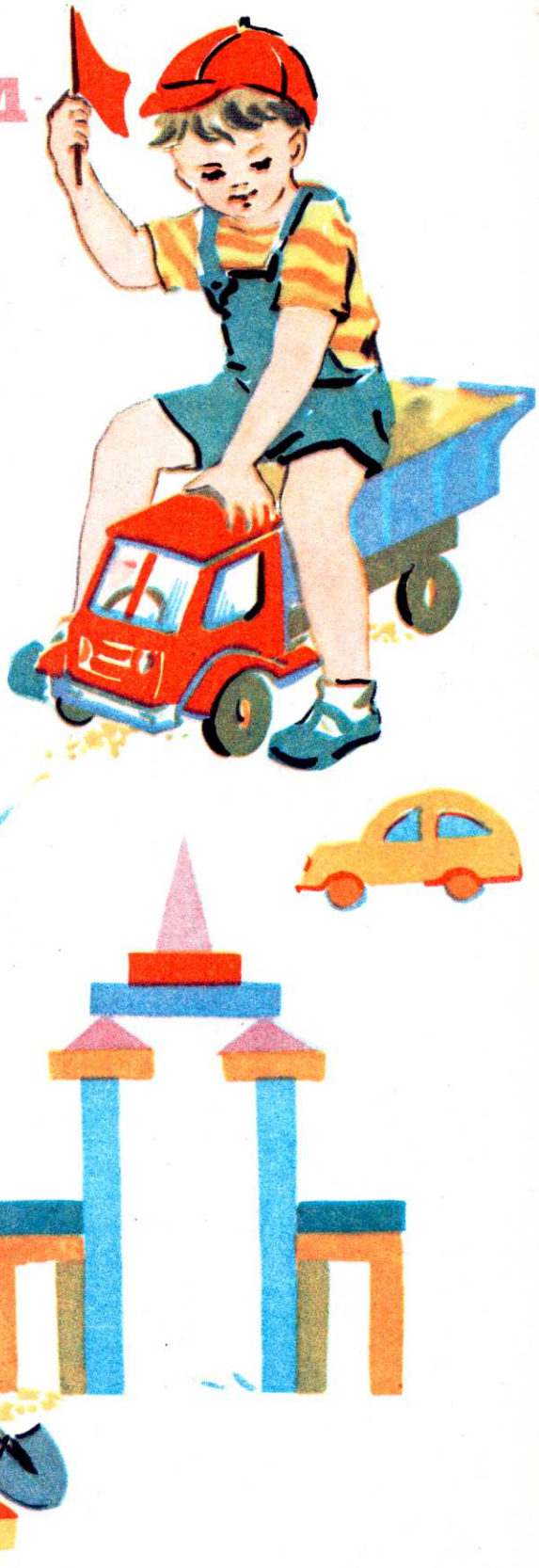
ГРИГОРІЙ ФІЛАНОВСЬКИЙ

Яка пора року

Льон давно уже одцвів,
І достигло жито.
Тихо шепчуть колоски:
— Ой, пора косити.

Жив на світі самоскид

Жив на світі самоскид,
працював весь день як слід.
Вранці в'їхав у ворота,
вартові спитали: — Хто то? —
Самоскид сказав їм так:
— Я привіз чудовий шлак! —
Молодець наш самоскид!
Він об'їхав цілий світ:
цеглу він возив і гравій,
та біда! — застряг в канаві
Буксував він, буксував,
ледве виліз з тих канав.
— Вивантажуйте вантаж!
Я тепер іду в гараж,
бо зім'ята в мене рама!
— Ой, Олексо, — каже мама, —
ти хоч одяг свій почисть! —
Самоскидом — в тім-то й справа —
був Олекса, хлопець бравий.
Скільки ж літ йому?
Літ шість!
Самоскид загув одразу:
— Зараз я іду на базу,
а назавтра знову в путь!
— Добре, добре, — каже мама, —
ти поки що хлопцем будь!
Молока попий — і спати! —
Довелося хлопцем стати...
Де ж Олекса? — покажи!
Вдома спить, не в гаражі.

АГНІЯ БАРТО

Страшило

Ходить-походжає чапля Довгов'язиха по болоту. Цибатими ногами-кроквами по купинах чапає, довгу зміїну шию вигинає, гострим, мов осока, дзьобом клацає...

Нема гіршого лиха за чаплю!

Маленьке зелене жабеня Скрекотунчик з-за купини визирає. Кортить жабеняті пострибати, поквакати, та де! Треба стерегтися, щоб чапля не проковтнула. І нічим тут не зарадиш, ніщо не допоможе.

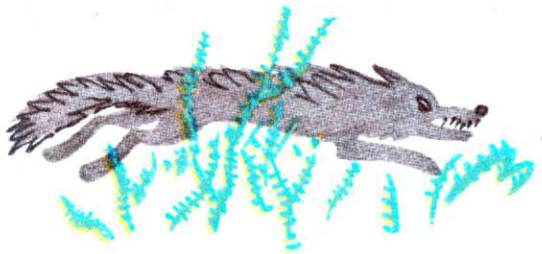
Так запевняє старий Скрекотун, що прожив довге життя, бо завжди був обачний. Та хіба ж то життя? Тільки й того, що озирайся та тремти. Ні, треба щось придумати, як того лиха позбутися?

Думав-думав малий Скрекотунчик, та й надумав.

Синіє посеред болота крихітне, як ночовки, озерко, з нього чапля любить воду пити, а напившись, на одній нозі стоячи дрімати. І до того озерка жодна жабка не сміє стрибати.

Та от якось підійшла Довгов'язиха до свого улюбленого озерка, нахилилася, аж раптом...

Сколихнулась вода в озерку, і на

чаплю глянуло люте Страшило, з покрученою шиєю і десятьма кривими дзьобами. Ворушиться Страшило в озерку, от-от вистрибне та чаплю вхопить.

Як сахнеться Довгов'язиха, як відскочить, як гайне від озерка. Увесь день тремтіла, аж надвечір насилу оклигала.

Другого дня знову чапля Довгов'язиха почвалала до озерка воду пити. Зазирнула обережно... ох! Сколихнулася вода в озерку, ворушиться в ній Страшило, чаплі смертю погрожує. Вже не бігла від озерка чапля — летіла. А на третій день і підійти побоялася.

Зажурилася чапля Довгов'язиха. Стоїть на одній нозі, одне око заплющила, дзьоб опустила...

«Не хазяйка я вже на болоті. Хоче мене Страшило з'їсти. Пропала я».

Та й почапала в ліс — у вовка допомоги просити.

— Чого тобі, довгов'яза? — питає Вовчище — сірий хвостище.

— Вижени, вовче, Страшило з болота!

— А що мені за те буде?

— Свіжої рибки наловлю.

Побіг Вовчище—сірий хвостище виганяти Страшило з болота (свіжу рибку він полюбляв!). Зуби вишкірив, загарчав, до озерка підскочив. Зазирнув... лишенько!

Сколихнулася вода в озерку, вищирилося на вовка Страшило. Від злості дрижить, криву пащеку на все озерко роззявило, а в тій пащі аж сотня гострих зубів!

Підібгав Вовчище хвоста, та як чкурне з болота! І про свіжу рибку забув, цур їй, радий, що втік.

Пожурилася, пожурилася Довгов'язиха, знову в ліс — до ведмедя почапала.

— Дядечку Медолюбе, порятуй мене! Вижени Страшило з болота. Ти найдужчий звір, коли вже ти його не переможеш...

— А чого б то я його не переміг? — образився ведмідь і потупав до болота. Зазирнув у озерко... матінко!

Сколихнулася вода, визирає з озерка Страшило, двадцятьма очима на ведмедя лупає, двадцятьма кудлатими вухами ворушить, от-от вискочить!

Як чесонув ведмідь Медолюб від озерка, тричі в болото вгрузав, чотири купини з місця зрушив...

Більше ніхто не ходив Страшило проганяти — боялися.

Вільно живе тепер в озерку із своїми друзями зелене жабеня Скрекотунчик. Жовтими очима хитро поблискує, на все болото весело поквакує. Знає, що чапля Довгов'язиха навіки зареклася ходити до озерка — кривого люстерка...

ЛАРИСА ПИСЬМЕННА

ПОЩАСТИЛО

ВІДГАДАЙ!

Гра

У цю гру можна грати в кімнаті. Сядьте всі кружка. Ведучий каже:
— Ходімо до річки.
Ви питаєте:
— А чого?
— Рибалити, — відповідає ведучий. І додає: — А що треба взяти?
— Не знаємо, — кажете ви, хоч добре знаєте, що для цього треба.

— Ну, то я вам скажу, — підхоплює ведучий. І дуже серйозно починає:
— Вудочку треба?
— Треба!
— Наживку?
— Треба!
— Кошика?
— Треба!
— Пилку? — раптом каже ведучий.

Отут дехто з вас і може сказати, що треба. Хто сказав це, той програє і виходить з гри, яка йде далі.

Ведучий пропонує — піти по гриби, чи до річки купатися, чи ще куди-небудь. І знову називає потрібні й непотрібні при цьому речі.

Виграє той, хто за 10 «прогулянок» ні разу «не взяв» непотрібної речі.

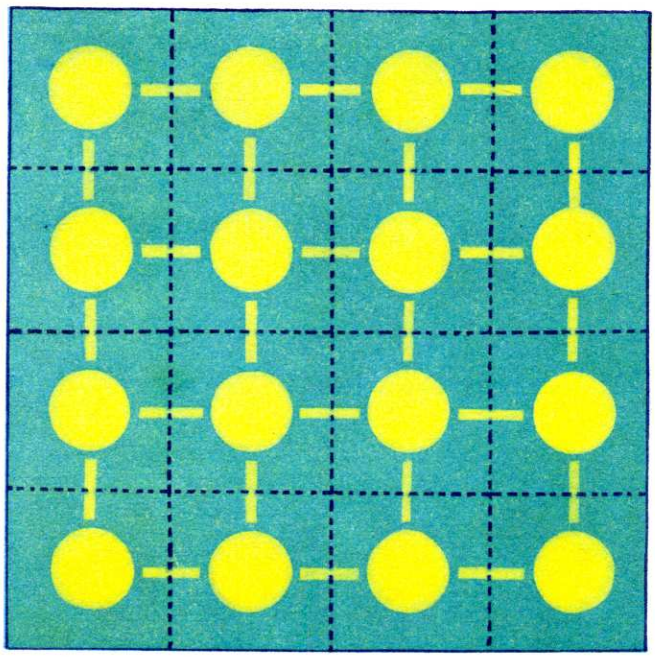
ПОГРАЙТЕ В ТАКУ ГРУ

Кожному, напевне, схочеться пограти в цю просту й цікаву гру.

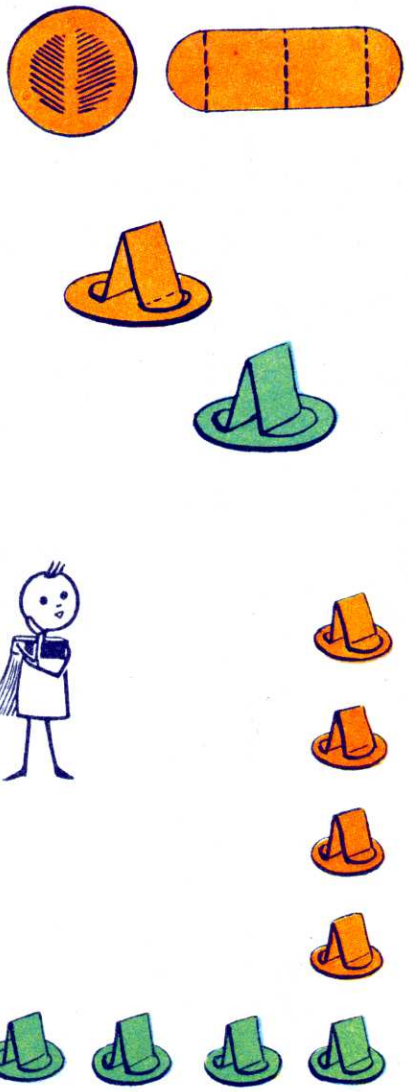
Візьміть аркуш картону й поділіть на шістнадцять клітин. Наклейте або намалюйте на ньому шістнадцять кружечків, як на нашому малюнку. Зробіть чотири фішки одного кольору і чотири — іншого.

Грають у цю гру вдвох. По обидва боки скраю ставлять по чотири фішки. Гру починають світліші фішки. Ходити можна вперед і вбік. Можна «переступати» через чужу фішку, так само вперед і вбік, але тільки через одну. Назад ходити не можна. Коли фішка дійшла до протилежного кінця, вона більше не ходить.

Виграє той, хто перший проведе всі свої фішки на протилежний бік.

КАЛЕНДАРИК

ВЕРЕСЕНЬ

У ВЕРЕСНІ

Павутиння летить,
Небо чисте,
Даль широка така і ясна.
По колючій стерні золотистій
Аж за обрій лягла борозна.

ВОЛОДИМИР МОРДАНЬ

ішло з Серпнем літо, і враз усе якось сполошилося, бо місяць Вересень — це вже початок осені.

— Якої осені? — дивує Вересень.— Хіба не так само яскраво світить сонце, хіба з дерев опало листя, хіба?..

— Та ні ж, ні, місяцю Вересень, але все одно з тебе починається осінь.

— І справді,—погоджується старенький єнот.— Поки виполоскав оце коріння, аж лапи заклякли.

— Вам, старим, завше холодно,— образливо каже Вересень.

— А зозулю куди заподів? — питає товстим голосом Мишко.— Так мені сумно без неї жити, хоч зараз у гавру забирайся!

...Ще вчора повагом ходив у лузі лелека, а сьогодні ні там його, ні тут. Подалися у вирій іволги, стрижі-серпокрильці, не чутно в лісовій низовині шеврика, який тішив усіх своєю тихою пісенькою. Про щось усе радяться ластівки: в дорогу лаштуються, журбу виливають, з рідним краєм прощаються.

А тут уже й хмари: перезнали десь, що Вересень — місяць осінній — ну й почали за лісом купчитись, дощем наливатись.

Але враз наскочив вітер, поторсав хмари, розірвав на шматки й розвіяв скрізь по чистому небу. І так хороше стало навкруги, не гірш, як улітку. Знов висинив Вересень потьмянілі волошки, порозтуляв білі вії поснулим ромашкам, в балочках та на узліссях понатрушував лілових квіточок вересу...

То тут, то там несе перед себе ходовий вітрик довгі пасма павутиння, а на кожній павутинці — малесенький павучок — подалися криволапенькі в мандри...

На широких ланах, де полягло на землю тьмяне картоплиння, ще

й досі гуркочуть машини. За одну картоплину земля цілий гурт людям повертає: гурт до гурту — гори картоплі! І селу вистачить, і місту, і ще тут, у полі, в здоровенні бурти закопають: спершу соломкою обгорнуть, потім землицею обкладуть. Прийде зима — ще й білі шапки на бурти понапинає. Обляжеться картопелька й спатиме в теплі, допоки не збудять.

...Увечері над річкою білою смужкою туман звисає, день крізь день прозорішою стає водиця: на дні видно камінчики, затонулі гілочки і маленьких рибок. Вони вже не такі дурненькі, як давніш, і дарма отам під корчем зачаїлася щука.

Шуб-б-бовсть! — кидається вона на пліточок та смугастих окуньчиків. Але заськи! Мусить дарма клацати щелепами...

А Вересень коло людей, що на полях та в садах працюють. Так їм догоджає, так підохочує гарною дниною, що всі тільки й кажуть:

— От Вересень, от гарний місяць!

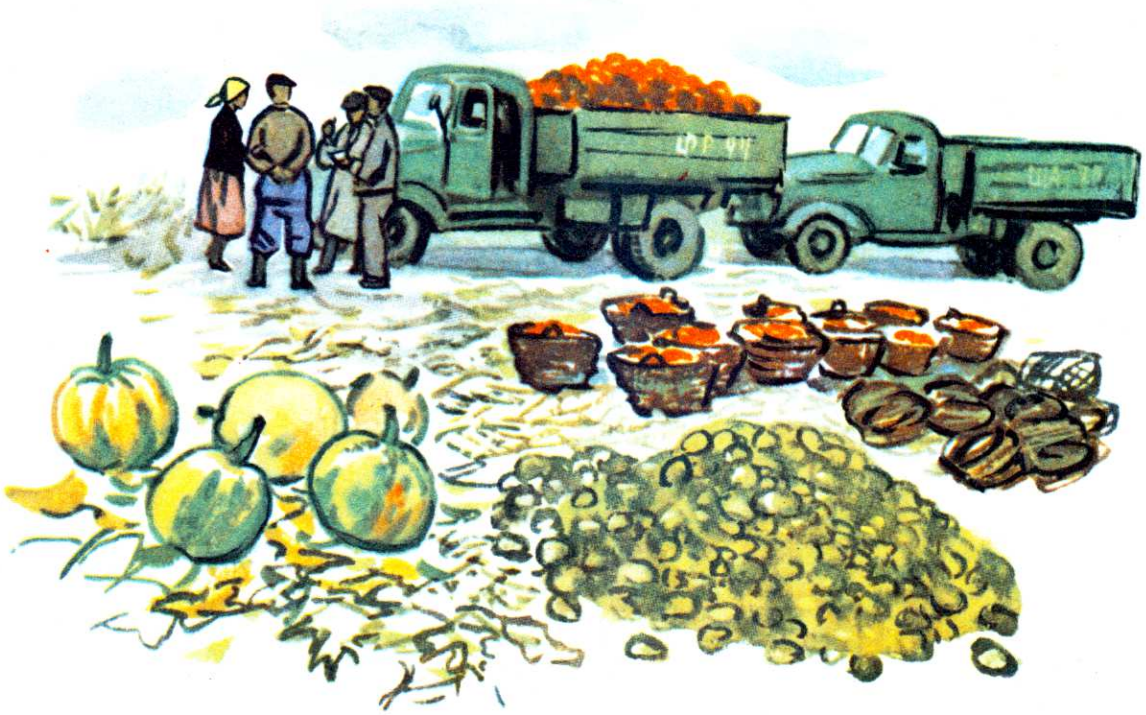
А він ще старанніше працює, до всього рук докладає... По якомусь часі, як став він у дорогу збиратися, гукали йому:

— Хоча б умився, диви, як землею забрухався!

А він:

— Трапиться десь по дорозі став або річка — вмиюся! Хочу за тепла вибратися.

Так і пішов.

ВЕРЕСНЕВИЙ КАЛЕНДАР

1 ЧЕТВЕР

2 П'ЯТНИЦЯ

3 СУБОТА

4 НЕДІЛЯ

ПОЧАТОК НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

5 ПОНЕДІЛОК

6 ВІВТОРОК

7 СЕРЕДА

8 ЧЕТВЕР

9 П'ЯТНИЦЯ

10 СУБОТА

11 НЕДІЛЯ

12 ПОНЕДІЛОК

13 ВІВТОРОК

14 СЕРЕДА

15 ЧЕТВЕР

16 П'ЯТНИЦЯ

17 СУБОТА

18 НЕДІЛЯ

19 ПОНЕДІЛОК

20 ВІВТОРОК

21 СЕРЕДА

22 ЧЕТВЕР

23 П'ЯТНИЦЯ

24 СУБОТА

25 НЕДІЛЯ

26 ПОНЕДІЛОК

27 ВІВТОРОК

28 СЕРЕДА

29 ЧЕТВЕР

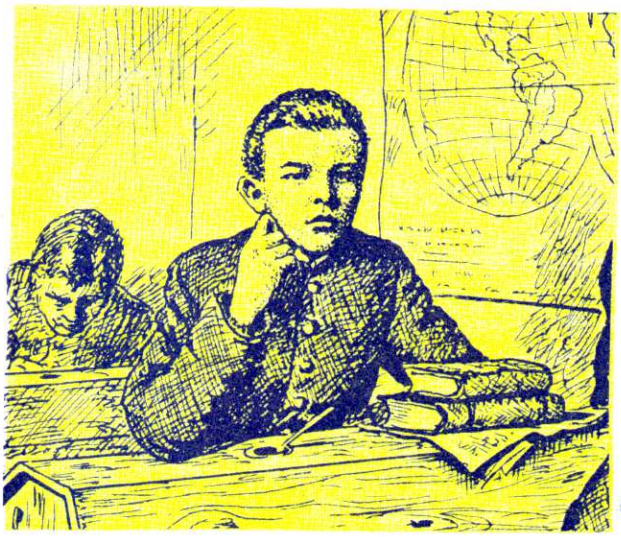
30 П'ЯТНИЦЯ

* * *

Вчіться, діти! Мудра книжка
Скаже вам чогось багато
З того, що колись другими
І посіяно й пожато.

ЯКІВ ЩОГОЛІВ

Як учився В.І. ЛЕНІН

До гімназії Володя вступив дев'яти з половиною років, у перший клас...

Учився він легко й охоче. І здібності у нього були хороші, та й батько привчав його, як і старших брата з сестрою, до старанності, до точного й уважного виконання заданого. Вчителі його казали, що Володі дуже допомагає те, що він завжди уважно слухає пояснення уроку в класі. Маючи прекрасні здібності, він запам'ятовував звичайно у класі новий урок і вдома йому доводилося лише трохи повторити його.

Коли батько був удома, він, бувало, забирав Володю до себе в кабінет і перевіряв його уроки. Звичайно Володя знав усе. Тоді батько починав питати його старі латинські слова по всьому зошиту. Та Володя відповідав їх не заникуючись.

Повертаючись із гімназії, Володя розказував батькові про те, що було на уроках і як він відповідав. Те саме звичайно повторювалося — вдалі відповіді, добрі оцінки, — тому іноді Володя просто, швидко проходячи повз батьків кабінет прохідною кімнатою, якою він ходив до себе, нагору, скоромовкою, на ходу, рапортував: «З грецької п'ять, з німецької п'ять»... Предмети, звісно, змінювались; іноді звучало: «З латині п'ять, з алгебри п'ять», але завжди була одна оцінка — 5.

Батько говорив у ті роки матері, що Володі все дуже легко дається, і він побоюється, що в ньому не виробиться працездатність. Ми знаємо тепер, що побоювання ці були марні, що Володя зумів виробити в собі надзвичайну працездатність.

АННА УЛЬЯНОВА

Відповів

Запитали в школі Костика:
— Коли «щ» була без хвостика?
Він подумав і сказав:
— Коли я не дописав!

ВАЛЕНТИН ЛАГОДА

Хто які букви знає

Литовська казка

Іде Стасіте і питає:
— Хто які знає букви?
— Бе-е,— відповів баранець.
— І-і-і,— закричав осел.
— З-з-з,— задзижчала бджілка.
А рибка нічого не сказала.
Мабуть, жодної букви не знає.

Рано в полі Ян орав

Чеська пісенька

Рано в полі Ян орав,
А за ним ішло п'ять гав.
Одна каже: «Добре оре».
Друга каже: «Кепсько оре».
Третя каже: «Добре оре».
А четверта: «Кепсько оре».
П'ята каже: «Добре Ян орав,—
Черв'яками нас нагодував!»

Такий забудько

Вибігались на тій прогулянці, виганялись за цілий рік. Увесь клас. Зараз сіли в траві, на зеленій галявині, снідають.

— Ой! — скрикує враз Михась.— Я забув сніданок.

Хвилинка бідкання.

— Будь ласка! — Зінка підсунула йому хліб, загорнутий у паперову серветку.

— Од мене тобі круте яєчко, — сказав Андрійко.

— А я дам тобі шматочок ковбаси,— озвалася Марічка.

Федько ще додав дві цукерки в барвистих папірцях — і вже Михась має сніданок.

Раптом — бух! Шишка впала згори йому на голову.

— Гляньте! І білка поділилася з Михасем!

Попоїли, відпочили, послухали пташиного співу в гущавині.

— Вертаймо додому! — сказала вчителька.

Ось вони вже й у класі.

Михась сів за свою парту, всі діти сіли, тільки Федько і Марічка — ні.

Підходять до Михася.

— Ти щось забув у лісі.

— Я? — дивується Михась. — Може, що з кишені випало?

Переглядає: пружинка, що вчора знайшов на вулиці? Є. Шматочок червоного дроту? Є. Олівець синій є. То що ж? Може, носова хустинка? Хустинка теж на своєму місці. «Не знаю, не знаю»,— Михась не може згадати. Але щось таки мало там лишитись, і Федько знайшов або Марічка.

— Ну то віддайте.

— Добре,— кажуть разом Федько й Марічка.

І кладуть на парту перед Михасем зіжмакану паперову серветку, шкурку з ковбаси, дрібну шкаралупку з яйця, два барвисті папірці.

— Що-о? Навіщо ви мені даєте сміття?

— Ти поклав оце на траві, то, мабуть, тобі його треба... — починає Федько.

Михась підхоплюється, збирає все з парти, несе в кошик для сміття. Стоїть червоний, за хвилину мимрить:

— Я знаю, тільки...

Хтось у класі засміявся:

— Ясно! Всі знають. Ох, цей наш Михась такий забудько!

МІРА ЯВОРЧАКОВА

ДО ЯКИХ БАЙОК

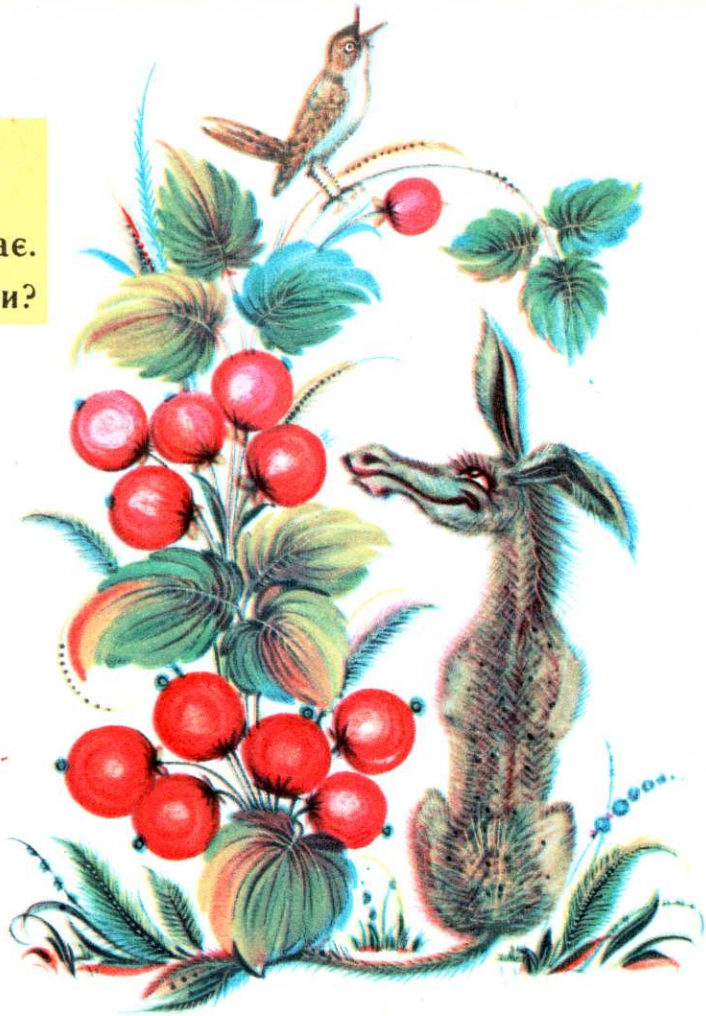
Ось малюнки до кіль-
кох байок. Ці байки ба-

ЦІ МАЛЮНКИ?

гато хто дуже добре знає.
А ти можеш їх назвати?

Червоні жоржини

Червоні жоржини,
Червоні жоржинки...
На них золотіють
Уранці росинки.

Ой мамо, як повно
Вони розквітають!..
А хлопці й дівчата
Жоржини зривають.

А я б їх, мамусю,
Ніколи не рвала,
Водою з криниці
Щодня б поливала

І листя зелене,
Й рясні пелюстинки...

Червоні жоржини,
Червоні жоржинки...

МАТВІЙ СІКАЧ

Як нитки пропали

Жила-була сварлива баба. А до того ж ще й поквапливa. Взялася вона якось до шиття. А в поквапливої швачки всі нитки поплутані. Розплутувала їх, розплутувала баба, та як крикне:

— А пропадіть ви всі пропадом! Щоб очі мої вас не бачили з усім вашим нитяним кодлом!

А нитки взяли та й пропали зі всім своїм нитяним «кодлом»: кофтами, спідницями, платтями та білизною. Нічого нитяного не залишилося в хаті у сердитої баби.

Сидить баба гола-голісінька і репетує на всю світлицю:

— Матінко рідненька, де ж це мій одяг?

Кинулася баба до кожуха, щоб себе прикрити, а кожух по швах розлізся — теж нитками був зшитий.

Метається баба з кутка в куток, а по хаті пух літає. Наволочки на подушках теж з ниток ткані. Не стало в хаті ні рукавиць, ні панчіх, ні ковдр, ні постилок. Нічогісінько нитяного не стало.

Накинула баба на себе куль солом'яний, та й давай у ниток пробачення просити:

— Ниточки бавовняні, ниточки вовняні, ниточки льонові, ниточки шовкові! Простіть мене, бабу сварливую, квапливую, недбайливую! Верніться до мене в хату!

І так жалібно баба голосить-примовляє, що навіть нитки, нащо вже мовчальниці, і ті заговорили.

— Назви, — мовлять нитки, — половину того, що з нас, ниток, тчеться, плететься, в'ється і в'яжеться, тоді вернемося, простимо.

— Оце й усе? — зраділа баба. — Та я враз назву!

І почала баба називати. Назвала десяток-другий нитяних тканок-пошиванок та й затнулась.

Не всяк, хто круто бере, швидко іде.

Почала баба згадувати, що з ниток тчеться, плететься і в'яжеться. День згадувала — десятої частини не згадала.

Шовки, оксамити, сукна, килими, ситці, мережива, ковдри, скатерті... Хустки, шалі, шарфи, стрічки всякі...

Відпочине і знов давай згадувати: пояски, опояски, до черевиків зав'язки, до чобіт вушка, накидки на подушки, тюлеві шторки, мережливі оборки...

Місяць минає, другий на поріг ступає, а нитки не вертаються. Баба з сили вибилась. Як який день більше двох-трьох нитяних виробів і назвати не може.

Сусіди бабу жаліти почали, підказують.

Сороки і ті, як тільки вивідають, де що нове з ниток робиться, бабі перескрекочуть. Жаліють. І ви її пожалійте. Може, теж десяток-другий нитяних виробів назвете.

Зрозуміла тепер баба, що нитки весь світ одягають, ніде без них не обійдешся.

ЕВГЕН ПЕРМЯК

КИЦЯ-ПЕРШОКЛАСНИЦЯ

Засмутилось кошеня —
Треба в школу йти щодня.
І прикинулося вмить,
Що у нього хвіст болить.
Довго думав баранець
І промовив на кінець:
— Це хвороба не проста,
Треба різати хвоста. —
Кошеня кричить:
— Ніколи!
Краще я піду до школи!

ПЛАТОН ВОРОНЬКО

КАРАСІ І ЩУКА

Гра

У цю гру грають на широкому і довгому майданчику. Увесь майданчик — це «річка». На кінцях його обведіть дві «затоки». В одній із них стоять діти-«карасі». Посеред «річки» «плаває» «щука».

Ведучий каже: «Раз, два, три!» — і всі «карасі» кидаються бігти в «затоку», що на другому боці. «Щука» ловить їх. Кого спіймає, той стає «щукою». Спійманим вважається й той, хто вирушив раніше, ніж ведучий устиг сказати «три!»

БАРВИСТІ ВІЗЕРУНКИ

З яскравих осінніх ягід, гороху та квасолі можна викладати цікаві й гарні візерунки.

Приготуй червоних ягід горобини. Візьми ще трохи гороху і білої квасолі, такої завбільшки, як горох та горобина.

Прикріпи до картону в чотирьох куточках аркуш паперу із зошита в клітинку. Пороби шилом дірочки в тих місцях, де лінії цього аркуша перетинаються. Дірочки слід робити не підряд, а через одну лінійку. Тепер зніми з картону папір, а дірочки позбільшуй підструганим олівцем. Дірочки мають бути такі, щоб ягоди, квасолини й горошини вкладались у них, але не проходили крізь них.

Спробуй викласти з горобини, квасолі та гороху такі візерунки, як на малюнку, та інші, які сам вигадаєш.

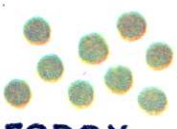
КАЛЕНДАРИК

ГОРОБИНА

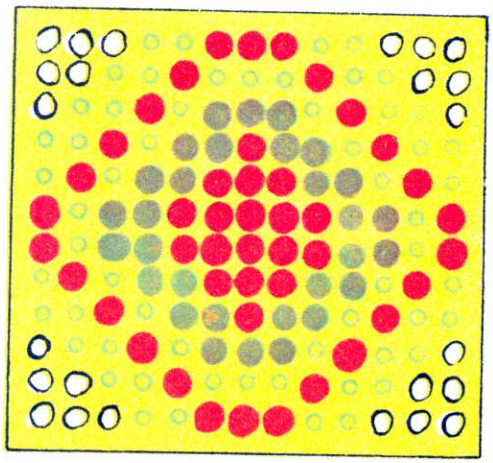

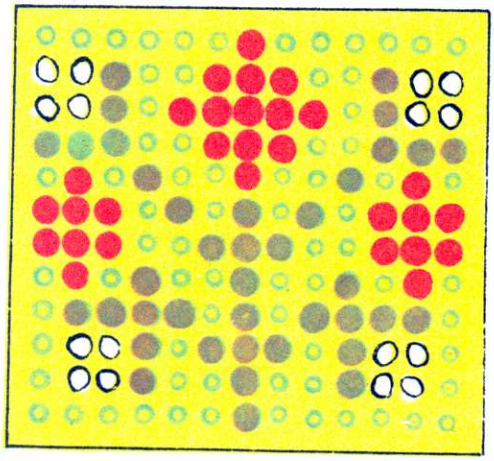
КВАСОЛЯ

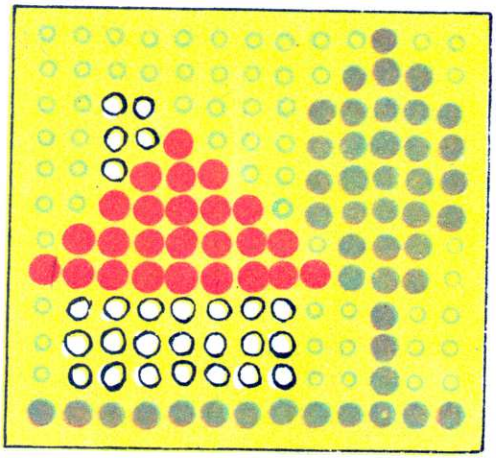

ГОРОХ

ЖОВТЕНЬ

БАГРЯНА ОСІНЬ

Спохмурніла неба просинь,
І курличуть журавлі,
Що уже багряна осінь
Хазяйнує на землі.

ВОЛОДИМИР МОРДАНЬ

едро вигравши золотими фарбами, іде нашим рідним краєм чарівниця-осінь. Пожовклі листочки, перш ніж лягти на землю, востаннє спалахують рудими вогниками в принишклих скронях дерев:

— Подивіться, подивіться, що поробила з нами осінь! Ах, як швидко минули ті часи, коли ми цілісінькими днями купалися в сонячних променях, вмивалися теплими дощами, бавилися з вітром.

...І падає, падає листячко, кружляє між гілок і мовчазних стовбурів, лягає м'яким шаром на землю. Яка чудова, запашна й золотиста ковдра! Під цією ковдрою оселяються на зиму комахи, лісові миші, шарудить їжак. Тільки пташок не турбує наближення зими, вони так весело цвіріньокають...

— Гей, синички, з чого так радієте?

— Як же ж нам не радіти, коли так хороше навкруги!

Еге, та це ж молоді синички, вони, дурненькі, ще не знають, яка то буває зима...

В лісі під деревами та проміж кущиків у променях осіннього сонця сріблиться павучині тенета. А де ж хазяї-павуки? Порозбігалися хто куди від перших приморозків.

У полі ніжною, зеленою щіточкою зійшла озимина. Кожна стеблинка дивиться в похмуре небо зеленим очком і тремтить від переляку:

— А далі як жити? Чому сонце таке байдуже, а вітер злий та холодний? Скоріше б зима нас білою ковдрою вкрила...

Ходить осінь полями, лісами і луками, куриться білим туманом над річками й озерами, шарудить опалим листям в садах і міських парках, сипле останні золоті листочки на землю.

— Ах, яка чудова, яка гарна осінь, — кажуть люди. Почувши таке, осінь стає ще лагіднішою, і тоді ще яскравіше світить сонце, ще глибшою стає блакить неба.

А якщо почне осінь бризкати дощиком, ніхто їй за це не дорікатиме: ще багатшим буде врожай, ще

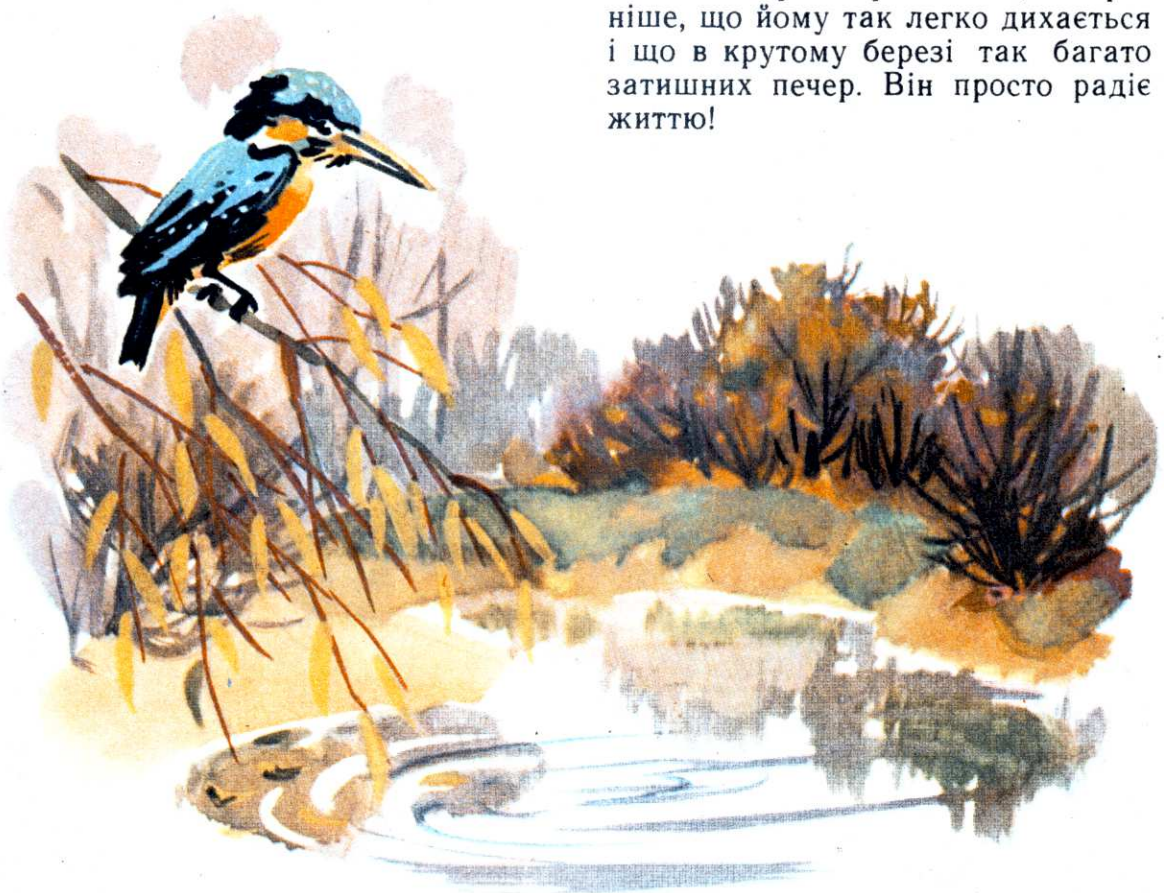
повноводішими ріки, ще густішими ліси. Нехай бризкає!

Осінь... На озері, де цілісіньке літо не вщухав гомін і сміх, зараз тихо-тихо. Поснули піщані береги, поснули верби, струсивши на воду безліч пожовклих листочків. Здається, заснув і рибалочка. Ні, не справжній рибалочка, а такий птах.

Зручно вмостившись на гілці, він пильно стежить за рибкою, яка загубилася від зграйки. Раптом — шубовсть! — і за якусь мить знов на гілці, з рибкою у дзьобі. А там, у воді, поволі осідає на дно луска: блискуча і дрібненька-дрібненька...

З довгої темної печери виповз подихати в чистих струменях водиці рак. А що це на ньому, наче новенький панцир? Аякже! Той старий та потрісканий він уже давно скинув.

Рак пишається своїм лицарським вбранням; підкручує вуса, ворушить клешнями і то випростовує, то знов підгинає шийку. Хто не знає рака, подумає, що він до бійки готується. Ні, рак просто радіє, що отой корч стирчить так, як і раніше, що йому так легко дихається і що в крутому березі так багато затишних печер. Він просто радіє життю!

Жовтневий календар

1 субота
2 неділя
3 понеділок
4 вівторок
5 середа
6 четвер
7 п'ятниця
8 субота
9 неділя
10 понеділок
11 вівторок
12 середа
13 четвер
14 п'ятниця
15 субота
16 неділя
17 понеділок
18 вівторок
19 середа
20 четвер
21 п'ятниця
22 субота
23 неділя
24 понеділок
25 вівторок
26 середа
27 четвер
28 п'ятниця
29 субота
30 неділя
31 понеділок

Чим пахнуть ремесла

Має свій запах —
Пізнать його можна —
Кожна робота,
Професія кожна.

Булочник пахне
Тістом, дріжджами,
Столяр — дошками,
Клеєм, стружками.

Лаком і фарбою
Пахне маляр,
Глиною — муляр,
Замазкою — скляр.

Лікар приходить
У білім халаті —
Добрими ліками
Пахне в кімнаті.

Пахне мазутом
В механіка роба,
Пахне землею
Від хлібороба.

У всякого діла
Свій запах і смак,
Тільки безділля
Не пахне ніяк.

Хай бризка духами
Багатий лінюх,
А все нехороший
Від нього йде дух.

ДЖАННІ РОДАРІ

ЖОЛУДІ

Вертаючись із школи, хлопці поглядають на ліс. До нього недалеко. Трохи полем, а там яр перебіг— і вже в лісі. А він ніби аж поближчав. Бо вже не темно-зелений, як улітку, а жовтувато-червоний. Здалеку здається, що освічується зсередини, і він переливається-грає всякими барвами.

Перехопивши з руки в руку портфель, Василько набирає повні груди повітря, повертається до лісу і каже:

— Грибами пахне, чуєш, Сашку?

Сашко, білявий, з дівчачим личком, теж спиняється, але хоч скільки сапає носом, нічого не чує. Та угледівши ген-ген над комином дим, зміркував:

— Еге... смаженими...

— Ет, — Василько сміється. — То, може, підемо?

— Куди? — дивується Сашко.

— Куди... звісно, по гриби. До лісу... Чуєш дух грибний?

— А чого ж, учора тільки дощ пройшов, то, певне, гриби тепер уже будуть...

Сяк-так пообідавши вдома, хлопці біжать наввипередки в яр — хто перший перестрибне рівчачок. Та куди там Сашкові! Мить — струмок давно позаду, і Василько вже мчить на горб. Захекався, поки вихопився на узлісся.

— Та мерщій-но!.. Сунешся, мов та черепаха!

Сашко мовчки сопе слідом.

У лісі тихо-тихо. Не щебечуть і пташки: ті подались у вирій, ті готуються до зими.

Лише дятел он вистукує на гілці. Хлопці перезирнулись. Василькові очі темніють, а рука вже закладає камінця в рогатку. А дятел знай собі вистукує, наче молоточком:

— А ти як?.. Ну, як, як?.. Ти так, так, а я от так, я от так-так...

Слухає оте перетакування Василько, і мимоволі опускається йому рука. Жаль стало дятла. І він виправдовується перед Сашком:

— Ач, як здорово!

Сашко мовчки пильнує дятла і згоджується:

— Умгу.

І хлопці повертають праворуч. А позаду ще довго лунає бадьорий стукіт дятла.

І знову так тихо, що чути, як он хруснув листок. Зірвався з гілки і, кружляючи, ніби вибирає місце, де приземлитися. Червоний-червоний. Василько ступає обережно, озирається.

— Тут я колись знайшов двох великих грибів, — копирсає черевиком листя.

Знову ледь вловимий хрускіт. І, описуючи коло, падає ще один листок. Жовтий-жовтий. Його далеко видко. Наче блищить.

Ідуть хлопці, пригинаються, нишпорять біля пеньків, навіть у кущі залазять, але нема й маслюків. А їх тут було завжди сила-силенна.

З годину никають лісом, але грибів нема. Простують ще до дубового урочища.

— Коли там не буде — треба вертатись додому, — зітхає Василько.

Сашко вже сердиться.

— Задач не розв'язали... а ти казав, грибами пахне...

Аж ось і дуби. На них ще зелене листя. Гарне, лапасте. А під дубами повно, ніби хто натрусив, жолудів. А на гіллі рясно-рясно...

Василько з рогатки розстрілює всі камінці, які мав по кишенях. Але на дереві стільки жолудів — зовсім не знати, що хтось їх збивав.

— Дай тепер я, — просить Сашко.

— Так нема ж чим стріляти вже...

— А ось жолудями, — підіймає Сашко продовгуватого, ніби аж засмаглого. Згори знову сиплеться.

Хлопці ще довго воюються із дубами. Натішившись, набивають кишені — набої на дорогу, і покидають ліс. Василькові ще не хочеться додому.

— Ходімо оцим шляхом, — підбиває він Сашка. — Там над яром є кислиця. Я навідався недавнечко — самий зеленець. Може, підстигли.

Сашко нехотя згоджується. Під деревом знайшли кілька уже жовтих. А на гілках ще рясно зелених. Покуштували та й кривляться обоє.

— Од твоїх яблук і Москву видко...

— І ні, — храбрує Василько, — уже кращі стали... А ось перші морози вдарять, тоді знайдеш під листям, тільки облизуватимешся, такі будуть добрі. Я знаю. Не раз навіть весною знаходив.

Хлопці доходять уже до села. Василько повертає на ферму — до матері треба зазирнуть. Іде й Сашко з ним.

Стають серед двору.

Василько відламує шматок хліба — онде тому найменшому рябенькому поросяті, що на зеленім моріжку. Мати казали, що воно слабе. Лізе до кишені й Сашко. Певно, і в нього крихи якісь там є. Та поки знайшов — розсипав жолуді, кілька покотилось.

— Васильку, диви-но, воно й жолуді їсть! — гукає Сашко.

— А що, — обличчя Василькові ясніє, — може і взавтра принесемо йому?

Сашко киває.

ОЛЕГ ВЕРНИГОРА

СЛИВИ ЗА СМІТТЯ

БОЛГАРСЬКА КАЗКА

Був у одного чоловіка син. Як виріс він, став батько міркувати, як би його одружити з гарною дівчиною, щоб щасливо жили вони.

Думав він, думав та й надумав. Поклав на віз слив і поїхав на села продавати.

— Кому слив за сміття, кому за сміття! — вигукував він, їдучи вулицею.

Хазяйки заметушилися. Кожній хотілося слив за сміття виміняти.

Дівчата, баби, молодиці — всі метнулись хати підмітати, щоб змести більше сміття та й більше слив за нього виміняти.

А сміття по хатах чимало назбиралося.

Одна лантух несе, друга — відро, третя — повний фартух.

Несуть та вихваляються:

— Гляньте, люди, скільки я сміття зібрала, добре, що такий дурень знайшовся, — віддам усе. Хай по кутках не громадиться.

— Он скільки я намела, та й ще стільки назмітаю.

— А я всього сміття й за рік не згребу. Стільки назбиралося, що хоч дурно віддавай. Це я нашвидку змела, бо страх як хочеться сливок покуштувати!

Бере той чоловік сміття, важить сливи.

Усі раді, і він веселий, всміхається у вус.

Та ось підходить до нього дівчина. У неї тільки й є сміття, що в хустинці. А хочеться їй виміняти слив.

— Чого ж ти, дівчино, так мало зібрала? Що ж я тобі дам за цю жменьку?

— Принесла б я, дядечку, більше, та немає у нас, і пилинки нема. А це мені сусіди дали за те, що я їм хату підмела.

Вислухав її чоловік і зрадів. Та з такої чепурної і роботящої дівчини, яка в хаті й пилинки не лишить, гарна господиня буде!

Такої йому невістки й треба.

Одружив він з нею свого сина і не шкодує.

ПРИБОРКАННЯ КИЦИКА

Якось я знайшов клаптик свіжої газети, в якій була правдива стаття про мишачі подвиги. Тільки я влаштувався ближче до світла, як з'явився Кицик. Він не зважив на те, що я не маю часу, і накинувся на мене. Мені довелось майнути у свою нірку. Розлючений Кицик з розгону просунув у нірку голову і — ні туди ні сюди. Застряг. Його очі зайнялися від злості, як дві зелені настільні лампи. В моїй квартирі зробилося ясно, як удень. Я спокійно дочитав цікаву статтю.

Кицик не витримав і заволав: «Змилуйся!» Я вибіг чорним ходом і спробував витягнути його за хвіст. Нічого не вийшло. Тоді я догадався, що зробити: роздобув блюдце сметани і поставив у нього ззаду. Кицик зашипів, як ракета, і вилетів з моєї нірки.

Так він визнав мене переможцем, а себе приборканим.

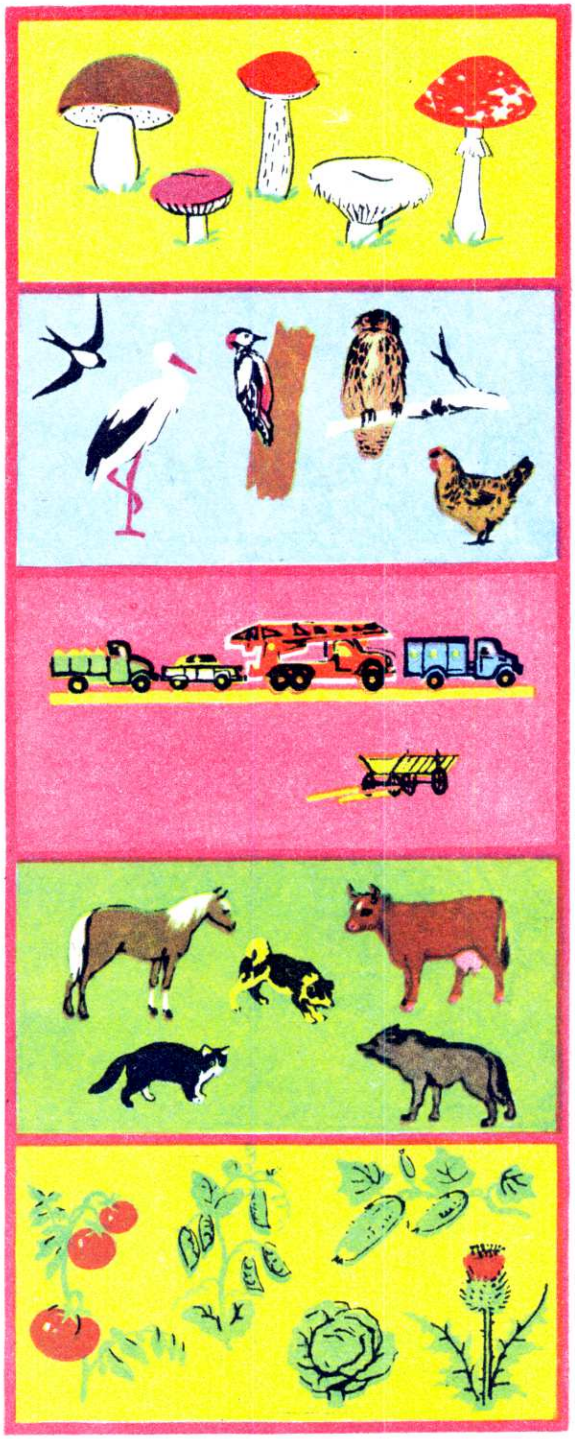

КРОТИ

Кроти будують метро без упину.
Кроти дуже схожі на хитру машину.
Їм ні до чого кирки й лопати —
Кріт — це малесенький екскаватор:
Тільки залізе в землю по шию,
Враз і тунелі, й траншеї він риє.
От якби кріт був завбільшки з верблюда,—
Тими метро скористались би люди!

ЮХИМ ЧЕПОВЕЦЬКИЙ

Знайди на кожному малюнку такий п'ятий предмет, що дуже відрізняється від чотирьох інших.

ХВІСТ — ГОЛОВА

Гра

Станьте в ряд один за одним і покладіть обидві руки на плечі того, хто стоїть попереду, — як на малюнку. Перший у ряду — голова, останній — хвіст. Голова біжить за хвостом, силкуючись його спіймати. Якщо впіймає, то хвіст стає головою і починає ловити останнього.

Кожний пильнує, щоб не розірвати ряду.

Гра йде швидко й весело.

Неодмінно пограйтеся в цю гру!

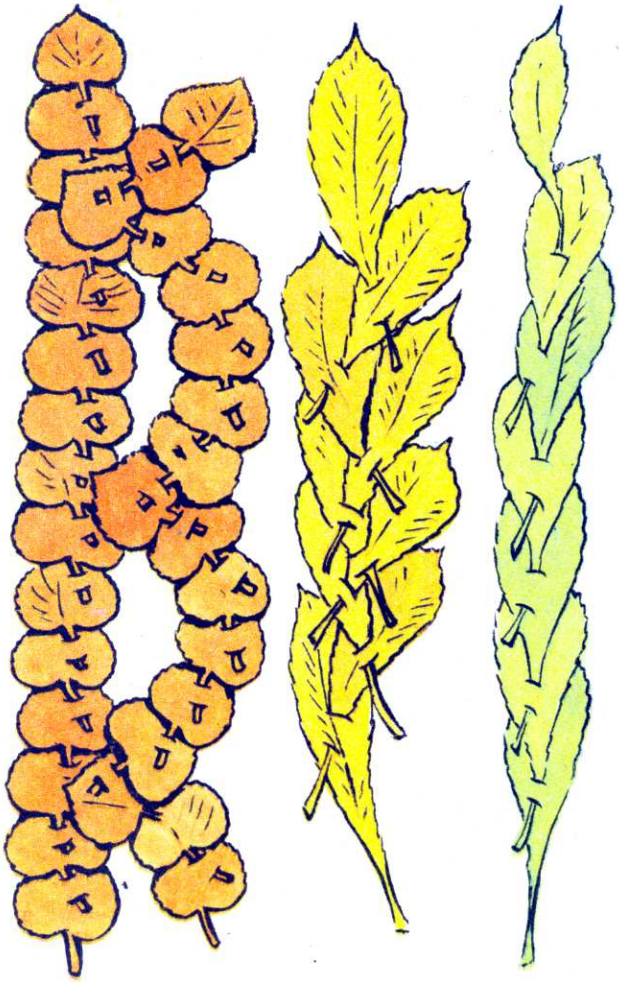

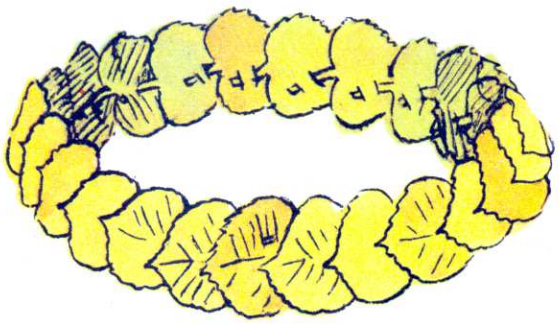
ОСІННІ ВІНОЧКИ

Скільки тепер усюди барвистого осіннього листя і яке воно гарне! Чудові віночки з нього виходять! Спробуйте зробити собі кілька віночків, таких, як на малюнку, й заквітчатись ними.

КАЛЕНДАРИК

ЛИСТОПАД

ЛИСТЯ ПАДАЄ

Ой насипало з діброви
Листя в полі й на ріці —
Я несу листки кленові,
Як червоні прапорці.

ВОЛОДИМИР МОРДАНЬ

Стало на порі, і прийшов Листопад — останній місяць осені.

— Дивіться, — кажуть люди, — Листопад надворі, а так гарно скрізь, і сонечко сяє...

Де ж бо людям знати, що Листопад притомився в дорозі і спочиває десь у тихому куточку лісу.

А як спочив день кілька, так і рушив у свої осінні мандри. І враз холодніше стало: щодня сіє похмуре небо дрібним дощиком, набігає злий вітер, кидається на всі боки, торсає оголені берізки, які й так тремтять від холоду.

Тепер навіть у старому гаю, який довго тримав тепло, теж холодно зробилося. Величезні дуби простягнули в небо довге чорне гілля і полощуть його в осінніх туманах.

Такої пори всі, хто ще не сховався від негоди, хто змарнував час, гріючись на сонечку, хутенько шукають собі зимовий пробуток.

Борсук у свою нору ледве пропхався, такий гладкий став за літо. Так-сяк заличкувався лісовим сміттям, і тепер йому байдуже, що там нагорі діється. Павук-ниткоплут давно під листя побрався, жуки по шпарках та під корою поховалися.

Забився до чиєїсь нори їжак, бо самому, отакими кволенькими ніжками, нізащо нори не викопати. А заєць — тому хоча б що: у нього під кожушком густе підшерстя виросло.

— Ось глянь, який у мене кептарик, — стає він перед очі жабі. — Чи гарний?

— Та гарний, гарний, — ледве чутно мимрить жаба, а сама трясеться від холоду.

— Ти лисові рудому похвалися! — кепкує згори білка...

Не страшить холод і лосів. А їжі в лісі доволі: за літо стільки молодого пагіння наросло, аж продертися крізь нього важко.

Під старим гнилим пнем зна-

йшли собі тепле житло вужі, ящурки, сірі земляні жаби. Всі сидять тихенько, і ніхто нікого не штовхає, бо враз надвір виженуть...

Іде місяць Листопад, і далі-подалі стає холодніше. Як не капотить прозорими слізьми ліс, то стелеться долі білим мереживом тоненька паморозь. Вона огортає кожну гілочку, потьмянілі трави і живе-красується, поки не зазирне в ліс зморене осіннє сонце.

На ставах та озерах, де влітку безжурно гомонів очерет, схопилася за береги тонка прозора крижинка. Тихо зараз на озері. Пішла углиб зимувати риба, не кумкають жаби, хіба тільки десь подалі від берега перепочиває табунець диких качок: позавертали голови під крила і дрімають. Але й вартовий є: кря-я-я!.. — гукає він стривожено, як тільки де шелесне. Качки схоплюються, б'ють крильми об воду й зникають в густому тумані.

Інколи в Листопаді й сніжок випадає. Тільки не довго він пролежить, бо забуває Листопад землю морозом скувати. Іншим разом так Морозенка намовить, аж гуде матінка-земля! Та сніжити вже нікоди, вже Грудень у двері стукає. Так і вирушає Листопад у дорогу, справи не доробивши.

Листопадовий календар

1 ВІВТОРОК

2 СЕРЕДА

3 ЧЕТВЕР

4 П'ЯТНИЦЯ

5 СУБОТА

6 НЕДІЛЯ

7 ПОНЕДІЛОК

8 ВІВТОРОК

СВЯТО ЖОВТНЯ

9 СЕРЕДА

10 ЧЕТВЕР

11 П'ЯТНИЦЯ

12 СУБОТА

13 НЕДІЛЯ

14 ПОНЕДІЛОК

15 ВІВТОРОК

16 СЕРЕДА

17 ЧЕТВЕР

18 П'ЯТНИЦЯ

19 СУБОТА

20 НЕДІЛЯ

21 ПОНЕДІЛОК

22 ВІВТОРОК

23 СЕРЕДА

24 ЧЕТВЕР

25 П'ЯТНИЦЯ

26 СУБОТА

27 НЕДІЛЯ

28 ПОНЕДІЛОК

29 ВІВТОРОК

30 СЕРЕДА

СВЯТО

Віє вітер крилато,
Сяє сонце з висот,
Жовтня радісне свято
Зустрічає народ.

ВОЛОДИМИР СОСЮРА

БІЛЯ ВОГНИЩА

Було це давно. В Росії відбулася Жовтнева революція. Озброєні робітники разом з революційними солдатами й матросами прогнали буржуїв і взяли владу в свої руки. Головою першого в світі Радянського уряду вони обрали Володимира Ілліча Леніна — свого найкращого друга і товариша.

Одного разу, пізно вночі, солдати і робітники, які охороняли Смоль-

ний, де тоді містився уряд, грілися біля вогнища. Червоні язики полум'я освітлювали суворі обличчя людей, броньовики та кулемети, що стояли біля будинку. А сам будинок ніби розтанув у густій темряві ночі. У вікнах давно вже погасли вогні, тільки в одній кімнаті на третьому поверсі світилося. Там — кабінет Леніна.

— А Ленін ще не спить, — сказав пітерський робітник Микола Іванов, поправляючи на шкірянці кулеметні стрічки.

Усі хто сидів коло багаття, глянули на освітлене вікно.

— Ілліч сьогодні увечері виступав перед солдатами, — тепло усміхнувшись, промовив латиський стрілець Янош Брикшне.

Російський селянин Сергій Гусєв, що сидів ближче до багаття, підкинув у вогонь дров і прогув басом:

— Мені теж пощастило сьогодні вдень побачити товариша Леніна... Наші селяни відібрали землю в поміщика, — казав він далі, помовчавши. — А виорати та засіяти її — нічим. От і вирішили всім селом: іди, мовляв, до самого Леніна. Він скаже, як бути!

Дрова у вогні тріщали і розсипали іскри на всі боки.

Заговорив Степан Гордієнко, солдат-кулеметник з України:

— На світанку стоїмо з дружком на варті біля кабінету Леніна. Спати хочеться, аж очі злипаються. Раптом відчиняються двері — виходить Володимир Ілліч. Пальто наопашки, в руці — чайник залізний.

— Доброго ранку, товариші!— вітається.

— Доброго ранку, товаришу Ленін! — відповідаємо.

— Як себе почуваєте?

— Дякуємо, чудово!

І тут же запитуємо:

— Котра година, Володимире Іллічу?

Ленін вийняв кишенькового годинника і відповідає:

— Чотири. Що, зміну чекаєте?

— Так, пора...

Ілліч сховав годинник і пішов по окріп.

— Почекай, почекай, Степане. Ти кажеш, бачив Леніна рано-вранці? — зупинив Гордієнка Іванов.

— Еге! — відповідає солдат-українець.

— Ви, батеньку, бачили Володимира Ілліча вдень?

— Так! — підтверджує селянин Гусєв.

— Ти, Яноше, бачив Леніна увечері в своєму полку?

— Так! — погоджується латиський стрілець.

— Виходить, Ленін без зміни працює. Без сну і відпочинку.

— Виходить, так, — погодилися всі і знову з любов'ю глянули на освітлене віконце. — Для всього народу працює!

ПАВЛО МАКРУШЕНКО

На Сулі точився бій...

Гостро блискали шаблі,
Тоскно ржали коні.
Проти білих на Сулі
Бій вели червоні.

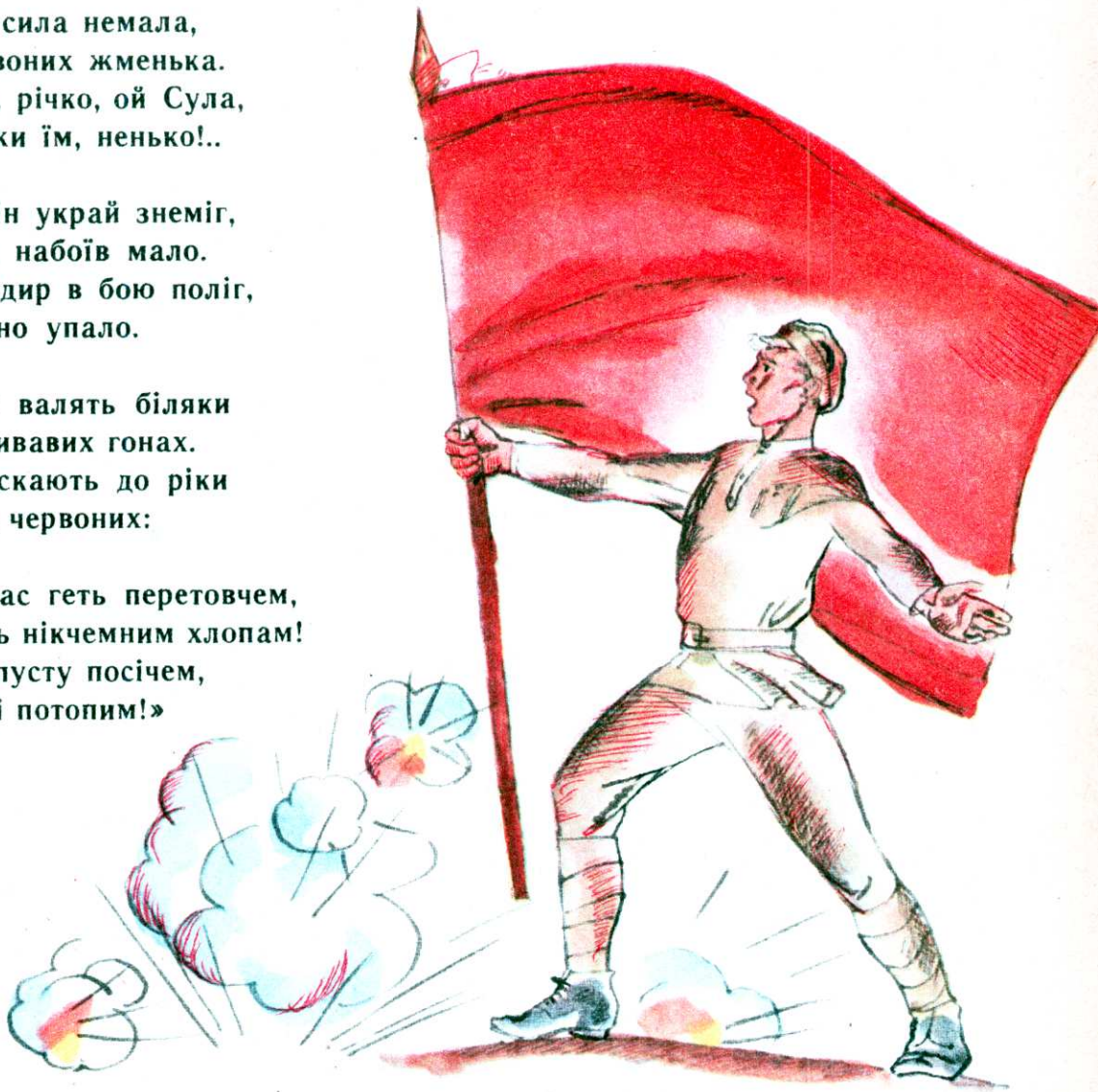
Білих сила немала,
А червоних жменька.
Ой ти, річко, ой Сула,
Поможи їм, ненько!..

Їх загін украй знеміг,
В них набоїв мало.
Командир в бою поліг,
Знамено упало.

Валом валять біляки
По кривавих гонах.
Притискають до ріки
Воїнів червоних:

«Ми вас геть перетовчем,
Смерть нікчемним хлопам!
На капусту посічем,
У Сулі потопим!»

Нависа шабельний свист
Їм над головою...
Раптом звівсь на повен зріст
Хлопець над Сулою.

Звідкіля — ніхто не зна —
Взявся на Посуллі.
Знамено угору зняв
І поніс крізь кулі.

Сто рушниць по ньому б'ють,
Та безсила зброя:
Білі кулі не беруть
Юного героя.

Коло нього сто гранат
Риють чорні вирви.
По землі осколків ряд
Сипле, мов із прірви.

А йому усе дарма.
Сполошились білі —
Видко, сил таких нема,
Щоб сміливця вбили!..

Знамено підносить він
Вгору — вище, вище,
А за ним іде загін
В люте бойовище.

Бився кожен за п'ятьох,
Де й взялися сили!..
Наче той чортополох,
Ворога косили!

Впала трупом, полягла
Біляків облога!..
Ой ти, річко, ой Сула,
Наша перемога!..

Звідкіля — ніхто не знав —
Взявся на Посуллі
Той, що прапор підійняв
І поніс крізь кулі.

І тепер ніхто не зна,
Як ім'я хлопчини.
То славетна давнина
Нашої країни.

ОЛЕКСАНДР ПАРХОМЕНКО

ПОЇЗД МАЙБУТНЬОГО

Гей, кому треба, в вагон піднімайсь!
Подано поїзд кур'єрський на Марс.
О восьмій годині, на час вечері,
Будем за графіком на Венері.
Далі зупинка у нас на Сатурні,
Там будуть танці, розваги культурні.
Можемо Сонце об'їхать кругом,
Потім шугнути Чумацьким Шляхом.
І незабаром — не вспієш огледіться —
Вже перед нами Велика Ведмедиця.
Рушив у путь міжпланетний експрес,
Лиш смуга біліє в блакиті небес.
Але ось на вокзал якась жінка прибігла.
— Яка досада! Знову не встигла!
— Синьйоро, не треба так хвилюватися,
Наступний поїзд — хвилин за двадцять.
— Мені недалечко, тільки до Місяця,
Поїду тролейбусом номер тисяча.

ДЖАННІ РОДАРІ

Загадка

Сиві воли усе поле залягли.

(Туман)

Вовк і баранець

АРАБСЬКА КАЗКА

Гнався якось Вовк за Баранцем. Баранець вибився з сили й почував, що не втече. Тим-то він став, зачекав на Вовка та й каже:

— Що вдієш, їж мене. Тільки вволи моє останнє бажання.

— Гаразд, — промовив Вовк. — Кажи, чого ти хочеш?

— Я чув, що з тебе неабиякий співак. Заспівай мені, нехай я затанцюю перед смертю.

Усміхнувся врадуваний Вовк, одкашлявся, сів та й завив скільки сили стало. А Баранець усе скаче та пританцьовує.

Як почули вовчий спів собаки в ближньому селі! Як погнали щодуху на Вовка! Побачив той, що непереливки, — та в хащі!

А Баранець усміхнувся та й пішов собі живий-здоровий.

Рано чи пізно

Десятирічний Мишко наказує меншій сестричці:

— Зінко, зараз же помий після себе чашку й блюдце! Та гляди мені, не розбий, бо дістанеш!

— Я ще нічого не розбила, а ти вже кричиш, — образилась Зіна.

— Тоді вже пізно буде кричати, як розіб'єш, — баском відповів Мишко.

ЛУКА ЛЯШЕНКО

ПРИБОРКАНИЙ ВОРОГ СТАЄ ДРУГОМ

«Хто підніме на тебе лапу, буде мати справу зі мною! — сказав Кицик. — Твій ворог — мій ворог! В цирку я буду найкращим номером твоєї програми».

І Кицик неперевершено стрибав крізь палаюче коло. Їздив на кулі.

А після виступів ходив у магазин за покупками. Бавив маленьких мишенят.

Нарешті я з ним так заприязнився, що ми навіть разом сфотографувались.

ЗАЄЦЬ БЕЗ ХАТКИ

Гра

У цю гру грає одразу багато дітей. Хтось один буде зайцем, що не має власної хатки, а хтось інший — мисливцем. Цей заєць стає по один бік майданчика, мисливець же — по другий.

На майданчику є багато хаток — це гуртки з п'яти або шести дітей, що стоять кружка, взявшись за руки. У кожній з цих хаток є свій заєць. Гра починається з того, що мисливець кидається доганяти зайця, який не має хатки. Цей, рятуючись, може вбігати в першу-ліпшу хатку. Мисливцеві ж цього робити не можна. Як тільки безпритульний заєць ускочить в хатку, з неї повинен тікати заєць, що був там досі. Мисливець женеться за цим зайцем. Він тікає і собі забігає в якусь хатку, а заєць, що був у ній до того, рятується від мисливця.

І так аж поки мисливець не впіймає зайця. Якщо ж упіймає, то гравці вибирають іншого зайця без хатки й іншого мисливця, і гра триває.

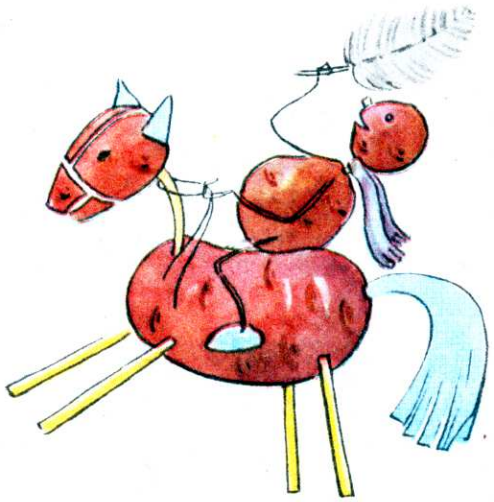

КУМЕДНІ ІГРАШКИ

Обидві іграшки, які ти бачиш на малюнку, зробити легко.

Ось веселий вершник, схожий на морков'яного панка з пісеньки. Як бачиш, його зроблено з чотирьох картоплин — однієї більшої, двох багато менших і однієї зовсім маленької. Усі картоплини треба підібрати такі, щоб дві з них найбільше скидались на голову і тулуб вершника, третя — на голову коня, четверта — на кінський тулуб. Руки й ноги вершника з дроту, а шарф його, вуха і хвіст коня — з м'якого паперу. В руці вершника — гнучка пір'їна. Шия й ноги коня з паличок.

Якщо зробити іграшку старанно, вона виходить дуже втішною.

Не менш веселі і оцей кіт із гномом. Візьми чотири каштани, трохи дроту, кілька тоненьких паличок та жолудь із шапочкою. Шилом попроколюй дірочки в каштанах і жолуді, щоб можна було з'єднати їх паличкою (як на малюнку) і протягти дротики-«руки» та «ноги». На жолуді-«голові» намалюй очі, ніс і рот. Це — голова гномика. Голова кота — з каштана. На ній теж намалюй очі, ніс і рот та причепи вуса з дроту. До «ніг» можна зробити з пластиліну такі «підпірки», як на малюнку. От і маєш другу кумедну іграшку.

КАЛЕНДАРИК

ГРУДЕНЬ

ЗИМА

Сніг лягає всюди
Білим полотном.
Морозенко-Грудень
Бродить над Дніпром.

ВОЛОДИМИР МОРДАНЬ

Рано всі прокинулися, а надворі вже Грудень. Не квапиться, сніжком землю припорошує, пойняв усе навколо морозцем невеликим. І вже куди не глянь — і в просіках, і на лісових галявинах, і в полі — скрізь так натоптано...

Це вночі зайці бігали. Довгі переплутані ланцюжки слідів забігають аж до самого села. Ось тут спинався довговухий на задні лапи, хотів чикнути гострим зубом молоду яблуньку — поспитати, яка вона на смак. Але тоненький стовбурчак так дбайливо обгорнуто соломою, що дарма! Косоокий лише насмітив на чистому снігу. А ледь-ледь почне братися на світанок — зайців уже нема. Бо в селі щось як загрюкає, як забумкає — либонь, мисливці рушниці ладнають!

Звідки зайцям знати, що там, де біліють довгі засніжені дахи, скупилося з колгоспних ланів уже залізне військо. Воно вже оббулося у цій великій майстерні, і кожен мовчки жде, коли його час наспіє. Тут і трактори, і комбайни, і віялки, і граблі, і навіть лопати в куточку принишкли. І в кожного своя біда: той увесь деренчить, цей зуба поламав, а он тому очі так запорошило, що стоїть і нікого не бачить, а тільки слухає. Біля котрого майстри поклопотались, той знов стає дужий і такий на виду гарний, що всі ніяк з дива не вийдуть: невже й вони такі гарні стануть?

Та люди про всіх подбають, бо працею важкою на ланах безкраїх зажили вони шани і дяки великої...

Скрізь Грудень зазира, в кожну шпаринку встромиться: помацає засіки з пашнею, шатирить у коморах, повних добра різного, наверта туди, де ремигають та мукають, і туди, де гелгочуть, і де кукурікають аж на все село.

— Ого... — тільки й каже собі подумки. — Скільки добра люди надбали, який вжиток великий мають!

А сам сніжить помаленьку. Сів було в лісі спочити хвильку, коли нараз хтось як гримне:

— Геть-чисто замерз у цій холодній гаврі! Певне, той Грудень недужий, що снігом ледь сипле.

— Та я увесь ліс снігом завалю! — похопився Грудень. — На дорогах перемети понаставляю! І на ганки, і в сіни, і на підвіконня... і в очі сипатиму!

І закружляли в повітрі білі снігові літаєчки. Вони боязко торкалися стовбурів дерев, тихо та легесенько лягали на лапате гілля

ялиць, укривали м'якою білою ковдрою поля, луки, скуті кригою річки та озера.

Поховалися в остріхах горобці, принишкло й лісове птаство. Найдивніше тому, хто зими ще й у вічі не бачив. Молодий вовк то в один бік зубами клац, то в другий: і що то за дивні метелики — вмить тануть у гарячому роті — ні питва, ні їжі...

Довго йшов густий лапатий сніг, та однієї ночі, коли всі вже обляглися, раптом вияснило і наставив гострі вуха молодий місяць.

«Диви, як гарно світить, якраз у дорогу збиратися», — подумав Грудень. Застебнув щільніше кожушка, нап'яв дужче шапку, взяв у руку ціпочок і — бувайте здорові!

Казали, ніби аж ген-ген за лісом стрів він серед ночі дідугана у довгому кожусі, з ціпугою та з мішком за плечима. Вклонилися один одному, як і подоба чемним подорожнім, та й пішли кожен своїм шляхом.

Може, воно й справді так, бо той дідуган завше нас на Новий рік одвідує. Кожен його бачив і добре знає.

Грудневий календар

1 четвер

2 п'ятниця

3 субота

4 неділя

5 понеділок
День радянської Конституції

6 вівторок

7 середа

8 четвер

9 п'ятниця

10 субота

11 неділя

12 понеділок

13 вівторок

14 середа

15 четвер

16 п'ятниця

17 субота

18 неділя

19 понеділок

20 вівторок

21 середа

22 четвер

23 п'ятниця

24 субота

25 неділя

26 понеділок

27 вівторок

28 середа

29 четвер

30 п'ятниця

31 субота

Загадка

Ходить, блудить, мандрує,
Мости з льоду будує.
Старий він, сивий він,
А борода з волокін.

(Мороз)

Запурхали сніжинки

Запурхали сніжинки
На площі, на будинки.
Мережані, зірчаті,
Прозорі, пелехаті...

А ми їх упіймали,
Взяли й намалювали.
Тепер сніжинки-квіти
В кімнаті будуть жити.

ГАЛИНА ДЕМЧЕНКО

Біжить зайчик дорогою

Народна пісня

Біжить зайчик дорогою
Та й скаче,
Затуляється лапками
Та й плаче:
— Усі ж бо я та й городи
Обійшов.
Ніде ж бо я капустиці
Не знайшов.

І ТРАПИТЬСЯ Ж ОТАКЕ

Від самого ранку купчилися за лісом сірі хмари і погрожували відтіля своїм холодним подихом: ху-у-у...

— Тікай, Мишку, — гукали всі до ведмедя. — Бо зараз як вийне снігом!

А Мишко, знай, ягодами ласує: то горобиною, то калиною... Сніг пішов уночі. На ранок таке зробилося!.. Ні стежки, ні доріжки, — скрізь однаково біло. «Ой лишенько,— злякався ведмідь, — як же ж тепер барліг шукати?»

Він туди, він сюди — нема шляху! До тої біди ще хтось у лісі сокирою клюк-клюк! А гавкучий собака десь гав-гав! Сів захеканий ведмідь під ялиною і аж тремтить увесь.

А тут ще снігур:

— Так йому й треба, скрізь горобину пообскубував!

— Бачили ви цього ненажеру!— гукнула на снігура сорока. — І тобі вистачить. Не клопочися, Мишку, біжи лишень за мною...

Сама пурх-пурх, а ведмідь за нею човг-човг мокрими п'ятами. Так і дісталися барлога. І вже знає сорока, що навесні Мишко їй неодмінно віддячить. Скільки хоч натрусить м'якенької шерсті на гніздо пташенятам.

ЮРІЙ СТАРОСТЕНКО

Індонезійська казка

Кіт, сидячи на сонці край свого садка, дрімав собі. Де не взялися мавпи, з гиком і криком улетіли в котів садок, здерлись на дерева, а там і на хату.

Кіт розсердився, але, сховавши гнів, сказав люб'язно:

— Будьте як удома, любі мавпи. Тільки прошу вас ласкаво, не займайте дідового дзвона, — і показав на осине гніздо на дереві.

— Дідового дзвона? — здивувалися мавпи, хоч нічого й не втропали. — Чому ж би то й не займати?

— Бо це не простий дзвін, — пояснив кіт. — Дід дзвонить у нього тільки тричі на рік. Як дзвін задзвонить зараз, дідусь розгнівиться.

— Ото й усе? — зареготали мавпи. — Ну, ми його не дуже боїмося!

— Робіть як знаєте. Тільки постривайте, поки я втечу, — не хочу я до цього діла мати, — сказав кіт і скочив на хату.

Тільки він сховався, мавпи похапали камінці й паліччя та й давай бити по осиному гнізді.

Ой, що тут зчинилося!

Оси хмарою висипали з гнізда та й кинулись жалити мавп, де тільки влучать. Як пустилися ж мавпи тікати — то аж у холодній річці врятувались.

Та хоч і врятувались, а ще й досі пам'ятають пекучих ос із котового саду.

НОВИЙ РІК

Сценка

На сцені прикрашена ялинка. Дзвонить годинник — веселий хлопчисько з циферблатом на грудях та шапочкою-дзвоником.

Годинник.

Я цілий рік із вами жив
І вас хорошому учив.
Учив ранесенько вставать,
Дзвонив вам день при дні.
Чи разом з вами святкувать
Дозволите мені?

Діти.

Дозволимо!

Годинник.

І вітрище тут не віє,
І сніги тут не метуть.
То чого ж, не розумію,
В залі музики не чуть?

Годинник у дзвіночок задзвонив. Озвалась музика. Почався танок.

Годинник.

Ну і танець для початку!
До вподоби він мені!

А під ялинкою гостя з'явилася, Сорока-білобока.

Годинник.

Може, ти до нас, дівчатку,
Принесла нові пісні?

Сорока.

От і ні!
Я ж, як бачите, Сорока,
Гарна птаха білобока.
І куди я захотіла,
То туди і полетіла,
Прилетіла до подружок,
До вертушок-говорушок,
Тих, що слухать не хотять —
Безупинно скрекотять,
Не побудуть тишком-нишком
Ні за столиком, ні в ліжку.
Признавайтеся мені —
Є сороки тут чи ні?

СТРІЧАЄМО

Діти.
Немає!

Хлопчик *(поважний такий, спокійний).*
Ми завжди слухняні дуже.
Ми з сороками не дружим!

Сорока.
Од біди та до біди!
Я попала не туди!
Дуже дивний дитсадок —
Бач, у нім нема сорок!
Де ж мені шукати їх?
А надворі холод, сніг...
Не женіть мене з кімнати —
Я не буду пустувати!

Дівчинка *(метка непосида).*
Ні, не треба, не женіть,
Будем тихо ми сидіть!

Зраділа Сорока, вмостилась коло дівчинки, а діти пісню заспівали про новорічне свято. Тільки скінчили, аж під горбком сніговим — «х-х-р-р-р!» — захріп хтось. Годинник туди, а з-під ялинки Ведмідь сонний вилазить, потягається, позіхає, очі протирає лапами.

Ведмідь.
Тільки-тільки задрімав...
Ти чого мене злякав?

Годинник.
Свято зараз тут у нас,
І для сну зовсім не час.
У барліг іди, лінюх,
Загортайся у кожух,
Задавай там хропака!
Ми не хочемо сонька!

Ведмідь.
Я — сонько? А як назвать
Тих, що люблять довго спать?
Сонні одягаються,
В дитсадок спізняються?
Є такі між вас?

Метка дівчинка разом
з Сорокою,
Нема!
Тут шукаєш ти дарма!
Ми у танці меткі,
Ми у пісні дзвінкі
І до діла беручкі...

Ведмідь.

Ну і я вам не лінюх!
Хоч який важкий кожух,
Покажу усім свій хист!
Я — найкращий танцюрист!

Пішов у танок, з ноги на ногу перевалюється. Аж захекався. Зупинився, проситься:

Дайте сісти і мені —
Буду слухати пісні!

А пісня в дітей знайшлася якраз для Ведмедя: про ліс густий та ялинку пишну-препишну. Та тільки доспівали, як хтось у двері затарабанив. Годинник туди, а звідти Жук суне, на Годинника рогами заміряється. Налякався Годинник, свого друга-помічника покликав:

Півнику-братику!
Ти мене виручав —
Людям час сповіщав.
Відгукнися на біду —
Поможи, бо пропаду!

Вискочив Півник гребенястий, дзенькнув шпорами, на Жука дзьобом націлився.

Півень.

Кукуріку-кукурік!
Що ти є за чоловік?

Жук.

А я собі Жук-Жук,
А я собі чорний!
Ви на мене подивіться,
Який я моторний!
Який я моторний!
У кого я вдався —
Хоч би брів я через річку,
І то б не вмивався!..

Півень.

Ти шукаєш невмивак!..
Чи не так?

Жук.

Я бруднулям перший друг.
Гляньте, скільки їх навкруг!

Півень.

От дивак! Та придивись —
Може, це й було колись,
А сьогодні всі в обновах,
У костюмчиках святкових.
В кісках — бантики барвисті.
Щічки вмиті, руки чисті.
Не боявсь ніхто води!
Ти і сам під кран піди,
Там умийсь, причепурись,
Потім з нами веселись.

Бере Жука, лагідно виводить за двері. Повернувшись, каже:

Тут у нас і тепло, й сухо,
А надворі завірюхи
Всі дороги замели,
Всі стежини занесли.
Звідтіля під наші двері
Літуни червонопері
Прибули у добрий час.
(Кличе)
Гей, ідіть сюди, до нас!

Залетіли, закружляли довкола ялинки червоногруді Снігурі, потім стали півколом.

Снігур.

Ми-веселі Снігурі,
Приземлились у дворі.
Нас Мороз вперед послав,
Бо в самого стільки справ!
Принесли ми звістку вам —
Зараз з'явиться він сам!

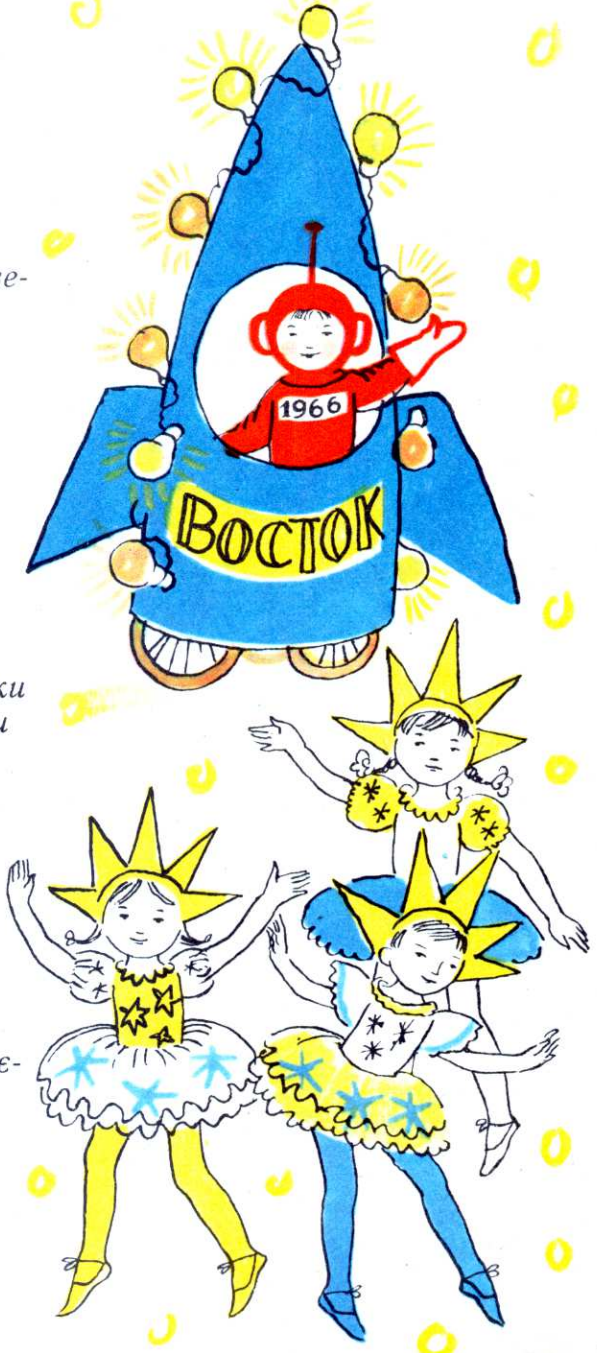
З'являється Дід Мороз. Він оглядається і кличе:

Гей, Снігурочко, ходи!
Чи попали ми туди?
Звісно, це — дитячий сад!
Я вітать онуків рад!

З Новим роком, світлий дім,
Хай панує щастя в нім,
Хай приносить кожен день
Стільки радості й пісень,
Скільки в небі зірочок!

Снігурочка.

І в ялинки голочок!

Дід Мороз.
З Новим роком!
Тільки де,
Тільки чом це він не йде?

Ну звичайно, це Годинник винен — заслухався. Схаменувся він, перевів стрілки. Широко відчинились двері, і на блакитній ракеті в'їхав Космонавт — Новий рік. Його оточують Зорі і Сніжинки. Лунає весела пісня космонавтів, яка переходить у танок Зірок і Сніжинок. Та ось Новий рік підходить до Годинника.

Годинник дзвонить.

Новий рік.
Поспішав сюди не марно —
Як у вас тут гарно-гарно!..
Дід Мороз *(сплеснувши руками)*
Ох, я загаявсь на біду!
Мене чекають, я піду.
Іще чимало в мене справ...

Робить кілька кроків і зупиняється.

Снігурочка.
Чому ж це ти, дідусю, став?

Дід Мороз.
Бо перше, ніж іти мені
В далекий білий світ,
За гарні танці і пісні
Подякувати слід.
А ще, онуки, я припас
Даруночки для вас!

Роздає подарунки, а потім прощається:

До побачення, малята!
Через рік зовіть на свято!

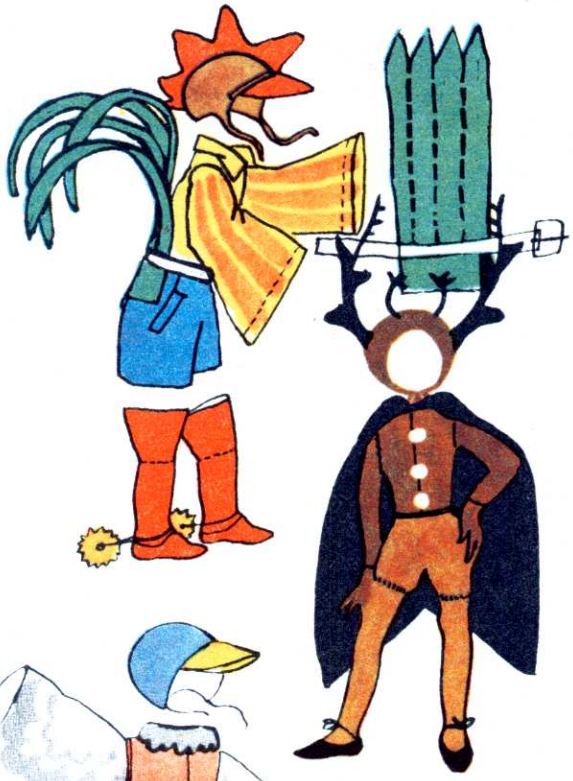
ТАМАРА КОЛОМІЄЦЬ
СТЕПАН РОЧИНЬ

НОВОРІЧНІ ВБРАННЯ

Весела сценка, яку ви перед цим прочитали, стає ще цікавішою, коли виконувати її самим. А для цього треба зробити собі такі вбрання, як на малюнках, — Космонавта, Снігуроньки, Жука, Снігурів, Півника та інші. Нехай вам допоможуть старші — і ви матимете ці барвисті вбрання. А їх можна й просто вдягти на Новорічне свято.

КАЛЕНДАРИК

ЗАПРОСИНИ

— Діду Морозе
З червоним носом,
Ждем вас на свято,
Приходьте з морозом.
Візьміть з собою
Зиму-біляночку,
Вашу снігурочку, —
Доньку Оксаночку.
Ми їй дамо
Рукавички пухові,
Бо не страшні нам
Вітри зимові.
Діду Морозе
З червоним носом,
Ждем вас на свято,
Приходьте з морозом.
Як ви бродили
По лісі густому,
Ви нам ялинку
Несли додому.

В лісі ви бачили
Шишкарика-птицю,
В лісі пізнали ви
Хитру лисицю.
Зайця зустріли ви
На білій долині...
Що ж нам принесли
В своїй торбині? —
Вуса підправив
Дідусь бородатий,
В шибку постукав,
Зайшов до хати.
Зняв із плечей
Свою білу торбинку,
Щиро всміхнувся
І став під ялинку:
— Я вам приніс
Снігової пороші,
Я вам приніс
Подарунки хороші!

МИКОЛА СИНГАЇВСЬКИЙ

До нової зустрічі, друзі!

Ну от, дорогі друзі, і завихрилась уже над полями віхола, задзвеніли льодком промерзлі дороги. Лаштується в дорогу Старий рік, Новому всі свої справи передав. Ось і заглянув він до вашого дитсадка:

— Зоставайтесь здорові, малята! Чим же ви мене проводжати, а Новий рік зустрічати будете?

— Піснями дзвінкими! Віршами новими! Танцями!

— Що, знову тими самими? — дивується Старий рік.

— Ні, новими, зовсім новими, найновішими. Знаєш, скільки ми їх вивчили! Ти не думай, ми не забули нашої з тобою розмови, коли ти ще Новим був.

— Іграшки ми тепер знаєш які майструємо!

— І на городі нашому он який врожай виріс! Помідори червоні та соковиті, цибуля золотиста та злюча-злюча!..

— У кролиці кроленята були. Кумедні такі малишнята. Усі виросли, клітка з ними в дворі стояла. Траву малим носили, морковицю...

— Курчата в інкубаторі вивелись. Півники-розбишаки. Співучі. Он вони по двору бігають, чубляться.

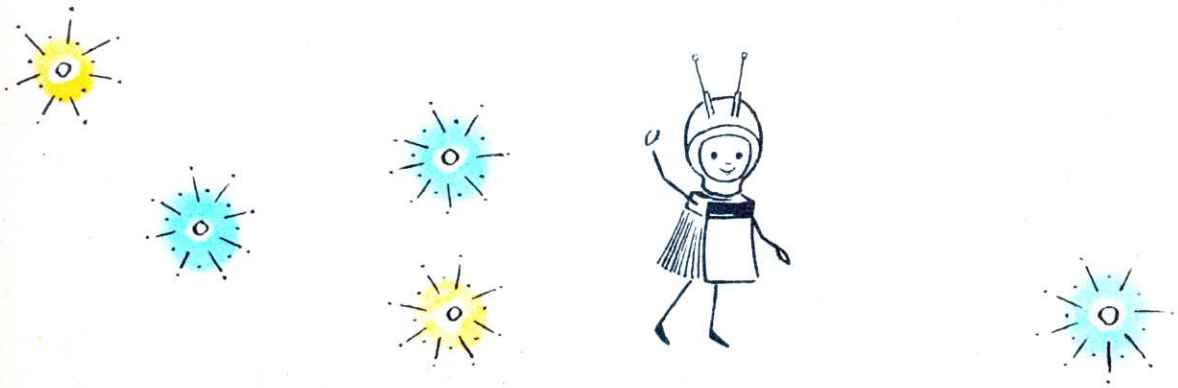
— Ракета в нас є. Як справжня. Ми в космонавтів бавимось.

— Із снігу криголам збудували...

Багато-багато цікавих справ було у вас. І не розкажеш про всі. А скільки ще буде!

Тож до зустрічі у Новому році, ще веселішому, ще щасливішому.

ВАШ КАЛЕНДАРИК

З М І С Т

З Новим роком! 3

Воронько П. Ялиня 5
Старостенко Ю. «Здрастуй, Зимо» 6
Січневий календар 8
Забіла Н. Ялиночка-красунечка . . 9
Новорічні малюнки-загадки 10
Демченко Г. Стукотій 11
Вінграновський М. Прилетіли гуси 11
Ходза Н. Якось узимку. *Переклад з російської* 13
Осєєва В. Малюнки. *Переклад з російської М. Осипова* 15
Воронько П. Дідів портрет 15
Верейська О. Тетянка-революціонерка. *Переклад з російської Л. Лапчиневської* 16
Спіймана дорога. *Африканська казка* 20
Чеповецький Ю. Пригоди мишеняти Мицика 21
Бабуся винна. *Жарт* 21
Чеповецький Ю. Наука — важка штука. *Переклад з російської Л. Солонька.* 22
Сірий кіт. *Гра* 22
Для умілих рук. Коробочка для майстерниць 23

Первомайський Л. Срібні дерева 25
Старостенко Ю. «Серед ночі» . 26
Сонце, Мороз і Вітер. *Українська народна казка* 27
Лютневий календар 28
Забіла Н. Лесь та Жук 29
Філановський Г. Як ми гралися в пластмаси 30
Хвалилася зима. *Малюнок-загадка* 30
Бойко Г. Друге місце 31
Гриб К. Щирість 32
Воронько П. Сопілочка 33
Яворчакова М. Посоромилась би. *Переклад з польської* 34
Чеповецький Ю. Хвіст — велике діло! 35
Дзятко О. Помічниця 35
Де тут помилився Календарик? *Малюнок-загадка* 36
Хто швидше? *Гра* 36
Для умілих рук. Килимок. 37

Олесь О. «В небі жайворонки в'ються» 39
Старостенко Ю. «З того часу» . 40
Березневий календар 42
Капельгородський П. Весна . . 43
Прийшла весна . Малюнок-загадка 43
Яворчакова М. Таємнича мама. *Переклад з польської* 44
Кульська І. Ідем на Дніпро . . . 45
Не плач, Янку. *Чеська пісенька. Переклад Г. Бойка* 45

Куровський Д. Портрет 46
Шевченко Т. «Старий сидів в сорочці білій» 47
Родарі Дж. Палац із морозива. *Переклад з італійської* 48
Чеповецький Ю. Пригоди мишеняти Мицика 49
Демченко. Г. Цок-цок-цок, так-так . 49
Кульська. І. Ложка. 50
Мак. *Гра* 50
Для умілих рук. Водяний млин . . 51

Мордань В. І квіти, й трава, і тепло! 53
Старостенко Ю. «Як прийшов місяць Квітень» 54
Квітневий календар 56
Воронько П. Журавлики-журавлі . 57
Симоненко В. Засівна пісня . . 57
Забіла Н. «Ім'я Леніна відоме в цілім світі» 58
Пархоменко О. Таємниця дяді Курта 59
Календар подвигів 60
Познанська М. Я полечу у космос, мамо 61
Родарі Дж. Коник, дерево і хлопчик. *Переклад М. Осипова* . . . 62
Кузнецова В. Постовий 63
Забіла Н. Оксана Іваненко . . . 64
Іваненко О. Хвилька 64
Сироватка Олд. Будинок. *Переклад з чеської* 68
Коломієць Т. Коло нашого двора . 68
Як Квітень до Березня в гості їздив. *Українська народна казка* 69
Чеповецький Ю. Пригоди мишеняти Мицика 70
Зозуля. *Гра* 70
Для умілих рук. Ракета 71

Стелися, хмеленьку. *Народна пісня* . 73
Маяковський В. Травнева пісенька. *Переклад з російської* 74
Дьоміна Т. Червона квітка. *Переклад з російської М. Осипова* . . . 75
Травневий календар 76
Три товариші. *Народна пісня* . . . 77
Капустиця. *З народного* 77
Старостенко Ю. «Коли у полі взялися трубочкою жита» 78
Весна-красна. *Сценка. За творами Дніпрової Чайки, О. Олеся, М. Вороного та народними* 80
Гренков Валдіс. Друзям перекладач не потрібен. *Переклад з латиської В. Бичка* 83
Забувся. *Жарт.* 83
Єфімов О. Як до людей прийшла книжка 84
Загадки 85
Дзятко О. Подяка 85
Іваненко В. Справжній герой . . 86

Чеповецький Ю. Пригоди мишеняти Мицика 88
Півники. *Гра.* 88
Для умілих рук. Жваві курчата . . 89

Ой ти, темний боре. *Народна пісня* . . 91
Пархоменко О. Для малят-негренят 92
Люлю, люлю, мій синочку. *Народна пісня* 93
Червневий календар 94
Рильський М. Річка 95
Ячмінь та пшениця. *З народного* . . . 95
Старостенко Ю. «Ось він і прийшов» 96
Гудим П. Бабуся-куховарка . . . 98
Павлович М. З морського дна . . 99
Жупанин С. В полонину йду раненько 102
Литвиненко В. Хитрий борсук . . 102
Чеповецький Ю. Пригоди мишеняти Мицика 104
Бичок. *Гра* 104
Для умілих рук. Складіть малюнок . . 105

Ой простелились два лани гречки. *Народна пісня* 107
Старостенко Ю. «Тільки-но пішов від нас місяць Червень» . . . 108
Липневий календар 110
Ткач Д. Хоробрий Сашко 111
Вовк Б. М'якушка 112
Рильський М. Вечір 114
Бойко Г. Качечка-прачечка . . . 114
Пригара М. Козак Голота . . . 115
Знайди відгадки. *Малюнок-загадка* . . 118
Лисиці та вовки. *Гра* 118
Для умілих рук. Зроби капелюшок . . 119

Манжура І. Обжинки 121
Старостенко Ю. «Іде Серпень» . . 122
Серпневий календар 124
Щоголів Я. Ранок 125
Літо і зима. *З народного* . . . 125
Іван Франко 126
Франко І. Киця 127
Чи знаєш ти ці казки? *Малюнок-загадка* 127
Філановський Г. Парасолька над полем 128
Мордань В. Яка пора року? . . . 128
Барто А. Жив на світі самоскид. *Переклад з російської Н. Забіли* . . 129
Письменна Л. Страшило. *Казка* . 130
Антонюк Є. Пощастило. *Оповідання в малюнках* 132
Відгадай. *Гра* 132
Для умілих рук. Пограйте в таку гру . 133

Мордань В. У вересні 135
Старостенко Ю. «Пішло з Серпнем літо» 136
Вересневий календар 138
Щоголів Я. Вчіться, діти! . . . 139
Ульянова А. Як учився В. І. Ленін. *Переклад з російської* 139
Лагода В. Відповів 140

Хто які букви знає? *Латиська казка* . 140
Рано в полі Ян орав. *Чеська пісенька. Переклад Г. Бойка.* 140
Яворчакова М. Такий забудько. *Переклад з польської* 141
До яких байок ці малюнки? . . . 142
Сікач М. Червоні жоржини . . . 144
Пермяк Є. Як нитки пропали. *Переклад з російської Т. Коломієць* . . 144
Вороньо П. Киця-першокласниця . 146
Карасі і щука. *Гра* 146
Для умілих рук. Барвисті візерунки . 147

Мордань В. Багряна осінь . . . 149
Старостенко Ю. «Щедро виграючи золотими фарбами» 150
Жовтневий календар 152
Родарі Дж. Чим пахнуть ремесла. *Переклад з італійської М. Лукаша* . 153
Вернигора О. Жолуді 154
Сливи за сміття. *Болгарська казка. Переклад В. Середи* 156
Чеповецький Ю. Пригоди мишеняти Мицика 157
Чеповецький Ю. Кроти. *Переклад з російської Л. Солонька* 157
Малюнок-загадка 158
Хвіст-голова. *Гра* 158
Для умілих рук. Осінні віночки . . 159

Мордань В. Листя падає 161
Старостенко Ю. «Стало на порі, і прийшов Листопад». 162
Листопадовий календар 164
Сосюра В. Свято 165
Макрушенко П. Біля вогнища . . 165
Пархоменко О. На Сулі точився бій 168
Родарі Дж. Поїзд майбутнього. *Переклад з італійської М. Лукаша* . . 170
Загадка 170
Вовк і баранець. *Арабська казка* . . 171
Ляшенко Л. Рано чи пізно . . . 171
Чеповецький Ю. Пригоди мишеняти Мицика 172
Заєць без хатки. *Гра* 172
Для умілих рук. Кумедні іграшки. . . 173

Мордань В. Зима 175
Старостенко Ю. «Рано всі прокинулися» 176
Грудневий календар 178
Загадка 179
Демченко Г. Запурхали сніжинки . 179
Біжить зайчик дорогою. *Народна пісня* 179
Старостенко Ю. І трапиться ж отаке 180
Про хитрого кота і нерозумних мавп. *Індонезійська казка* 181
Рочинь С., Коломієць Т. Новий рік стрічаємо 182
Для умілих рук. Новорічні вбрання . . 187
Сингаївський М. Запросини . . . 188
До нової зустрічі, друзі! 189

Макет, обкладинка, титул та шмуцтитули

О. ЖИВОТКОВА

В художньому оформленні брали участь:

АНІКІН О., БАЗИЛЕВИЧ А., БЕ-ША, БАГАУТДІНОВ Р., ВАСИЛЕНКО А., ГАРМИЗА Л., ГІЛЕВИЧ А., ДЯЧЕНКО О., ЖИВОТКОВ О., ІПАТЬЄВА С., ІЩУК Б., КЛИМЕНКО А., КОСТЕНКО Н., КРИГА Ю., КУДІТ З., ЛИСЕНКО І., ЛЬВОВ А., МАМСИКОВ А., МАРКІН С., НАВРОЦЬКИЙ А., НАЗАРОВ М., НЕЧИПОРЕНКО М., ПАСЛАВСЬКИЙ А., ПИЛЬЩИКОВ В., ПІНІГІН В., ПШИНКА А., САВЧЕНКО Г., ТУЛЬЧЕВСЬКА Г., ФІЛАТОВ Г., ШЕЙНІС Ю.

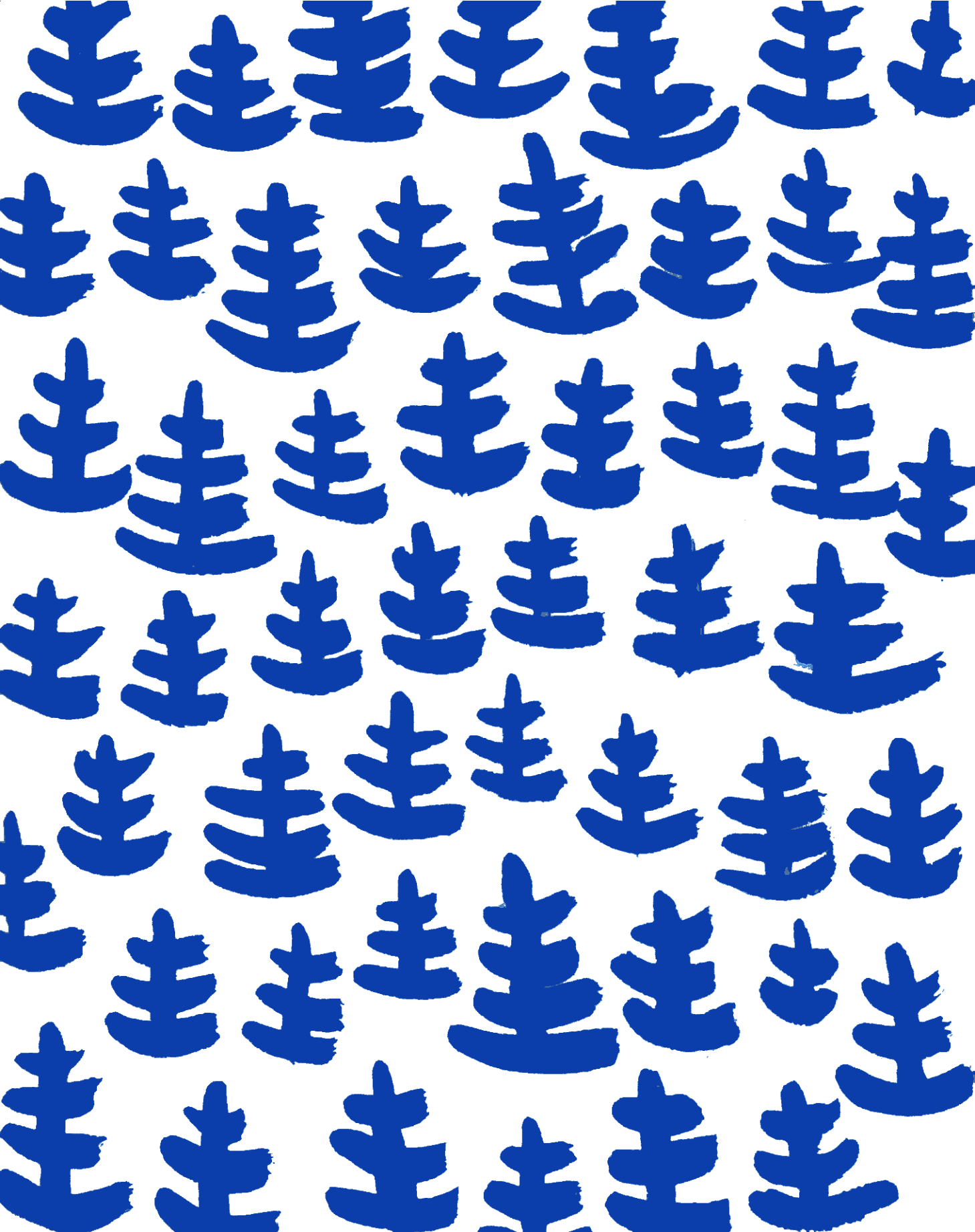
ДЛЯ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

ДВЕНАДЦАТЬ МЕСЯЦЕВ.

Детский календарь на 1966 год.

(На украинском языке)

Редактор *Є. А. Горева.* Художній редактор *С. А. Іпатьєва.* Технічний редактор *В. І. Дмухар.* Коректори *Р. М. Заремовська, А. А. Підвишинська.* Здано на виробництво 2. VI. 1965 р. Підписано до друку 6. VIII. 1965 р. Формат 84×108¹/₁₆. Фіз. друк. арк. 12. Умовн. друк. арк. 20,16. Обл.-вид. арк. 17,46. Тираж 75 000. Зам. № 590 ТП—1966—поз. 612. Ціна 80 коп. Видавництво «Веселка». Київ, Кірова, 34. Друкоофсетна фабрика «Атлас» Державного комітету Ради Міністрів УРСР по пресі. Львів, Зелена, 20.

80 коп.

К

